

Η γνωστική ανάπτυξη του παιδιού κατά την προσχολική ηλικία. Ο ρόλος της οικογένειας στην αγωγή του παιδιού. Ο ρόλος του νηπιαγωγείου. Τα βασικά ελαττώματα του παιδιού στα πρώτα έξι χρόνια της ζωής του.

**ΓΕΛ Μοιρών
Ερευνητική Εργασία Β΄ Τετραμήνου
Α΄ Λυκείου
Σχολικό έτος:2013-2014**

**Ομάδα:
Καμπουράκη Σοφία
Καργάκη Μαρία
Κουτεντάκη Πελαγία
Νικάκης Ηλίας
Ρουκουνάκη Μαριλένα**

**Επιβλέπουσα καθηγήτρια:
Χαραλαμπάκη Αντωνία**

Πίνακας Περιεχομένων

Παίζοντας και μαθαίνοντας την προσχολική ηλικία.	3
Πρόλογος:	3
1) Γνωστική ανάπτυξη:	4
Ανάπτυξη της αντίληψης- γλωσσική ανάπτυξη.....	4
Γλωσσική ανάπτυξη-στάδια ανάπτυξης της γλώσσας.....	11
2) Ο ρόλος της οικογένειας στην ανάπτυξη του παιδιού και τύποι γονέων.	13
Εισαγωγή	13
Τύποι Γονέων.....	14
Η μητέρα και ο πατέρας παρόν σε όλες τις φάσεις ανάπτυξης του παιδιού.....	28
3) Νηπιαγωγείο.....	36
Το νηπιαγωγείο δεν είναι δημοτικό!.....	37
Ο ρόλος του νηπιαγωγείου στην ανάπτυξη των παιδιών.....	42
Άγχος του αποχωρισμού της μητέρας από το παιδί και πως μπορεί να επιτευχθεί η ομαλή ένταξη του παιδιού στο νηπιαγωγείο.....	43
Τι πρέπει να γνωρίζει η (ο) νηπιαγωγός	47
4) Κακές συνήθειες των παιδιών στην προσχολική ηλικία.	48
Τα βασικά ελαττώματα του παιδιού στα πρώτα έξι χρόνια της ζωής του και η σωστή αντιμετώπισή τους.....	48
Ενούρηση.....	48
Αίτια και τρόποι αντιμετώπισης	49
Ονυχοφαγία.....	51
Ψεύδισμα.....	52
Πιπίλισμα του αντίχειρα	54
Αντιμετωπίζοντας την αδελφική ζήλεια.	56
Επίλογος:.....	60
Βιβλιογραφία:	60

Παίζοντας και μαθαίνοντας την προσχολική ηλικία.

Πρόλογος:

Η προσχολική ηλικία είναι μια πολύ σημαντική περίοδος, η οποία είναι αρκετά περίπλοκη σύμφωνα με την ψυχολογία του παιδιού. Σε αυτή την ηλικία το παιδί είναι πλήρως εξαρτημένο από τους γονείς του, οπότε εκείνοι οφείλουν να είναι σωστά πρότυπα συμπεριφοράς και να μεγαλώνουν τα

παιδιά τους σε ένα στοργικό και υγιές οικογενειακό περιβάλλον, για να νιώθουν ασφάλεια και θαλπωρή. Αν δεν νιώθουν αυτή την αγάπη από τους γονείς τους, ή νιώθουν άγχος και πίεση από διάφορους παράγοντες μπορεί να καταλήξουν σε ακραίες συμπεριφορές και να υιοθετήσουν κακές συνήθειες όπως είναι το πιπίλισμα του αντίχειρα, η νυχτερινή ενούρηση κ.τ.λ. Γι'αυτό και ο ρόλος του γονιού είναι καθοριστικός για την υγιή ανάπτυξη της ψυχοσύνθεσης του παιδιού, μέχρι να έρθει η ώρα για το παιδί να πάει στο νηπιαγωγείο για πρώτη φορά. Εκείνη την δύσκολη, ομολογουμένως, στιγμή που το παιδί φεύγει από την αγκαλιά του γονιού και κάθεται για πρώτη φορά στο καρεκλάκι του, στα θρανία του σχολείου, αρχίζει τυπικά η περίοδος της ζωής του στην οποία η μάθηση και οι εκπαιδευτικές διαδικασίες αναλαμβάνουν να «πλάσουν» την προσωπικότητα και την αντίληψή του. Αυτός άλλωστε είναι και ο ρόλος του νηπιαγωγείου, όπου εκεί το παιδί μαθαίνει να εφαρμόζει συγκεκριμένους κανόνες και τρόπους αποδεκτής συμπεριφοράς. Στο χώρο του νηπιαγωγείου, ενώ έχουν μαθευτεί τα βασικά από το σπίτι, θα μπορέσει το παιδί να αναπτύξει τις γλωσσικές του ικανότητες ακόμη περισσότερο και να αφομοιώσει και κατανοήσει νέες λέξεις και φράσεις. Η εργασία αυτή μελετά την γνωστική ανάπτυξη του παιδιού προσχολικής ηλικίας, την σημασία της οικογένειας και τον ρόλο των γονέων στην αγωγή του παιδιού, τον ρόλο του νηπιαγωγείου στην κοινωνικοποίηση και στην ανάπτυξή του και τέλος τις κακές συνήθειες του παιδιού στα πρώτα έξι χρόνια της ζωής του.

1) Γνωστική ανάπτυξη:

Ανάπτυξη της αντίληψης- γλωσσική ανάπτυξη

Η αντίληψη περιλαμβάνει τις λειτουργίες με τις οποίες το άτομο προσλαμβάνει και κατανοεί τα ερεθίσματα που προσπίπτουν στις αισθήσεις του. Αναφέρεται στην ικανότητα του ανθρώπου για συλλογή, οργάνωση και αρχική ερμηνεία των αισθητηριακών εντυπώσεων, όσων δηλαδή το άτομο βλέπει, ακούει, οσφραίνεται, πιάνει κ.τ.λ. Αποτελεί το ενδιάμεσο στάδιο στην μεταβίβαση των πληροφοριών από τα αισθητήρια όργανα στις εσωτερικές νοητικές λειτουργίες.

Το άτομο ενώ αρχικά εντοπίζει και αντιδρά στα άμεσα εξωτερικά χαρακτηριστικά του ερεθίσματος, με την πάροδο της ηλικίας, αποδεσμεύεται ολοένα και περισσότερο από την αρχική προσκόλληση στα άμεσα αισθητηριακά δεδομένα και υποτάσσεται στην νόηση. Με την πάροδο της ηλικίας αυξάνει η ικανότητα να χειρίζεται αποτελεσματικά πολυπλοκότερα ερεθίσματα. Με την πάροδο της ηλικίας αυξάνει η ικανότητα να συγκρίνει μεταξύ τους αντιληπτικές πληροφορίες που προέρχονται από δύο ή και περισσότερες αισθήσεις και να καθορίζει κατά πόσο είναι όμοιες ή διαφορετικές.

Η προσοχή του παιδιού της προσχολικής ηλικίας προσκολλάται στα κυρίαρχα εξωτερικά χαρακτηριστικά του ερεθίσματος και στις άμεσες αλλά περιορισμένες σχέσεις τους, χωρίς να μπορεί να αναχθεί στις προηγούμενες εμπειρίες του και στις ποικίλες εσωτερικές βαθύτερες σχέσεις τους. Αποδέχεται τα αντιληπτικά δεδομένα, χωρίς να προσφεύγει στις προηγούμενες εμπειρίες.

Άλλο αναπτυξιακό χαρακτηριστικό της αντίληψης είναι ότι αρχικά οι εντυπώσεις είναι γενικές και αόριστες. Με την πάροδο της ηλικίας όμως τα διάφορα μέρη τους υφίστανται συγχρόνως μεγαλύτερη διαφοροποίηση και συνοργάνωση σε διαφοροποιημένες ολότητες. Τα μικρότερα παιδιά αντιλαμβάνονται τα πράγματα σε σύνολα, σε ολικές εικόνες. Δεν μπορούν να διαφοροποιήσουν και να διαχωρίσουν τα μέρη που συναπαρτίζουν ένα όλο. Η ιδιότητα αυτή της παιδικής αντίληψης λέγεται **συγκρητισμός**.

Επίσης, τα μικρά παιδιά, λόγω της συγκριτικής τους αντίληψης, συναντούν δυσκολίες στα λεγόμενα **εμπεριεχόμενα σχήματα**. Το παιδί της προσχολικής ηλικίας δεν μπορεί να εντοπίσει το πρώτο σχήμα μέσα στα δύο άλλα σύνθετα σχήματα.

Επίσης έχει διαπιστωθεί ότι τα μικρότερα παιδιά, για να αναγνωρίσουν το όλο, απαιτούν περισσότερες πληροφορίες. Χρειάζονται περισσότερα στοιχεία. Τα μεγαλύτερα παιδιά, ακόμη και με λιγότερα αντιληπτικά στηρίγματα μπορούν να αναγνωρίσουν ένα αντικείμενο.

Σε παιδιά ηλικίας 5 έως 9 ετών δόθηκαν διάφορα σχέδια του τύπου <όλο-μέρος>. Τα μικρότερα παιδιά έβλεπαν το όλο και αγνοούσαν τα μέρη. Η', αγνοούσαν το σύνολο και έβλεπαν τα μέρη, όχι όμως ως στοιχεία που συναποτελούν σε ένα ενιαίο σύνολο, αλλά ως αυτοτελείς ανεξάρτητες

μονάδες. Τα μεγαλύτερα παιδιά, ηλικίας 8 έως 9 ετών, έβλεπαν συγχρόνως τα μέρη και το όλο.

Το ανθρώπινο βρέφος γεννιέται σε έναν κόσμο που είναι ακουστικά πολύ πλούσιος. Δεν περιλαμβάνει μόνο τα συνηθισμένα ηχητικά «αντικείμενα», τους ήχους δηλαδή που αντιστοιχούν σε γεγονότα και υπάρξεις του περιβάλλοντος. Περιτριγυρίζεται, από την πρώτη στιγμή και για όλη τη διάρκεια της ζωής του, και από τους ήχους της ανθρώπινης επικοινωνίας, δηλαδή της ομιλίας. Φυσικά και οι ήχοι αυτοί αντιστοιχούν σε γεγονότα του περιβάλλοντος, αφού παράγονται με συγκεκριμένες θέσεις και κινήσεις της φωνητικής οδού των ανθρώπων. Αντιστοιχούν όμως σε πληροφορίες ιδιαίτερης σημασίας για το βρέφος, διότι από τους ήχους της ομιλίας θα πρέπει να αναπτύξει το δικό του σύστημα γλωσσικής σκέψης, έκφρασης και επικοινωνίας, το οποίο θα του επιτρέψει την πλήρη συμμετοχή στην ανθρώπινη κοινωνία μέσα στην οποία γεννήθηκε.

Το βρέφος λοιπόν έρχεται από την πρώτη στιγμή αντιμέτωπο με ένα περίπλοκο πρόβλημα, η λύση του οποίου είναι εξαιρετικής σημασίας. Ας δοκιμάσουμε να ακούσουμε μια ξένη γλώσσα που δεν γνωρίζουμε στην τηλεόραση ή στο ραδιόφωνο και ας προσπαθήσουμε να μαντέψουμε ποιες είναι οι λέξεις που περιέχει, ποιο ήχοι ακριβώς χρησιμοποιούνται για να σχηματίσουν τις λέξεις αυτές, και τι προσπαθεί να πει ο ομιλητής. Θα παρατηρήσουμε ότι είναι αδύνατο να εντοπίσουμε τα σημεία που χωρίζουν κάθε λέξη από την επόμενη, ενώ πιθανότατα θα νομίσουμε ότι ο ομιλητής μιλά υπερβολικά γρήγορα και λιγότερο καθαρά σε σχέση με τα ελληνικά ή μια άλλη γλώσσα που γνωρίζουμε καλά. Αν δοκιμάσουμε να μάθουμε μια ξένη γλώσσα ακούγοντάς την απλώς από το ραδιόφωνο είναι βέβαιο ότι

πολύ σύντομα θα εγκαταλείψουμε την προσπάθεια. Όμως τα βρέφη επιτυγχάνουν να φέρουν σε πέρας ένα έργο πολύ μεγαλύτερης δυσκολίας από αυτό. Ενώ πρέπει να «σπάσουν τον κώδικα» των ήχων της ομιλίας, να βρουν τους φθόγγους και τις λέξεις και να αναγνωρίσουν τους συνδυασμούς τους, συγχρόνως έχουν να μάθουν και τις ίδιες τις έννοιες.

Πρέπει δηλαδή να σχηματίσουν και να οργανώσουν τον πρώτο εννοιολογικό τους χώρο, στον οποίο να νοηματοδοτήσουν τις λέξεις που θα καταφέρουν να «εξορύξουν» από αυτό το συνεχές, ρέον και συγκεχυμένο ακουστικό σήμα του περιβάλλοντος, δηλαδή την ομιλία που ακούν. Κι όμως σχεδόν όλα τα βρέφη πετυχαίνουν το έργο αυτό σε σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα, χωρίς καθόλου εξειδικευμένη διδασκαλία και με ελάχιστες πιθανότητες αποτυχίας.

Η αλληλεπίδραση του παιδιού με την ομιλία ξεκινά από την εμβρυακή ηλικία, αναπτύσσεται κατά την βρεφική και ολοκληρώνεται κατά την νηπιακή και παιδική ηλικία. Κάθε πρόβλημα στην ομιλία ή στη γλώσσα του παιδιού είναι πιθανό να επηρεάσει σημαντικά τις κοινωνικές και ακαδημαϊκές δεξιότητες, αλλά κυρίως τη συμπεριφορά του.

Όσο πιο νωρίς εντοπισθούν και αντιμετωπισθούν τα προβλήματα ομιλίας ενός παιδιού τόσο λιγότερο πιθανό είναι τα προβλήματα να επιμείνουν ή επιδεινωθούν. Η έγκαιρη παρέμβαση θα βοηθήσει τα παιδιά να έχουν μεγαλύτερη επιτυχία στην ανάγνωση, τη γραφή, το σχολείο, και τις διαπροσωπικές τους σχέσεις.

Για κάθε παιδί ο ρυθμός ανάπτυξης μπορεί να είναι διαφορετικός. Πολλές φορές, υπάρχουν διαφορές αναφορικά με το χρόνο που μπορεί να κατακτηθεί κάποια δεξιότητα, όμως εάν έχει περάσει ένα εξάμηνο από το μέσο όρο και δεν έχει παρουσιαστεί κάποια πρόοδος, αυτό πρέπει σίγουρα να μας τραβήξει την προσοχή και να δώσουμε βάση για περαιτέρω διερεύνηση.

Στον παρακάτω πίνακα βλέπουμε κάποια τυπικά στάδια και που μας βοηθούν να κατανοήσουμε πώς ακούει, αντιλαμβάνεται και μιλά το παιδί ενώ αναπτύσσεται φυσιολογικά :

Φυσιολογική Ανάπτυξη παιδιών 0-6 μηνών

- Κλάμα-μη διαφοροποιημένο, διαφοροποιείται ανάλογα με τις ανάγκες του παιδιού
- Διαδικασία «ψελλίσματος»
- Το μωρό αντιδρά στους ήχους
- Περίπου 4 μηνών → επανάληψη μη γλωσσικών ήχων, όπως τσιρισμάτων
- Επαναλαμβάνει διαφορετικούς ήχους, περιλαμβάνοντας p, b και m
- Μετακινεί τα μάτια του προς την πηγή του ήχου
- Κοιτάει στα μάτια τον συνομιλητή
- 6 μηνών ξεκινάει το «βάβισμα»

Φυσιολογική Ανάπτυξη παιδιών 6-12 μηνών

- Ανταποκρίνεται όταν ακούει το όνομά του
- Χρησιμοποιεί /m,n,t,d,b,p,z/ σε διάφορες συλλαβές στο βάβισμα
- Μίμηση ήχων
- Εντοπίζει την πηγή του ήχου

- Εμφάνιση πρώτων λέξεων με σημασιολογικό περιεχόμενο. (2-3 λέξεις, πχ: μαμά, μπαμπά, άτα)
- Φλυαρία
- Αναγνωρίζει λέξεις καθημερινής χρήσης όπως γάλα, παπούτσι
- Ανταποκρίνεται σε αιτήματα όπως «έλα εδώ» ή «θέλεις άλλο;»
- Χρήση κοινωνικών εκφράσεων όπως: γεια, παλαμάκια, στείλε φιλάκι
- Κλείσιμο χειλιών χωρίς σιελόρροια

Φυσιολογική Ανάπτυξη παιδιών 1-2 ετών

- Δεν παράγει περισσότερες από 50 λέξεις
- Μερική ηχολαλία
- Ακατάληπτη ομιλία με εξαίρεση λίγες λέξεις
- Κάνει ερωτήσεις με 2 λέξεις (μαμά που;)
- Δείχνει μέρη του σώματός του
- Ονομάζει τα γνωστά πρόσωπα, και λέει το όνομά τους
- Δείχνει εικόνες σε βιβλία όταν του ζητηθεί
- Ακολουθεί απλές εντολές
- Αρχίζει να χρησιμοποιεί συμβολικά τα παιχνίδια
- Του αρέσει να ακούει ιστορίες και τραγούδια

Φυσιολογική Ανάπτυξη παιδιών 2-3 ετών

- Πολλές αντικαταστάσεις και παραλείψεις τελικών συμφώνων
- Καταληπτή ομιλία περίπου 70%
- /p,b,m,γ,x,n/ χρησιμοποιούνται με μεγάλη ακρίβεια
- «Έκρηξη του λεξιλογίου»
- Προτάσεις με 2-3 λέξεις

- Προτάσεις με άρνηση (εν θέλω, όχι μαμ)
- Κάνει ερωτήσεις που εισάγονται με το: τι, που, γιατί και απαντάει σωστά
- Έχει μία λέξη για τα πάντα που το περιβάλλουν
- Γνωρίζει έννοιες όπως «Πάνω-Κάτω», «Μέσα-έξω», «Μικρό-Μεγάλο»
- Ακολουθεί πιο σύνθετες εντολές
- Παίζει με τα παιχνίδια του

Φυσιολογική Ανάπτυξη παιδιών 3-4 ετών

- Βελτιώνεται η καταληπτότητα ομιλίας σε 80% (συνήθως δεν μπορούν ακόμη να πουν το «ρ», το «λ» και «σ»)
- Καταληπτό από άτομα εκτός της οικογένειας
- Απαντάει σωστά σε όλων των ειδών ερωτήσεων
- Χρησιμοποιεί ένα λεξιλόγιο περίπου 500 λέξεων
- Μπορεί να συντάξει προτάσεις 3-4 λέξεων
- Η γραμματική και το συντακτικό μοιάζει με αυτό των ενηλίκων
- Διηγείται τις εμπειρίες του
- Αναγνωρίζει τα βασικά χρώματα και τις έννοιες «μέρα-νύχτα»

Φυσιολογική Ανάπτυξη παιδιών 4-5 ετών

- Πολύ λίγες παραλείψεις και αντικαταστάσεις συμφώνων
- Ομιλία αρκετά καταληπτή όπως και των άλλων παιδιών (ίσως να δυσκολεύεται σε φωνήματα όπως «ρ», ks, ps, ts)
- Μπορεί να συντάξει προτάσεις 4-5 λέξεων
- Μιλάει χωρίς γραμματικά και συντακτικά λάθη
- Μπορεί να διηγηθεί μία ιστορία χωρίς να αλλάξει θέμα
- Παράγει σύνθετες προτάσεις και ενώνει προτάσεις με το «και»

- Χρησιμοποιεί συνδετικές λέξεις όπως το 'για να' 'στο' 'με το/την'
- Γνωρίζει τα βασικά σχήματα
- Μπορεί να μετρήσει μέχρι το 5

Κοινωνικότητα, Αντίληψη - Παιδί 5 χρονών

1. Το παιδί αντιλαμβάνεται τους κανόνες των παιχνιδιών.
2. Καταλαβαίνει το σωστό από το λάθος, τι είναι δίκαιο ή άδικο.
3. Ξέρει τον αριθμό του τηλεφώνου καθώς και την διεύθυνση του σπιτιού.
4. Ξεχωρίζει 4-5 χρώματα.

Ακοή, Ομιλία - Παιδί 5 χρονών

1. Το παιδί προφέρει όλα τα σύμφωνα καθαρά.
2. Ξέρει προθέσεις όπως "πίσω", "κάτω", "μακριά".
3. Γνωρίζει τα κοινά αντίθετα όπως μεγάλο/μικρό.
4. Το λεξιλόγιο του αποτελείται από περίπου 2000 λέξεις.
5. Κάνει προτάσεις με 6-8 λέξεις.
6. Χρησιμοποιεί μέλλοντα, αόριστο, ενεστώτα.
7. Μπορεί να αφηγηθεί μια απλή ιστορία.
8. Κατανοεί τις καθημερινές συζητήσεις που γίνονται σπίτι.

Οι αλλαγές που συμβαίνουν κατά την νηπιακή ηλικία στον τομέα της γλώσσας είναι πράγματι καταπληκτικές. Το παιδί από το τέλος του 2ου έτους αρχίζει να συνδυάζει περισσότερες από μία λέξεις και να σχηματίζει προτάσεις. Οι προτάσεις του αυτές έχουν την μορφή <<τηλεγραφικού λόγου>>, όπου περιλαμβάνονται κυρίως λέξεις που δηλώνουν ονόματα πραγμάτων (ουσιαστικά), ενέργειές τους (ρήματα) και σταθερά τους χαρακτηριστικά (επίθετα). Αυτή η μορφή του λόγου συνεχίζεται και κατά τα δύο πρώτα χρόνια της νηπιακής ηλικίας, αλλά με ουσιαστικές βελτιώσεις, δηλαδή ο λόγος γίνεται πλουσιότερος και πιο κατανοητός, η άρθρωση καλύτερη, η γραμματική δομή πιο πολύπλοκη. Στο 4ο έτος το παιδί αρχίζει πλέον να χρησιμοποιεί πλήρες προτάσεις κατά το γραμματικό πρότυπο του ενηλίκου.

Η ραγδαία ανάπτυξη της γλώσσας κατά την νηπιακή ηλικία είναι καταφανής σε όλους τους τομείς της γλωσσικής επίδοσης: άρθρωση, λεξιλόγιο, μήκος προτάσεων και γραμματική δομή.

Η προφορά των φθόγγων και η άρθρωση αναπτύσσονται ταχύτατα και ολοκληρώνονται νωρίς. Στο 2ο έτος προφέρονται καθαρά μόνο το 32% των φθόγγων. Η μεγαλύτερη πρόοδος συμβαίνει μεταξύ 3 και 3^{1/2} ετών. Στην ηλικία των 8 ετών η φώνηση έχει βασικά αποκτήσει την ώριμη μορφή.

Το λεξιλόγιο παρουσιάζει ραγδαία αύξηση. Στις ηλικίες μεταξύ 3 και 5 ετών το παιδί προσθέτει άνω των 50 λέξεων κάθε μήνα. Στο 6ο έτος το παιδί χρησιμοποιεί κατά μέσο όρο 2.500 λέξεις. Το εννοιολογικό περιεχόμενο και η σημασία που έχει κάθε λέξη για το παιδί καθορίζεται με την ίδια διαδικασία που ακολουθείται στον σχηματισμό εννοιών: την αφαίρεση του κοινού χαρακτηριστικού και την γενίκευσή του σε όλες τις ομοειδείς περιπτώσεις.

Όλα όμως τα άτομα δεν αναπτύσσονται με τον ίδιο ρυθμό και δεν έχουν την ίδια επίδοση. Άλλα αναπτύσσονται με γοργότερο ρυθμό και παρουσιάζουν καταφανή υπεροχή ενώ άλλα αναπτύσσονται με βραδύτερο ρυθμό και παρουσιάζουν σημαντική καθυστέρηση. Το τελικό προϊόν της ανάπτυξης είναι αποτέλεσμα της δυναμικής αλληλεπίδρασης συγχρόνως δύο παραγόντων, της ωρίμανσης και της μάθησης.

Οι περιβαλλοντικές επιδράσεις, στο νοητικό και τον γλωσσικό τομέα, αποκτούν ιδιαίτερη σημασία κατά τη βρεφική και νηπιακή ηλικία, γιατί στις περιόδους αυτές η ανάπτυξη είναι ταχύτατη και οι αλλαγές δραματικές. Η προσχολική ηλικία είναι περίοδος κατά την οποία εμφανίζονται οι βασικές δομές της νοητικής λειτουργίας και αναπτύσσεται το μεγαλύτερο μέρος της γενικής νοημοσύνης. Στην περίοδο αυτή το παιδί αποκτά και αρχίζει να χρησιμοποιεί την γλώσσα και ως μέσο επικοινωνίας και ως μέσο καθοδήγησης των ενεργειών του. Στη φάση λοιπόν αυτή της ανάπτυξης οι περιβαλλοντικοί παράγοντες θα πρέπει να έχουν την μεγαλύτερη τους αποδοτικότητα.

Κατά την προσχολική ηλικία οι εξωτερικές επιδράσεις συνδέονται ευθέως και εκπορεύονται από το άμεσο περιβάλλον και κυρίως από την οικογένεια. Κατά την περίοδο αυτή το άτομο παραμένει κάτω από την αποκλειστική σχεδόν επίδραση της οικογένειας και της γειτονιάς. Αυτό το περιβάλλον αποτελεί την βασική πηγή των πρώτων εμπειριών του ατόμου. Έχει αποδειχθεί ότι η ποσότητα και η ποιότητα των ερεθισμάτων και των μορφωτικών ευκαιριών που παρέχει το άμεσο αυτό περιβάλλον αποτελεί παράγοντα καθοριστικό για την νοητική και την γλωσσική ανάπτυξη του ατόμου. Το οικογενειακό περιβάλλον που δεν παρέχει πλούσια ερεθίσματα και ευκαιρίες για ποικίλη μάθηση και δεν ενθαρρύνει την γλωσσική παραγωγή και τις πνευματικές ενασχολήσεις, προκαλεί σημαντική ανάσχεση στην πορεία της ανάπτυξης. Αν μάλιστα οι αρνητικές αυτές επιδράσεις παραταθούν και πέρα από ορισμένα αναπτυξιακά όρια, η προκαλούμενη καθυστέρηση γίνεται μόνιμη.

Ο τρόπος με τον οποίο το παιδί κατακτά τη γλώσσα είναι μοναδικός και εντυπωσιακός. Η διαδικασία αυτή έγινε αντικείμενο έρευνας και φυσικά δίχασε τους επιστήμονες, όπως συμβαίνει συχνά σε μεγάλα ζητήματα της ανθρώπινης φύσης.

Πρώτος ο Skinner διατύπωσε πως τα παιδιά κατακτούν τη γλώσσα μέσω της διαδικασίας της μίμησης. Σαν τους παπαγάλους, δέχονται τα ερεθίσματα από τους μεγαλύτερους και μιμούνται. Ενισχύονται ιδιαίτερα για τις προσπάθειές τους αυτές κι έτσι ενισχύεται με τη σειρά της και η διαδικασία της μίμησης, η οποία επαναλαμβάνεται και τελικά οδηγεί στον εμπλουτισμό του λεξιλογίου και την κατάλληλη χρήση της γλώσσας.

Σύμφωνα με τον Chomsky, ο μηχανισμός γλωσσικής ανάπτυξης είναι εγγενής και καμία γνωστή διαδικασία μάθησης δε μπορεί να θεωρηθεί υπαίτια για την ικανότητα αυτή. Δηλαδή, όπως υποστήριξε, ο άνθρωπος γεννιέται με την προδιάθεση να μάθει τους κανόνες της μητρικής του γλώσσας από τη στιγμή που θα αρχίσει να εκτίθεται σε αυτή. Η διαδικασία αυτή ενεργοποιείται αυτόματα και η μίμηση ή άλλου τύπου διδασκαλία δεν εμπλέκεται με την τελική γλωσσική εξέλιξη του ατόμου. Σήμερα, ενισχύονται και οι δύο παραπάνω απόψεις.

Σύγχρονες έρευνες, απέδειξαν πως το γλωσσικό επίπεδο παιδιών στην ίδια ηλικία διέφερε σημαντικά, ανάλογα με τη διδασκαλία και τα ερεθίσματα που τα ίδια είχαν λάβει από το κοντινό τους περιβάλλον (οικογένεια). Παιδιά που οι γονείς τους ασχολήθηκαν ιδιαίτερα με τη γλωσσική ανάπτυξή τους, χρησιμοποιώντας τεχνικές μάθησης, πλουσιότερο λεξιλόγιο και κίνητρα, ήταν περισσότερο ανεπτυγμένα γλωσσικά από εκείνα που οι γονείς δεν έδωσαν ιδιαίτερη σημασία στη γλωσσική τους εκπαίδευση και ανάπτυξη. Αντίστοιχα, παιδιά που δεν εκτέθηκαν σε γλωσσικά ερεθίσματα λόγω οικογενειακών και κοινωνικών προβλημάτων, παρουσίασαν πολύ χαμηλότερες γλωσσικές επιδόσεις από αυτές του μέσου όρου των παιδιών της ηλικίας τους.

Από την άλλη πλευρά, έχουμε αναγνωρισμένες επιστημονικά εγγενείς διαταραχές της γλώσσας (ειδική γλωσσική διαταραχή SLI), οι οποίες ορίζονται ακριβώς ως βλάβη στη λειτουργία του μηχανισμού εκμάθησης της γλώσσας. Το παιδί με ειδική γλωσσική διαταραχή παρουσιάζει την εικόνα ενός παιδιού που μεταφέρθηκε ξαφνικά σε μια καινούργια χώρα και δυσκολεύεται να κατανοήσει και να παράγει λόγο, επειδή δε γνωρίζει τη γλώσσα. Μοιάζει αποπροσανατολισμένο και συχνά άλλοι άνθρωποι νομίζουν πως πρόκειται για άτομο με περιορισμένο νοητικό δυναμικό, όμως το ίδιο το παιδί αναπτύσσεται σωστά γνωστικά και νοητικά, όμως όχι γλωσσικά.

Η γλωσσική ανάπτυξη στο σύνολό της αφορά στην άρθρωση -που είναι ένα από τα πιο γνωστά αντικείμενα της επιστήμης της λογοθεραπείας - αλλά και στην ανάπτυξη λεξιλογίου και σωστών γραμματικών και συντακτικών δομών.

Γλωσσική ανάπτυξη – στάδια ανάπτυξης της γλώσσας

Η σωστή επικοινωνία μέσω της ομιλίας και η σωστή χρήση της γλώσσας είναι ένα σημαντικό εφόδιο για κάθε παιδί για την προσωπική, την κοινωνική και την επαγγελματική του ζωή. Μέσω της ομιλίας εκφράζονται συναισθήματα, με τον διάλογο επιλύονται προβλήματα και έτσι σε κάθε παιδί ή ενήλικα δίνονται εναλλακτικές λύσεις και αίσθηση ελευθερίας. Ανησυχητικά είναι όμως αποτελέσματα ερευνών που δείχνουν ότι πολλά παιδιά δυσκολεύονται στη λεκτική επικοινωνία και στη κατανόηση της γλώσσας. Η έρευνα έγινε online, στην Αγγλία, σε 1015 οικογένειες. Το αποτέλεσμα ήταν ότι ένα στα έξι παιδιά έχουν δυσκολίες στο να μιλήσουν και ειδικότερα τα αγόρια. Οι γονείς θεωρούν την ανάπτυξη της γλωσσικής ικανότητας των παιδιών τους σημαντική για την επικοινωνία με άλλους ανθρώπους και συνομηλίκους (26%), για την ανάγνωση (11%), τα μαθηματικά (2%) και τη γραφή (1%). Όλοι οι γονείς απάντησαν πως προκειμένου να υποστηρίξουν τα παιδιά τους, έβλεπαν μαζί τους εικονογραφημένα βιβλία, τους διάβαζαν ιστορίες, και τους τραγουδούσαν. Όλες αυτές οι δραστηριότητες είναι ένα εξαιρετικό μέσο εξάσκησης και μάθησης. Μέσα από ιστορίες τα παιδιά βιώνουν την γλώσσα σε άλλες «συνθήκες», έξω από αυτές της καθημερινότητας. Ο καλύτερος τρόπος για να μάθουν τα παιδιά να μιλούν είναι η συμμετοχή τους σε "οικογενειακούς διαλόγους", το παιχνίδι μαζί με τους γονείς (παιχνίδια ρόλων, παιχνίδι με κούκλες, ανθρωπάκια και γενικότερα συζητήσεις ανάμεσα σε ήρωες των παιδιών). Επίσης είναι σημαντικό όταν συνομιλούμε με τα παιδιά μας ή τους

εξηγούμε κάτι να μην μιλάμε με πολλά υποκοριστικά ή με παιδαριώδεις λέξεις. Σίγουρα οι λέξεις μας πρέπει να είναι κατανοητές, αλλά δεν χρειάζεται να τις απλουστεύουμε ή εμείς οι ίδιοι να "μωρουδίζουμε". Να μιλάμε με το παιδί μας για τα πράγματα που βλέπουμε μαζί, και να επιβραβεύουμε τις προσπάθειές του να μιλήσει, διορθώνοντας διακριτικά τα λάθη μιλώντας τις λέξεις σωστά: "Ποτηλι νελο" ... "Θέλεις ένα ποτήρι νερό; Ναι, θα σου δώσω." Η τηλεόραση φαίνεται να καθυστερεί την ανάπτυξη της ομιλίας σημαντικά. Έρευνες αμφισβητούν ακόμη και τα διαφημιζόμενα ψυχαγωγικά - εκπαιδευτικά DVD που υποτίθεται ότι απευθύνονται σε νεαρές ηλικίες. Τα περισσότερα δεν έχουν πιστοποιηθεί επιστημονικά και συχνά φέρνουν αντίθετα αποτελέσματα από εκείνα που επιθυμούν οι γονείς.

Η ανάπτυξη ικανότητας είναι σε παιδί και οικογενειακούς παράγοντες. Σε χρόνο ζωής τους, τα και περισσότερο το Κλείνοντας τους 24 κατανοούν περίπου (εκφράζονται όμως

της γλωσσικής διαφορετική από παιδί εξαρτάται από αλλά και από άλλους γενικές γραμμές το 2ο παιδιά εμπλουτίζουν όλο λεξιλόγιο τους. μήνες μπορούν να μέχρι και 200 λέξεις με πολύ λιγότερες) και

αρχίζουν να κατανοούν ότι υπάρχουν προτάσεις. Πολλές λέξεις που λένε δεν είναι ολοκληρωμένες ή σωστές και κατά το τέλος του δεύτερου χρόνου γίνεται μια έκρηξη στην εκμάθηση. Μπορεί να μαθαίνουν μέχρι και οκτώ λέξεις την ημέρα. Το λεξιλόγιο του παιδιού επεκτείνεται τον τρίτο χρόνο κατά μέσο όρο 500 λέξεις τις οποίες χρησιμοποιεί κάνοντας τις πρώτες συντακτικές και γραμματικές εκπλήξεις. Αν και τα στάδια ανάπτυξης της γλωσσικής ικανότητας διαφέρουν από παιδί σε παιδί σε ότι αφορά τα απόλυτα χρονικά διαστήματα πρέπει οι γονείς να τα γνωρίζουν έτσι ώστε να αναζητήσουν τη βοήθεια ειδικών αν υπάρξει μεγάλη καθυστέρηση στην ομιλία ή ακόμη σημαντικότερο, αν δεν υπάρχει πρόοδος στην ανάπτυξη της ομιλίας. Τέτοιου είδους αδυναμίες πρέπει να αντιμετωπιστούν σε μικρή ηλικία έτσι ώστε να αποφευχθούν αργότερα μεγαλύτερα προβλήματα στη σύνταξη προτάσεων, στη φωνολογία (πχ. Παράλειψη συμφώνων), στη σημασιολογία (πχ. Χρησιμοποιούν και αντιλαμβάνονται ιδιαίτερα χαμηλό αριθμό λέξεων-αριθμών σε σύγκριση με τα παιδιά της ηλικίας τους), στη επικοινωνία (πχ. Δυσκολία μετάδοσης ενός μηνύματος ή εκτέλεσης πράξεων που τους δίνονται μέσω οδηγιών). Αν το παιδί δεν έχει πει τις πρώτες λέξεις μέχρι τους πρώτους 18 μήνες ας επενδύσουν οι γονείς καθημερινά χρόνο μαζί του (1/2 - 1 ώρα) στον οποίο να παίζουν μαζί του και να του μιλάνε. Ενδεικτικά καλό είναι να πάρουν τη γνώμη κάποιου ειδικού αν η χροιά της φωνής δεν ταιριάζει στην ηλικία του παιδιού, μιλάει με τη μύτη το παιδί, σταματήσει να μιλάει, 3 χρονών δεν σχηματίζει απλές προτάσεις, δεν χρησιμοποιεί ρήματα, ή δεν έχει αίσθηση του πληθυντικού, 4 χρονών οι προτάσεις είναι πολύ μικρές ή δεν είναι σωστά οργανωμένες. Τα παιδιά στην ηλικία των 5 χρονών "μπορούν" να χρησιμοποιούν προτάσεις οι οποίες περιέχουν αρκετές λέξεις (10 περίπου). Σ' αυτή την ηλικία υπάρχει ανοχή μόνο για τους φθόγγους "σ", "δ", "θ" και "ρ" τους οποίους μπορεί ακόμα να μην προφέρει σωστά.

2) Ο ρόλος της οικογένειας στην ανάπτυξη του παιδιού και τύποι γονέων.

Εισαγωγή

Η διαμόρφωση και η διαπαιδαγώγηση του χαρακτήρα - και συγκεκριμένα ενός παιδιού - είναι αρκετά σοβαρή αλλά και δύσκολη υπόθεση. Κυρίως είναι κάτι για το οποίο δεν υπάρχουν πρότυπα ν' ακολουθήσουν οι γονείς ούτε κάποιες ρητές συμβουλές να εφαρμόσουν. Για τον κάθε γονιό η στάση που θα ακολουθήσει για να διαπαιδαγωγήσει όσο το δυνατόν καλύτερα τα παιδιά του, εξαρτάται από τις ηθικές αρχές με τις οποίες έχει μεγαλώσει και από τις ιδιαιτερότητες του χαρακτήρα του και η στάση αυτή πρέπει να ελίσσεται και να εναλλάσσεται ανάλογα με την προσωπικότητα του κάθε παιδιού καθώς και με τις ανάγκες της ηλικίας του.

Οι γονείς πρέπει να συνειδητοποιήσουν από τη στιγμή της γέννησης των παιδιών τους ότι ο ρόλος τους στην αγωγή τους είναι πολύ σημαντικός για την μετέπειτα νοητική, συναισθηματική, ηθική και ψυχολογική ανάπτυξη των παιδιών. Αυτό σημαίνει ότι οι γονείς πρέπει με υπευθυνότητα και σύνεση να αντιμετωπίζουν τα προβλήματα αγωγής που παρουσιάζονται στις διάφορες περιόδους ανάπτυξης του παιδιού, εφαρμόζοντας κοινή πορεία διαπαιδαγώγησης μετά από ουσιαστικό διάλογο.

Αυτή η κοινή πορεία διαπαιδαγώγησης θα έρθει όταν ανάμεσα στους γονείς υπάρχει ισοτιμία και ισοδυναμία ρόλων, όταν και οι δύο γονείς θεωρούν ισάξιους τους εαυτούς τους ως προς την ανατροφή των παιδιών τους, όταν τα καθήκοντα μοιράζονται εξίσου στον πατέρα αλλά και στην μητέρα, χωρίς να υπάρχουν στερεότυπα ότι η μητέρα π.χ. είναι υπεύθυνη για την αγωγή των παιδιών ή ότι ο πατέρας είναι αυτός που θα φροντίσει την παροχή υλικών αγαθών στην οικογένεια. Και οι δύο γονείς πρέπει να είναι παρόντες σ' όλες τις φάσεις ανάπτυξης των παιδιών τους, προσφέροντας σημαντική καθοδήγηση και αγωγή, η οποία διέπεται από δημοκρατισμό, φιλελευθερισμό και διάλογο, χωρίς να υπάρχει αυταρχισμός και έλλειψη ελευθερίας στην έκφραση του παιδιού.

Από όλα αυτά βγαίνει το συμπέρασμα ότι οι σημερινοί γονείς έχουν πολλές υποχρεώσεις κι ευθύνες έναντι των παιδιών τους. Η όσο γίνεται σωστή ανατροφή τους είναι πολύ δύσκολη και απαιτεί σωστούς χειρισμούς και ιδιαίτερη στάση απέναντι στα προβλήματα των παιδιών. Ο γονιός παρέχει φροντίδα και αγάπη αλλά το παιδί χρειάζεται πολύ περισσότερα από αυτά. Χρειάζεται μια καλή βάση για την ανάπτυξή του, και ένα καλό στήριγμα για τα όσα προβλήματά του και την ομαλή ένταξή του στην κοινωνία.

Από τα παραπάνω γίνεται αντιληπτό το πόσο αποφασιστικά επιδρά ο χαρακτήρας των γονέων στην αγωγή του παιδιού. Καθώς προσπαθούμε να ορίσουμε τον ιδανικό τύπο γονέων, μπορούμε να τον προσδιορίσουμε μερικώς, αναλύοντας επίσης τους τύπους γονέων που συναντάμε στις οικογένειες σήμερα.

Τύποι Γονέων

Όπως είναι φυσικό, όλοι οι γονείς δεν έχουν την ίδια στάση προς τα παιδιά τους ούτε έχουν την ίδια αντιμετώπιση στα προβλήματα της αγωγής τους, και αυτή η συμπεριφορά, εξαρτάται από τον τρόπο που έχουν μεγαλώσει οι ίδιοι, τι είδους αγωγή έχουν πάρει από τους δικούς τους γονείς, από το περιβάλλον που έχουν ζήσει και μεγαλώσει και από την προσωπικότητα και τον χαρακτήρα τους. Όσοι κανόνες κι αν υπάρξουν ή γραφούν σε βιβλία για τον τρόπο που πρέπει να διαπαιδαγωγούν οι γονείς τα παιδιά τους, η κάθε μητέρα και ο κάθε πατέρας θα σταθεί με μοναδικό και ανεπανάληπτο τρόπο στις διάφορες στιγμές της ανάπτυξης του παιδιού.

Παρ' όλα αυτά, υπάρχουν κάποια εσωτερικά χαρακτηριστικά στην προσωπικότητα του κάθε ατόμου που καθορίζουν την συμπεριφορά των γονιών και διαμορφώνουν τον τύπο τους. Παρακάτω θα εξετάσουμε κάποιους συγκεκριμένους τύπους γονιών, οι οποίοι διαπαιδαγωγούν τα παιδιά τους ανάλογα με τον χαρακτήρα τους, συνδυάζοντας τους τύπους γονέων που έχουν παρόμοια χαρακτηριστικά.

• Διαζευγμένοι γονείς

Επειδή η δομή της οικογένειας τα τελευταία χρόνια έχει αλλάξει (και συνεχίζει να αλλάζει), και επειδή αρκετά παιδιά μεγαλώνουν σε ένα σπίτι χωρίς και τους δύο βιολογικούς γονείς, πολλοί ερευνητές και κοινωνικοί επιστήμονες έχουν στρέψει το ενδιαφέρον τους στην ποιότητα της σχέσης των γονιών και στην επίδραση που έχει αυτή στα παιδιά.

Οι πρώτες μελέτες που έγιναν αφορούσαν παιδιά διαζευγμένων οικογενειών και τα ευρήματα γενικότερα έδειχναν και δείχνουν ανάμικτα αποτελέσματα. Αν και είναι γεγονός πως εμφανίζεται μια συσχέτιση ανάμεσα στα παιδιά από διαζευγμένες οικογένειες και τις χαμηλότερες σχολικές επιδόσεις, την αρνητικότερη ψυχολογική κατάσταση, τη χαμηλότερη αυτοεκτίμηση και τις λιγότερες καλές σχέσεις με τους άλλους σε σύγκριση με τα παιδιά που μεγαλώνουν στο σπίτι και με τους δύο βιολογικούς γονείς, υπάρχουν και ευρήματα που δείχνουν πως το διαζύγιο μπορεί να έχει λιγότερες αρνητικές επιπτώσεις από τη μη καλή συμβίωση των γονιών.

Παιδιά που μεγαλώνουν και με τους δύο βιολογικούς γονείς στο σπίτι, μπορεί να εκτίθενται σε στρεσογόνες καταστάσεις όπως στους έντονους καυγάδες των γονιών, τη βία, την κατάχρηση ουσιών, την ανικανότητα ανατροφής κ.α. Εύλογα επομένως μπορούμε να καταλήξουμε πως τον καθοριστικότερο ρόλο στην εξέλιξη του παιδιού, τον παίζουν όχι μόνο τα ατομικά χαρακτηριστικά του κάθε γονιού, αλλά και η σχέση που διατηρούν οι δύο γονείς μεταξύ τους είτε συμβιώνουν στο ίδιο σπίτι είτε όχι. Ακόμη και στην περίπτωση των διαζευγμένων οικογενειών, κάποια παιδιά ανταποκρίνονται καλά γιατί οι γονείς καταφέρνουν να διαχωρίσουν τις προσωπικές τους διαφορές και συμμετέχουν ομαδικά στη διατήρηση μιας καλής ισορροπίας στη σχέση των μελών της οικογένειας.

Η οικογένεια παίζει πολύ σημαντικό ρόλο στον τρόπο που αντιλαμβάνονται τα παιδιά τον κόσμο, καθώς και στον τρόπο που θα διαμορφώσουν τα συναισθήματα και τη συμπεριφορά τους. Οι γονείς παρέχουν στα παιδιά συναισθηματική και υλική ασφάλεια, και έτσι τα παιδιά γνωρίζουν πως μπορούν να βασίζονται σε αυτούς. Άρα, η ανάπτυξη των παιδιών δεν μπορεί να κατανοηθεί ανεξάρτητα από την αλληλεπίδραση που έχουν οι γονείς μεταξύ τους. Σύμφωνα με την κοινωνική θεωρία της μάθησης, τα παιδιά παρατηρούν και συμπεριφέρονται με βάση αυτό που προσλαμβάνουν από το περιβάλλον τους. Η θετική αλληλεπίδραση μεταξύ των

γονιών παράγει παρόμοιες μορφές συμπεριφοράς στα παιδιά. Όσο πιο αυξημένες είναι οι γονικές συγκρούσεις, τόσο υψηλότερα είναι τα προβλήματα συμπεριφοράς των παιδιών. Ακόμη και στην περίπτωση του διαζυγίου, οι έρευνες δείχνουν πως αν και πρόκειται για μια στρεσογόνο κατάσταση τόσο για τα παιδιά όσο και για τους γονείς, αρνητικά αποτελέσματα θα υπάρξουν στα παιδιά όταν υπάρχει μειωμένη ποιότητα στη σχέση του ζευγαριού και όχι τόσο από το ίδιο το διαζύγιο.

Η σχέση των γονιών που χαρακτηρίζεται από εμφανείς και έντονες συγκρούσεις μπορεί να επηρεάσει τόσο αρνητικά τα παιδιά, που να τα φέρει σε χειρότερη θέση από τα παιδιά με διαζευγμένους γονείς. Πιο συγκεκριμένα, η ποιότητα της σχέσης έχει βρεθεί να συνδέεται με προβλήματα συμπεριφοράς του παιδιού, με τις κοινωνικές του δεξιότητες και ικανότητες, με το συναισθηματικό του κόσμο, με τις σχολικές του επιδόσεις και με την επικοινωνία που διατηρεί το παιδί με τους γονείς.

Οι έρευνες επίσης δείχνουν πως οι γονείς που έχουν καλή σχέση μεταξύ τους, έχουν παιδιά που αναπτύσσουν και τα ίδια καλές σχέσεις. Όταν το ζευγάρι είναι ευχαριστημένο από τη σχέση του, τότε και τα παιδιά έχουν καλύτερα αποτελέσματα σε όλους τους τομείς. Τα παιδιά που μεγαλώνουν με ευτυχισμένους γονείς στο ίδιο σπίτι, είναι αυτονόητο ότι έχουν καλύτερη ανάπτυξη και εξέλιξη. Οι ευτυχισμένοι γονείς έχουν και ευτυχισμένα παιδιά. Είναι επομένως ευθύνη των γονιών να διατηρούν καλή ποιότητα στη σχέση τους και να μην κάνουν τα παιδιά τους αθώα θύματα της αδυναμίας τους να διατηρήσουν μια αρμονική και σταθερή σχέση στο σπίτι.

Τα παιδιά αισθάνονται μεγαλύτερη ασφάλεια, εμπιστοσύνη και αυτοπεποίθηση όταν έχουν γονείς που αγαπιούνται μεταξύ τους. Η σχέση του ζευγαριού προηγείται από τη σχέση που έχουν οι ίδιοι με τα παιδιά τους, και οι γονείς είναι αυτοί που μέσα από τη συμπεριφορά τους θα δώσουν το καλό παράδειγμα στα παιδιά. Αν και οι διαφωνίες είναι αναπόφευκτες και φυσιολογικές σε οποιαδήποτε σχέση, οι φωνές, οι υβριστικοί χαρακτηρισμοί, οι απειλές και η βία πληγώνουν τα παιδιά και μπορούν να δημιουργήσουν ψυχολογικά τραύματα που σε αρκετές περιπτώσεις τα συνοδεύουν για μια ζωή.

Η θετική επικοινωνία στην οικογένεια και η καλλιέργειά της σε όλες τις εμπειρίες της ζωής είναι το κλειδί για να διατηρηθεί μια ισορροπημένη σχέση. Η αγάπη, η ευγένεια, ο σεβασμός και η εκτίμηση μεταξύ των μελών, είναι αναπόσπαστα κομμάτια της επιτυχημένης λειτουργίας της οικογένειας. Όταν οι ίδιοι οι γονείς αισθάνονται ευτυχία και πληρότητα τόσο με τον εαυτό τους όσο και με τις σχέσεις τους, τόσο πιο θετικά επηρεάζουν τα παιδιά και τους προσφέρουν μια αίσθηση σταθερότητας και ασφάλειας για να γνωρίσουν τον κόσμο.

Κάποιος είπε πως σε εκατό χρόνια από σήμερα, δε θα έχει καμία σημασία τι αυτοκίνητο οδηγείς ή σε τι σπίτι κατοικείς, αλλά ο τρόπος που επηρέασες τη ζωή ενός παιδιού. Αν και μπορεί να ακουστεί κλισέ αν πούμε πως τα παιδιά είναι το μέλλον αυτού του τόπου, ποτέ αυτό δεν ήταν τόσο αληθινό όσο στους σημερινούς καιρούς που διανύουμε, και αυτό είναι που θα πρέπει να θυμούνται οι γονείς!

• Απορριπτικοί γονείς

Απορριπτικοί γονείς είναι οι γονείς που το παρακάνουν με τις απαγορεύσεις, έχουν τόσο πολύ άγχος για να μεγαλώσουν σωστά το παιδί τους που τους οδηγεί στην αδιαλλαξία, κάτι που έχει ποικίλες επιπτώσεις στην ψυχολογία του παιδιού, την ομαλή ανάπτυξη και την κοινωνικοποίησή του.

Όλοι οι γονείς υποστηρίζουν πως θέλουν το καλύτερο για το παιδί τους. Πολλές φορές όμως στην προσπάθειά τους να το ελέγξουν ή να το προστατεύσουν από

ενδεχόμενους κινδύνους, μπορεί να οδηγηθούν σε υπερβολές που θα το επηρεάσουν αρνητικά και θα καταπιέσουν την προσωπικότητά του. Συνήθως υιοθετούν ένα απολυταρχικό μοντέλο διαπαιδαγώγησης, το οποίο διακρίνεται κυρίως από την τιμωρία, την έλλειψη επικοινωνίας, την απουσία της ελεύθερης έκφρασης. Αυτά είναι κάποια από τα χαρακτηριστικά του μοντέλου αυτού, που φαίνεται να δανείζεται στοιχεία και κανόνες πειθαρχίας ανάλογους της στρατιωτικής εκπαίδευσης. “Πρόκειται για ένα μοντέλο διαπαιδαγώγησης στο οποίο βασιλεύει η τιμωρία, ο έλεγχος και η συναισθηματική ακαμψία. Οι γονείς που επιλέγουν να εφαρμόσουν το συγκεκριμένο μοντέλο θεωρούν ως σημαντικότερο στοιχείο της ανατροφής τον απόλυτο έλεγχο.

Οι γονείς στην προσπάθειά τους να κάνουν ‘ό, τι καλύτερο’ για τα παιδιά τους, προσπαθούν να τα ελέγξουν όσο περισσότερο γίνεται, ενώ συχνά εξαντλούν κάθε αυστηρότητα προκειμένου να προλάβουν τα λάθη των παιδιών τους”, λένε οι ψυχολόγοι. Όμως έτσι τα παιδιά μεγαλώνουν σε ένα απορριπτικό, γεμάτο πίεση κλίμα και “εκπαιδεύονται” να λειτουργούν πάντα με έναν τρόπο αποδεκτό στους γονείς, να σιωπούν και να σέβονται την εξουσία. Ο ρόλος του γονιού δίνει σταδιακά το ρόλο του στον ‘εξουσιαστή γονέα’, και το παιδί ως εξουσιαζόμενο μαθαίνει απλώς να υπακούει τυφλά στις γονεϊκές υποδείξεις.

Οι απολυταρχικοί γονείς δεν επιτρέπουν στα παιδιά να εκφράσουν τα συναισθήματά τους ή τις αντιρρήσεις τους. “Οι γονείς είναι απορριπτικοί ως προς τις ανάγκες του παιδιού και ο διάλογος δεν έχει σημαντική θέση στην καθημερινότητα”. Στην πραγματικότητα, δεν υπάρχει επικοινωνία, οι γονείς έχουν μόνο απαιτήσεις και το παιδί φοβάται να εκφραστεί ελεύθερα.

Το παιδί που μεγαλώνει σε ένα τέτοιο περιβάλλον, επηρεάζεται από την αυταρχική συμπεριφορά και το κλίμα ψυχρότητας που επικρατεί. Η αυτοπεποίθηση του παιδιού δέχεται ισχυρό πλήγμα από το ουσιαστικά κακοποιητικό κλίμα. “Το παιδί αναπτύσσει μια εξαρτητική, παθητική, φοβική, ακόμα και αντικοινωνική προσωπικότητα”. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, παιδιά εξαρτημένα και παθητικά, χωρίς υψηλούς στόχους. Αυτό στην ουσία συνεπάγεται μελλοντικούς ενήλικους που πιθανόν θα εμφανίζουν μια τάση “υποδούλωσης” σε κάθε μορφή εξουσίας και θα δίνουν υπερβολική σημασία στο να επιτύχουν την αποδοχή του περιγυρού τους, παραμελώντας τα προσωπικά τους “θέλω” και την κατάκτηση της πραγματικής ευτυχίας.

• **Υπερπροστατευτικοί, ανήσυχοι γονείς**

Οι υπερπροστατευτικοί ή ανήσυχοι γονείς θέλουν να προστατέψουν και να προφυλάξουν τα παιδιά τους από το κακό και τον πόνο, από τη στεναχώρια, από τις κακές εμπειρίες και την απόρριψη, από τα πληγωμένα συναισθήματα, από την αποτυχία και τις απογοητεύσεις. Διαβάζοντας αυτό ίσως κάποιος αναρωτηθεί τι κακό μπορεί να υπάρχει σε αυτού του είδους τη συμπεριφορά των γονιών. Αν σκεφτούμε λίγο πιο βαθιά όμως θα δούμε ότι τα παιδιά που μεγαλώνουν με υπερπροστατευτικούς γονείς στερούνται σημαντικές εμπειρίες.

Οι υπερπροστατευτικοί γονείς συχνά αποτρέπουν τα παιδιά τους από νέες δραστηριότητες που θεωρούν ότι εμπεριέχουν ένα βαθμό κινδύνου όπως για παράδειγμα τη χαρά της αναρρίχησης και του σκαφαλώματος στην παιδική χαρά. Πολλές σωματικές και κοινωνικές δραστηριότητες μπορεί να αποθαρρύνονται, κάνοντας τα παιδιά να νιώθουν ανασφάλεια και φόβο όταν εκτίθενται σε τέτοιες καταστάσεις. Ο φόβος και η ανασφάλεια που μπορεί να νιώθει το παιδί για πράγματα και καταστάσεις, γεννά ένα φαύλο κύκλο συμπεριφορών που βυθίζει το παιδί ακόμα περισσότερο στην αποθάρρυνση και στην αβοηθησία. Όσο πιο ανασφαλές και

φοβισμένο δείχνει το παιδί, τόσο περισσότερο οι γονείς αισθάνονται την πίεση να το προστατεύσουν, ακόμα και αν το παιδί δεν επιθυμεί κάτι τέτοιο.

Όσο πιο εξαρτημένο και αβοήθητο δείχνει ένα παιδί, τόσο πιο εντατικές γίνονται οι προσπάθειες των γονιών για να το προστατέψουν. Η προστασία αυτή εμπεριέχει συχνά συναισθήματα οίκτου και συμπόνιας με αποτέλεσμα να επηρεάζεται αρνητικά η εξέλιξη και ανάπτυξη του παιδιού. Όπως έχει τονίσει ο ψυχολόγος Rogge αλλά και άλλοι ειδικοί, τα παιδιά δεν έχουν ανάγκη από οίκτο και συμπόνια. Οι γονείς δείχνοντας συνέχεια οίκτο και προσφέροντας μια διαρκή παρηγοριά στα παιδιά, τα κάνουν άβουλα, παθητικά και αδύναμα παρεμποδίζοντας και αναστέλλοντας κάθε ικανότητά τους για δράση.

Αυτό που πολλοί προστατευτικοί γονείς αδυνατούν να δουν είναι ότι οι δικοί τους φόβοι και ανασφάλειες που μπορεί να κουβαλούν από την παιδική τους ηλικία τώρα ζουν και θρέφονται μέσα από τα παιδιά τους. Δημιουργείται έτσι μια νέα γενιά με τους ίδιους φόβους που πριν ήταν δικοί τους. Το πρόβλημα με αυτό το επαναλαμβανόμενο μοτίβο είναι ότι όταν αφήνουμε τα παιδιά να ζήσουν μόνο τα ευχάριστα και τα θετικά της καθημερινότητας, αυτό που ουσιαστικά κάνουμε είναι να ελαχιστοποιούμε τις εμπειρίες τους και να περιορίζουμε την ποικιλία των γεγονότων της ζωής.

Για τους υπερπροστατευτικούς γονείς είναι δύσκολο να αναγνωρίσουν τη ρεαλιστική βάση των φόβων τους. Οι φοβίες τους συχνά αποτυπώνονται σε εκφράσεις όπως “Πρόσεχε θα πέσεις, να είσαι προσεκτικός γιατί θα χτυπήσεις, να είσαι επιφυλακτικός γιατί θα πληγωθείς”. Ζουν το φόβο στις περισσότερες καταστάσεις και τον δημιουργούν στο ίδιο το παιδί κάνοντάς το να νιώθει συνεχώς φοβισμένο, γεμάτο άγχος και αδύναμο. Το τελικό στάδιο είναι αυτό που δεν επιτρέπει πλέον σχέδιο διαφυγής από το φόβο, και έτσι ο φόβος αποκτά μια άλλη διάσταση ορίζοντας τον τρόπο σκέψης του παιδιού.

Αυτού του είδους η διαπαιδαγώγηση είναι αναποτελεσματική γιατί το παιδί αδυνατεί να νιώσει υπεύθυνο, δεν έχει θάρρος, αυτοεκτίμηση, αυτοσεβασμό και εμπιστοσύνη στον ίδιο του τον εαυτό. Πιο συγκεκριμένα, οι έρευνες δείχνουν ότι τα παιδιά που μεγαλώνουν με υπερπροστατευτικούς γονείς:

1. Έχουν χαμηλή αυτοπεποίθηση. Τα παιδιά λαμβάνουν το μήνυμα ότι είναι ανίκανα να χειριστούν τις προκλήσεις της ζωής και αυτό με τη σειρά του επιδρά στην αυτοπεποίθησή τους.
2. Μπορεί να νιώθουν ότι οι γονείς τους δεν τους έχουν εμπιστοσύνη να διορθώσουν τα λάθη τους και να αντιμετωπίσουν δυσκολίες από μόνοι τους και συχνά δημιουργούν την πεποίθηση ότι χωρίς τη συνεχή καθοδήγηση των γονιών τους δεν θα μπορέσουν να τα καταφέρουν.
3. Έχουν χαμηλή αυτοεκτίμηση. Για να χτίσει το παιδί μια καλή εικόνα για τον εαυτό του και για να πιστέψει στις δυνατότητές του, πρέπει να γνωρίζει ότι μπορεί να ξεπεράσει προκλήσεις από μόνο του. Στην περίπτωση όμως της υπερπροστατευτικής ανατροφής, μαθαίνει ότι δεν μπορεί να τα καταφέρει χωρίς τη γονική παρέμβαση.
4. Είναι επιρρεπή σε ακραίες και επικίνδυνες συμπεριφορές. Έρευνες δείχνουν ότι τα παιδιά που μεγαλώνουν με υπερπροστατευτικούς γονείς, όταν βρίσκονται πλέον στην εφηβεία και αποκτούν μεγαλύτερη ελευθερία, τείνουν να εμπλέκονται περισσότερο σε επικίνδυνες καταστάσεις σε σχέση με τους συνομηλίκους τους που δεν μεγαλώνουν με υπερπροστατευτικούς γονείς. Αυτό συμβαίνει γιατί στην πρώτη περίπτωση τα παιδιά δεν έχουν μάθει να αναλαμβάνουν την ευθύνη των πράξεών τους – ήταν κάτι που το έκαναν πάντα οι γονείς τους για αυτούς. Η ψευδαίσθηση του ελέγχου που μπορεί να

έχουν οι γονείς πάνω στα παιδιά τους, μπορεί να οδηγήσει σε ακραία επαναστατική διάθεση καθώς το παιδί μεγαλώνει.

Από τη στιγμή που γεννιόμαστε, προσπαθούμε να σταθούμε στα πόδια μας μόνοι μας για να κάνουμε τα πρώτα μας βήματα, προσπαθούμε να κρατήσουμε μόνοι μας το πιρούνι για να ικανοποιήσουμε την ανάγκη μας για φαγητό, προσπαθούμε να μιλήσουμε για να επικοινωνήσουμε μόνοι μας με τους άλλους γύρω μας. Από την πρώτη κιόλας μέρα της ύπαρξης, ξεκινάμε όλοι μας το μακρύ ταξίδι προς την ανεξαρτησία. Αυτό είναι επομένως που θα πρέπει να επιδιώξουν και οι γονείς για τα παιδιά τους. Να ενθαρρύνουν τα παιδιά τους να εξερευνήσουν, να δοκιμάσουν και να κατακτήσουν νέες δραστηριότητες. Για να γίνουν τα παιδιά υπεύθυνοι ενήλικες, με αυτοπεποίθηση και για να αποκτήσουν το θάρρος να διεκδικούν, χρειάζονται ευκαιρίες για να εξερευνήσουν το περιβάλλον τους τόσο σωματικά όσο και πνευματικά, χωρίς τη συνεχή παρέμβαση από τους γονείς τους.

Οι γονείς μπορεί να αισθάνονται δικαιολογημένα φοβισμένοι όταν βλέπουν για πρώτη φορά τα παιδιά τους να κάνουν κάποια πράγματα, αλλά αυτό δεν θα πρέπει να δημιουργεί φόβο και ανασφάλεια στα ίδια τα παιδιά. Πρέπει οι γονείς να αφήσουν και να επιτρέψουν στα παιδιά να πέσουν, να κάνουν λάθη, να νιώσουν την ήττα και την απογοήτευση. Όλα αυτά είναι εμπειρίες για το παιδί που θα το κάνουν πιο δυνατό για να αντιμετωπίσει τις μετέπειτα δυσκολίες της ζωής.

Πρέπει να κλείσει η ομπρέλα προστασίας και να δουν οι γονείς τα παιδιά να μεγαλώνουν αυξάνοντας την εμπιστοσύνη στον εαυτό τους και βελτιώνοντας τις ικανότητές τους. Να σταθούν δίπλα τους, όχι από πάνω τους και να απολαύσουν μαζί τους τις μοναδικές εμπειρίες που τους προσφέρει η ζωή.

Η ζωή είναι όμορφη γιατί είναι πολύ πιο διαφορετική και απροσδόκητη από ένα χρυσό κλουβί. Τα παιδιά θα νιώσουν την πραγματική ευτυχία μόνο αν έχουν βιώσει και έχουν καταφέρει με τις δικές τους δυνάμεις να ξεπεράσουν δυσάρεστες και δύσκολες καταστάσεις. Θα μάθουν να νικούν τους φόβους τους μόνο αν έχουν καταφέρει να βγουν νικητές μέσα από τη μάχη που θα δώσουν για να τους ξεπεράσουν. Θα υπερνικήσουν τις ανασφάλειές τους μόνο αν καταφέρουν να αποκτήσουν τις απαραίτητες εκείνες δεξιότητες για να τις αντιμετωπίσουν.

• **Αυταρχικοί γονείς**

Ο αυταρχικός τύπος γονέα ίσως μοιάζει παρωχημένος, όμως δυστυχώς συναντάται και σήμερα. Είναι οι γονείς που κάνουν χρήση αυστηρού ελέγχου, έχουν πάρα πολλές απαιτήσεις από το παιδί, χωρίς να το στηρίζουν συναισθηματικά και είναι τιμωρητικοί. Είναι απόλυτοι και δίνουν μεγάλη σημασία στην υπακοή. Δε συζητούν, απλώς αναγκάζουν άμεσα ή έμμεσα το παιδί να ακολουθήσει τις επιθυμίες και τις οδηγίες τους. Επιδεικνύουν σεβασμό στην εργατικότητα και τη σκληρή προσπάθεια (όταν επιφέρει θετικό αποτέλεσμα) και έχουν ιδιαίτερο άγχος όσον αφορά την κοινωνική σύγκριση. Θέλουν το παιδί τους να πρωτεύει και μονίμως συγκρίνουν την επίδοσή του με εκείνη άλλων παιδιών.

Πιθανότατα πρόκειται για το γονιό που έχει ο ίδιος τύχει μιας αντίστοιχης διαπαιδαγώγησης από τους δικούς του γονείς, ή για ένα γονιό που είχε ιδιαίτερος ανεκτικούς γονείς, οπότε κινήθηκε πολωτικά προς το άλλο άκρο. Σίγουρα πρόκειται για ένα γονέα με ψυχικά ελλείμματα που χρειάζεται να γνωρίζουμε την προσωπική του ιστορία για να αποφανθούμε.

Ας έχουμε επίσης κατά νου ότι με τη σύγχρονη έννοια του όρου «αυταρχικός» δε σκιαγραφούμε μόνο το γονιό που κακοποιεί σωματικά το παιδί του. Μπορεί κάλλιστα να απαξιώνει το παιδί του με τη στάση του, με έναν έμμεσο τρόπο. Σε μία σχετική

έρευνα που έχει διεξαχθεί από τις Σχολές Γονέων, τα πρώτα αποτελέσματα παρουσιάζουν τους γονείς ανωτάτου μορφωτικού επιπέδου πιο αυταρχικούς από τους γονείς που ανήκουν στους υπόλοιπους τύπους.

Τα παιδιά με αυταρχικούς γονείς δεν είναι ευχαριστημένα με τον εαυτό τους. Δυσκολεύονται να θέσουν στόχους και παραιτούνται εύκολα από την προσπάθειά τους. Είναι συνήθως παιδιά εσωστρεφή και αποσυρμένα, φοβισμένα και αγχώδη. Δυσκολεύονται να εμπιστευτούν τους άλλους και διακρίνονται από χαμηλή αυτοεκτίμηση.

• **Αυστηροί, απαιτητικοί, υπερβολικά φιλόδοξοι γονείς**

Αυστηροί είναι οι γονείς οι οποίοι δεν είναι ήπιοι στις κρίσεις τους για την συμπεριφορά των άλλων και ιδιαίτερα των παιδιών τους. Χαρακτηρίζονται από υπερβολικό συναίσθημα αγάπης και φροντίδας για τα παιδιά, αλλά και από άγχος για την εικόνα που θέλουν να δείχνει η οικογένειά τους στην κοινωνία. Όλα αυτά τα αισθήματα προσπαθούν να τα κρύψουν επιμελώς πίσω από την αυστηρότητά τους. Αναμένουν πάντα την τέλεια συμπεριφορά και την πρωτιά σε όλους τους τομείς της κοινωνικής ζωής στους οποίους επιδίδονται τα παιδιά.

Για να πετύχουν τους παραπάνω στόχους, είναι πολλές φορές αμείλικτοι στις τιμωρίες, περιορίζοντας τις ελευθερίες των παιδιών, θέλουν να χαράζουν και να διαμορφώνουν την πορεία στις οποιεσδήποτε επιλογές των παιδιών και γενικά, γίνονται απαιτητικοί, υπερβολικοί και ανυποχώρητοι.

Παλιότερα, η αυστηρότητα των γονιών, ήταν συνυφασμένη κυρίως με τη σωματική βία. Τα τελευταία χρόνια, στη νεότερη δηλαδή γενιά, έχει περιοριστεί η σωματική βία αλλά ασκείται κυρίως η ψυχολογική πίεση.

Απαιτητικοί και υπερβολικά φιλόδοξοι είναι οι γονείς που έχουν την ανάγκη να πιστεύουν ότι το παιδί τους είναι τέλειο. Διαθέτει καλοσύνη, ευφυΐα, ομορφιά, δημιουργικότητα στο μέγιστο βαθμό τους. Όλοι οι γονείς εύχονται, ελπίζουν και (κάποιοι) πιστεύουν πως το παιδί τους διαθέτει όλα αυτά τα «διαίτερα χαρίσματα». Αυτό θέλουν και αυτό τους κάνει καλό. Από την άλλη, ίσως αυτή η επιθυμία πηγάζει από τις προσωπικές τους ανεπάρκειες και τα δικά τους ανεκπλήρωτα όνειρα. Δεδομένου πάντως ότι το παιδί λειτουργεί και ψυχοθεραπευτικά ως προς τη δική τους εικόνα, καλό θα ήταν να εξεταστεί το ενδεχόμενο μέσα από τα δικά του χαρίσματα απλώς να ικανοποιούνται κάποιες επιθυμίες των γονέων, κάτι που αναμφίβολα μπορεί να χαρακτηριστεί ως εγωιστικό.

Παρακάτω αναλύονται κάποια από τα «διαίτερα χαρίσματα» και το τι πραγματικά συμβαίνει.

1. **Καλοσύνη:** «Είναι καλό, σου δίνει και τη μπουκιά του. Τέτοιο καλόψυχο παιδί δεν έχεις συναντήσει, θυσία γίνεται». Πόσα εκατομμύρια μαμάδες, στον πλανήτη αυτό, δεν έχουν επαναλάβει με θρησκευτική ευλάβεια τα ίδια ακριβώς λόγια για το καμάρι τους; Η έννοια βέβαια του «καλού» παιδιού μπορεί να ερμηνευτεί με διάφορους τρόπους, για του ενήλικους: Είναι «καλό» σημαίνει δεν ενοχλεί τους μεγάλους ή δεν διατρέχει κινδύνους και επομένως δεν προκαλεί άγχος στους γονείς. Είναι καλό, ευγενικό, δηλαδή γίνεται ευχάριστο στους άλλους και επομένως δημιουργεί μια καλή εικόνα στους άλλους για τους γονείς του. Ωστόσο, δεν θα πρέπει να ξεχνάμε πως ένα άτακτο παιδί είναι εξίσου καλό με ένα ήσυχο. Όπως επίσης δεν θα πρέπει να ξεχνάμε πως τα «πολύ καλά» παιδιά συχνά καλλιεργούν μια προσωπικότητα που καλύπτει και καταπιέζει τα αρνητικά που όλοι διαθέτουμε. Όπως αυτός ο ενήλικος επίσης κρύβει από τον εαυτό του και από τους άλλους τα

πραγματικά και πιο αυθόρμητα συναισθήματά του. Καλό λοιπόν θα ήταν να διαγράψουν οι γονείς από το καθημερινό τους λεξιλόγιο χαρακτηρισμούς και ταμπέλες του τύπου «είσαι κακό παιδί», γιατί μπορεί να λειτουργήσουν για το παιδί ως αυτοεκπληρούμενη προσδοκία. Αυτό σημαίνει ότι το παιδί, στην προσπάθειά του να βγάλει αληθινό τον γονιό, βάζει στόχο να αποδείξει με τη συμπεριφορά του πως όντως είναι κακό παιδί. Αυτού του τύπου οι γονείς ίσως πιστεύουν ότι απογοήτευσαν τους δικούς τους γονείς γιατί δεν εκπλήρωσαν τα όνειρα των γονιών τους για το μέλλον τους.

2. Ευφυΐα: Είναι γεγονός πως η φύση κάποιες φορές κάνει θαύματα, αλλά δυστυχώς οι πραγματικές ιδιοφυΐες σπανίζουν. Οποιος ονειρεύεται για το παιδί του το μέλλον του Αϊνστάιν ή είναι πολύ φιλόδοξος ο ίδιος ή πιστεύει ότι η εξυπνάδα είναι ο μοναδικός τρόπος προστασίας από τα χτυπήματα που δίνει η ζωή, αυτό δεν είναι εντελώς λάθος. Η ευφυΐα αποτελεί ένα εξαιρετικό όπλο, αλλά, από την άλλη, οι συνθήκες ζωής συχνά υποχρεώνουν τα παιδιά αυτά να ζουν αποκλεισμένα από τους συνομηλίκους τους ή να αυτοεξορίζονται στο περιθώριο. Η συναισθηματική τους ανάπτυξη κινδυνεύει να μη συμβαδίζει με τη νοητική και τελικά αυτό θα αποτελέσει πρόβλημα. Αυτοί οι τόσο φιλόδοξοι γονείς πρέπει να σταματήσουν να αναρωτιούνται συνεχώς εάν του προσφέρουν αρκετά ερεθίσματα για την καλλιέργεια της εξυπνάδας του παιδιού τους. Εάν είναι παιδί-θαύμα θα το καταλάβουν αμέσως. Αν πάλι δεν πρόκειται για παιδί-θαύμα, απλώς πρέπει να αγαπηθεί για αυτό που είναι.
3. Ομορφιά: Είναι γνωστό πως όλες οι μαμάδες ή και οι μπαμπάδες θεωρούν πως το δικό τους παιδί είναι το ομορφότερο στον κόσμο. Είναι επίσης γνωστό πως η πραγματική ομορφιά δεν αναγνωρίζεται με τα μάτια αλλά με την καρδιά. Το να επενδύουμε στην εξωτερική εμφάνιση είναι σαν να επενδύουμε σε μια μετοχή με ημερομηνία λήξης, σαν να λέμε στο παιδί «πρέπει να αρέσεις πάντα σε όλους» ή «αναδεικνύοντας τα εξωτερικά σου χαρίσματα θα αποκτάς εύκολα ό,τι θέλεις». Ας σκεφτούμε ποια δική μας πλευρά θεωρούμε ότι αξίζει περισσότερο. Το κάθε παιδί είναι όμορφο, γιατί είναι μοναδικό.
4. Δημιουργικότητα: Όλα τα παιδιά περνούν μια «καλλιτεχνική» περίοδο στη διάρκεια της οποίας δείχνουν ενδιαφέρον για το σχέδιο ή τη μουσική. Να αξιολογηθεί ένα πραγματικό ταλέντο πριν την ηλικία των τριών ετών είναι πραγματικά δύσκολο. Επιπλέον, πολλά παιδιά δείχνουν ένα εξαιρετικό ταλέντο σε ηλικία τεσσάρων ή πέντε ετών και παύουν να το έχουν στα οχτώ ή εννιά, μόλις δηλαδή μπαίνουν στην προεφηβεία. Τα μικρά παιδιά συνήθως νιώθουν την ανάγκη να εκφράζονται μέσω του σχεδίου, των ήχων ή πολλών άλλων τρόπων, όπως οι μαριονέτες, τα κολάζ, οι πλαστελίνες, και πραγματικά κάνουν θαύματα με αυτά. Η δημιουργικότητα δεν είναι ταλέντο. Είναι μια διαδικασία που χρειάζεται εκπαίδευση, υπομονή και πολλά ερεθίσματα. Και για να παραμείνει δημιουργικό, οι γονείς δεν έχουν παρά να του δείξουν ένα δέντρο, να το συνοδέψουν σε μια βόλτα στη θάλασσα και να ακούσουν μαζί του τον ήχο του κύματος, να του τραγουδήσουν, να του μιλήσουν γι' αυτά που νιώθουν.

Είναι λοιπόν στο μυαλό των γονέων το πραγματικό ή κάποιο φανταστικό παιδί;

Όμορφο σαν σταρ του σινεμά, διάσημος σεφ σαν τον παππού του, τραγουδιστής σαν το θείο Μάκη. Ο «μόνος» μορφωμένος στην οικογένεια. Επαναστάτης, ίδιος ο

πατέρας του. Καλό και πάντα πρόθυμο, αγαπητό σε όλους. Κάποιες φορές οι γονείς δεν έχουν πραγματικά επίγνωση των φαντασιώσεων που προβάλλουν στα παιδιά τους. Άλλες πάλι έχουν απόλυτη επίγνωση και προσπαθούν να ελέγχουν πλήρως τη ζωή των μικρών. Πότε πρέπει να αναθεωρήσουν την εικόνα που έχουν γι' αυτά; Σύμφωνα με τους ψυχολόγους, η εξιδανίκευση του παιδιού ξεκινάει πριν ακόμη γεννηθεί. Συχνά, πριν ακόμη αυτό συλληφθεί. Είναι φυσικό οι γονείς να νιώθουν το παιδί τους σαν προέκταση του εαυτού τους, να προβάλλουν πάνω του τις δικές τους ελπίδες, να επιθυμούν ότι μεγαλώνοντας θα ασπαστεί τις ιδέες τους.

Αυτή η εικόνα για το τέλειο παιδί ξεκινάει ως ιδέα. Ακόμη και στην πρώτη τους επαφή με την πραγματικότητα – όταν δηλαδή σφίγγουν το μωρό τους στην αγκαλιά τους, δεν αναγνωρίζουν ακριβώς περί τίνος πρόκειται. Η αγάπη τους για το μωρό είναι ενστικτώδης, σχεδόν εγωιστική («έχει τα μάτια του παππού», «τα χέρια του είναι ίδια με της γιαγιάς»), και χρειάζεται αρκετός καιρός για να γίνει συνειδητή.

Ευτυχώς κάποιες φορές τα ίδια τα παιδιά είναι αυτά που βοηθούν για την επιστροφή στην πραγματικότητα. Τα παιδιά νιώθουν έντονη την ανάγκη να ανήκουν κάπου, να μοιάζουν σε κάποιον, να είναι μέλη μιας οικογένειας. Τα καθησυχάζει όμως και τα βοηθά να οριοθετούν και τη δική τους ταυτότητα.

Όχι στην καταπίεση, ναι στην ενθάρρυνση

Τα παιδιά χρειάζονται καθησυχασμό και ενθάρρυνση. Έχουν ανάγκη να ξέρουν ότι η μαμά και ο μπαμπάς είναι πολύ ευτυχισμένοι που το βλέπουν να μεγαλώνει, γιατί από αυτό αντλούν όλη τη δύναμη και τον ενθουσιασμό που χρειάζονται για να πειραματιστούν ελεύθερα, όπως εξηγούν οι ψυχολόγοι.

Για ένα παιδί, η εκτίμηση των γονιών του είναι ένα ερέθισμα κρίσιμο για την κατάκτηση νέων ικανοτήτων, όπως το περπάτημα, η ομιλία, το πιάσιμο ενός αντικειμένου. Το βοηθάει να πιστέψει στον εαυτό του και να μη φοβάται να ζησει νέες εμπειρίες. Ένας καταπιεστικός ενήλικος που θέτει πολλούς περιορισμούς γιατί φοβάται τους κινδύνους ή προσπαθεί με κάθε τρόπο να περάσει τις δικές του ιδέες, αναγκάζει το παιδί να επιλέξει ανάμεσα σε δυο εναλλακτικές: την εξέγερση ή την άνευ όρων προσκόλληση. Και στις δύο περιπτώσεις, τα παιδί τελικά δυσκολεύεται να ανεξαρτητοποιηθεί από τους γονείς του, δηλαδή να αναπτυχθεί με τρόπο ισορροπημένο και αυτόνομο.

Καμιά φορά, προκειμένου οι γονείς να γλιτώσουν τα παιδιά τους από ταλαιπωρίες που υπέστηκαν αυτοί, εμμένουν στο στόχο τους τόσο πεισματικά που δεν λαμβάνουν υπόψη τις πραγματικές ανάγκες των παιδιών, τους ρυθμούς και το χαρακτήρα τους.

Μεγάλες προσδοκίες

Είναι φυσικό τα παιδιά να ταυτίζονται με τους γονείς και με τα αδέρφια τους. Στην πρώιμη παιδική ηλικία, η μαμά και ο μπαμπάς είναι τα δυο βασικά μοντέλα που μιμούνται για να γίνουν «μεγάλοι». Ακόμη και μέσα από τα παιχνίδια τους τα παιδιά τριών-τεσσάρων ετών αναπαράγουν συμπεριφορές των γονιών και αντιλαμβάνονται τις αντιφάσεις στον τρόπο που εκφράζονται. Το να κοιτάζουν οι γονείς τον εαυτό τους μέσα από τα μάτια των παιδιών τους είναι πραγματικά χρήσιμο. Είναι αδύνατον να είναι εντελώς ουδέτεροι απέναντι στα παιδιά τους, να μην έχουν καμιά προσδοκία για το μέλλον τους. Υπάρχει, όμως, μεγάλη διαφορά από το να προσπαθούν να καθοδηγήσουν το μέλλον τους και τις ικανότητές τους προς αυτό που αυτοί θεωρούν καλύτερο και να τα αναγκάσουν να γίνουν αυτό που θέλουν. Οι γονείς που έχουν

πετύχει κοινωνικά κινδυνεύουν να βλέπουν στην επιτυχία τους την επικύρωση ενός τρόπου ζωής. Επιπλέον, οι πολύ απαιτητικοί γονείς συχνά είναι απαιτητικοί και με τον εαυτό τους. Θέλουν να μεγαλώσουν σούπερ παιδιά, για να αποδείξουν ότι είναι με τη σειρά τους τέλειοι γονείς.

- **Ευερέθιστοι γονείς**

Το άγχος της ανατροφής των παιδιών, γίνεται όλο και συχνότερο φαινόμενο στη σημερινή κοινωνία που ζούμε. Και αυτό γιατί οι γονείς δεν έχουν να αντιμετωπίσουν μόνο, την από μόνη της ιδιαίτερα απαιτητική διαδικασία της ανατροφής των παιδιών τους, αλλά παράλληλα έχουν να αντιμετωπίσουν καθημερινές προκλήσεις οι οποίες συχνά έχουν να κάνουν με οικονομικής φύσεως προβλήματα, με επαγγελματική ανασφάλεια και με εξαντλητικά ωράρια εργασίας. Εξαιτίας όλων αυτών, οι γονείς συχνά νιώθουν να ξεφεύγει η κατάσταση από τα χέρια τους, να κατακλύζονται από αρνητικά συναισθήματα (π.χ. είμαι ανίκανος, ποτέ δεν θα τα καταφέρω, τίποτα δεν κάνω σωστά) και να υπερφορτίζονται. Αλλά όποιος επωμίζεται το έργο της ανατροφής και της διαπαιδαγώγησης των παιδιών, θα πρέπει να συμφιλιωθεί με την ιδέα ότι οι ήττες και οι αποτυχίες αποτελούν κομμάτι της καθημερινότητας.

Η ανατροφή των παιδιών δεν είναι αγώνας δρόμου που στοχεύει στην υψηλή απόδοση. Ο μαγικός κανόνας για να διασφαλίσουν οι γονείς την προσωπική τους ηρεμία αλλά και την ηρεμία των παιδιών τους, είναι να αποδεχτούν ότι δεν είναι τέλειοι. Όταν οι γονείς παραδέχονται τα λάθη τα δικά τους και των παιδιών τους, αποφορτίζεται η διαδικασία της διαπαιδαγώγησης και έτσι δημιουργούν μεταξύ τους πιο δημιουργική και πιο ανθρώπινη σχέση. Αυτό φυσικά δεν σημαίνει ότι οι γονείς θα πρέπει να παραιτηθούν από την προσπάθεια διαπαιδαγώγησης ούτε ότι θα πρέπει να μένουν αδιάφοροι. Το θάρρος της αποδοχής της ατέλειας και των λαθών μας, θα πρέπει να λειτουργεί ως ευκαιρία για αλλαγή κατεύθυνσης στον τρόπο που χειριστήκαμε την κατάσταση.

Για όλους τους παραπάνω λόγους:

1. Οι γονείς πρέπει να σχετίσουν το “έκανα λάθος” με την επιθυμία να αλλάξουν την κατάσταση στο μέλλον, έτσι ώστε το λάθος να γίνει αφορμή για αλλαγή σχεδίου.
2. Μην “κολλάνε” στην αιτία του προβλήματος αναζητώντας ευθύνες και γεμίζοντας ενοχές. Να επικεντρωθούν περισσότερο στην παρατήρηση του πώς αντιδρά κάποιος όταν είναι εκνευρισμένος και πώς όταν δεν είναι είναι. Να αναζητήσουν λύσεις για το πώς μπορούν να αλλάξουν την κατάσταση.
3. Να καταγράψουν τα θετικά της οικογένειάς τους και να προσπαθήσουν να ενισχύσουν τις θετικές λειτουργίες του οικογενειακού τους συστήματος.
4. Να αποδεχτούν το γεγονός ότι τα προβλήματα και τα λάθη δε θα λείψουν από τη ζωή τους. Να τα δουν σαν ευκαιρία για να αναζητήσουν νέες προτάσεις και λύσεις.

Καταλήγουμε, λοιπόν, στο ότι τα παιδιά δεν έχουν ανάγκη από γονείς θεούς, αλλά από γονείς ανθρώπινους, που κάνουν λάθη και επιτρέπουν τα λάθη και στα παιδιά τους!

Επίσης το στρες των γονιών γίνεται αντιληπτό από τα παιδιά και παίζει ρόλο στις σχολικές τους επιδόσεις. Δεν είναι δυνατόν να εξετάσουμε το θέμα των παιδιών στο σχολείο, την αποδοτικότητα, την επιτυχία και την ευτυχία τους, χωρίς να ενσκήψουμε σε ένα από τους βασικότερους παράγοντες που είναι οι γονείς. Τα καθήκοντα των γονιών σε διάφορους τομείς, οι υποχρεώσεις και ευθύνες τους, τούς δημιουργούν αναπόφευκτα καταστάσεις στρες. Το στρες των γονιών γίνεται

αντιληπτό από τα παιδιά. Ανάλογα με τη διάρκεια και την έντασή του, προκαλεί διαφόρων βαθμών σοβαρότητας επιπτώσεις. Οι γονείς είναι σημαντικό να συνειδητοποιούν τα δικά τους προβλήματα και να αναγνωρίζουν σε ποιο βαθμό αυτά επηρεάζουν τη ζωή των παιδιών τους. Καταλαβαίνοντας τα βασικά αυτά σημεία μπορούν τότε να λάβουν μέτρα αντιμετώπισης που τελικά θα είναι καρποφόρα για όλους.

Σήμερα οι απαιτήσεις της ζωής επιβάλλουν συχνά και στους δύο γονείς να εργάζονται. Η εργαζόμενη μητέρα έχει τα καθήκοντα της δουλειάς της, του νοικοκυριού, της οικογένειας και τα σχετικά με το σχολείο των παιδιών. Ο πατέρας έχει τις δικές του επαγγελματικές απασχολήσεις, χωρίς όμως οι ευθύνες ή οι υποχρεώσεις στο σπίτι να λιγοστεύουν.

Πώς μπορούν οι γονείς να καταλάβουν ότι υποφέρουν από υπερβολικό στρες; Τα σημεία του υπερβολικού στρες στους γονείς περιλαμβάνουν:

1. Συνεχές αίσθημα κούρασης και ευερεθιστικότητας.
2. Περισσότερη δυσκολία από ότι συνήθως για συγκέντρωση και λήψη αποφάσεων.
3. Αισθήματα κακής διάθεσης, μειωμένης αυτοεκτίμησης που διαρκούν για πολλές μέρες.
4. Δραστηριότητες που συνήθως προσέφεραν ευχαρίστηση παλαιότερα παύουν να το κάνουν.
5. Αισθήματα ενοχής και απελπισίας.
6. Μπορεί να αισθάνονται ότι κανένας δεν μπορεί να τους βοηθήσει, ότι δεν αξίζουν τίποτα.
7. Παρουσιάζουν ανορεξία, αϋπνία και απώλεια σεξουαλικής επιθυμίας.

Η παράταση ύπαρξης τέτοιων σημείων δείχνει ότι ο ένας ή και οι δύο γονείς, πιθανόν να έχουν κατάθλιψη. Σε μια τέτοια περίπτωση χρειάζονται τη βοήθεια γιατρού.

Οι γονείς που είναι λιγότερο στρεσαρισμένοι, πιο ήρεμοι, λιγότερο ευερέθιστοι και σε καλή ψυχική διάθεση, μπορούν να βοηθούν καλύτερα τα παιδιά να αντεπεξέλθουν στις προκλήσεις της σχολικής ζωής και να αποδώσουν στο μέγιστο των δυνατοτήτων τους. Οι γονείς μπορούν να συμμερίζονται τις δυσκολίες και να παίρνουν στήριξη και από δίκτυο φίλων ή συγγενών που νοιάζονται για αυτούς. Άτομα που βιώνουν ανάλογες καταστάσεις ή με εμπειρίες, μπορούν να βοηθούν να ξεπερνιούνται οι δύσκολες στιγμές.

Όταν το στρες, τα αισθήματα απελπισίας, η κούραση, οι αρνητικές σκέψεις και η κακή κατάσταση των γονιών γενικότερα συνεχίζονται, δεν πρέπει να υπάρχει δισταγμός για αναζήτηση βοήθειας συμβούλων, ψυχολόγων ή ψυχιάτρων. Οι ειδικοί είναι σε θέση να βοηθούν με διάφορους τρόπους. Η τήρηση κανονικών ωραρίων ύπνου για όλους στην οικογένεια, η υγιεινή διατροφή, η τοποθέτηση ρεαλιστικών στόχων, η αποφυγή τελειοθηρικών συμπεριφορών, η παράβλεψη μικρών λαθών ή μικροπραγμάτων, μπορούν να μειώνουν την ένταση και βοηθούν για καλύτερη οικογενειακή ατμόσφαιρα και λειτουργικότητα.

- **Επιεικείς-Ανεκτικοί / Ανεκτικοί-αδιάφοροι γονείς**

Ο Ανεκτικός-επιεικής γονέας επιδεικνύει ιδιαίτερη ζεστασιά και είναι πολύ στοργικός με το παιδί του, δυσκολεύεται όμως ιδιαίτερα στην άσκηση ελέγχου. Συζητά υπερβολικά με το παιδί, χωρίς να θέτει όρια. Έχει εξαιρετικά λίγες απαιτήσεις

από το παιδί του όσον αφορά στις δουλειές του σπιτιού και στη διατήρηση της τάξης. Αποδέχεται τις παρορμήσεις του παιδιού του και τα οποιαδήποτε «θέλω» του. Είναι ο γονέας που δυσκολεύεται ιδιαίτερα να πει «όχι» στο παιδί του.

Συχνά παρατηρούμε ότι οι γονείς ακολουθούν αυτό το είδος διαπαιδαγώγησης γιατί πιστεύουν ότι αυτό είναι το καλύτερο για το παιδί τους. Μπορεί να μεγάλωσαν οι ίδιοι με αυταρχικούς γονείς, οπότε πηγαίνουν προς το άλλο άκρο. Μπορεί να διακατέχονται από υπερβολικό άγχος ως προς το ρόλο τους, με αποτέλεσμα να βρίσκονται σε σύγχυση και να μην μπορούν να θέσουν όρια. Συχνά επίσης παρατηρούμε το φαινόμενο της «εξαργύρωσης» της έλλειψης κοινού χρόνου με το παιδί με παραπανίσια ανοχή, επιείκεια και υπερβολικές υλικές παροχές ή πρόνοια προς το παιδί τους. Τα αποτελέσματα της συμπεριφοράς τους στο παιδί δεν είναι σε καμία περίπτωση αντίστοιχα των προσδοκιών τους. Το παιδί όχι μόνο δεν αποκτά υψηλή αυτοεκτίμηση, αλλά αντιθέτως, χαρακτηρίζεται από χαμηλή αυτοεκτίμηση. Δυσκολεύεται να στηριχθεί στις δυνάμεις του, είναι παρορμητικό και επιδεικνύει επιθετική συμπεριφορά. Επειδή έχει μάθει να του παρέχουν τα πάντα, είναι ελάχιστα διερευνητικό και έχει πολύ μικρό αυτοέλεγχο.

Επίσης οι γονείς που είναι ήπιοι και συγκαταβατικοί στις κρίσεις τους, συγχωρούν εύκολα τα παιδιά τους, όταν σφάλουν και προσπαθούν να τα καταλαβαίνουν και να έχουν καλή επαφή μαζί τους. Και αυτοί οι γονείς, όπως οι αυστηροί, παρακινούνται από την υπερβολική τους αγάπη για τα παιδιά. Η διαφορά έγκειται στο ότι οι αυστηροί γονείς προσπαθούν να την κρύψουν όσο πιο καλά μπορούν, ενώ οι επιεικείς γονείς την διαλαλούν με τις πράξεις τους και την προσφέρουν απλόχερα στα παιδιά τους, χωρίς να τα τιμωρούν και να τα πικραίνουν καθόλου. Αυτού του είδους οι γονείς έχουν δώσει την εντύπωση στα παιδιά τους ότι ζουν σε ένα τέλειο και ονειρικό κόσμο, όπου όλα μπορούν να συγχωρεθούν. Γι' αυτό κι έχουν χαρακτηριστεί αρνητικά από τους ψυχολόγους, γιατί παραχαϊδεύοντας τα παιδιά, τα βλάπτουν αντί να τα ωφελούν.

Ένας λόγος που θα μπορούσαμε να σκεφτούμε για να δικαιολογήσουμε αυτούς τους γονείς, είναι ότι προσπαθούν να τηρήσουν μια διαφορετική στάση, από αυτή που τηρούσαν οι δικοί τους γονείς. Έτσι όμως δεν γίνονται παιδαγωγοί, γιατί καταλήγουν στο αντίθετο άκρο, κάτι που είναι υπερβολικό και ανώφελο.

Οι ανεκτικοί-αδιάφοροι γονείς αποτελούν μια πιο αρνητική εκδοχή του ανεκτικού γονέα, που πλησιάζει στους απόντες γονείς. Ο γονιός αυτός δεν ασκεί ούτε έλεγχο στο παιδί του, ούτε ανταποκρίνεται στις ανάγκες του. Απορρίπτει και αγνοεί το παιδί. Αφήνει το παιδί να ενεργήσει όπως επιθυμεί. Η ενέργεια που καταναλώνεται και ο χρόνος που δαπανάται στην αλληλεπίδρασή τους με το παιδί είναι τα ελάχιστα. Συχνά πρόκειται για γονείς που παραμελούν τα παιδιά τους.

Υπάρχουν φορές που οι γονείς αυτοί παρουσιάζουν κατάθλιψη και συμπεριφέρονται με τον τρόπο αυτό στα παιδιά τους γιατί νιώθουν συντετριμμένοι από τα δικά τους προβλήματα. Δυστυχώς, οι έρευνες δείχνουν ότι τα παιδιά αυτά τα καταφέρνουν χειρότερα από τα παιδιά των γονέων που ανήκουν στους υπόλοιπους τύπους. Χαρακτηρίζονται από αντικοινωνική και επιθετική συμπεριφορά, από προβλήματα εσωτερίκευσης και εξωτερίκευσης, από πολύ μικρό αυτοέλεγχο και η επίδοσή τους σε γνωστικού τύπου δοκιμασίες είναι πιο χαμηλή. Ως έφηβοι, κινδυνεύουν περισσότερο από άλλους εφήβους να υιοθετήσουν παραβατική συμπεριφορά.

• **Απόντες γονείς**

Απόντες, χαρακτηρίζονται οι γονείς που είναι αμέτοχοι στις υποχρεώσεις τους

προς την οικογένεια και τα παιδιά. Είναι οι γονείς που δεν μπορούν να ανταποκριθούν σωστά στα καθήκοντά τους, φύση ή θέση. Όταν μιλάμε για απουσία κυρίως αναφερόμαστε στη απουσία του πατέρα. Η απουσία αυτή χωρίζεται σε δύο μορφές: στην φυσική και στην ψυχολογική απουσία.

i) Φυσική απουσία έχουμε μικρής και μεγάλης διάρκειας. Μικρής διάρκειας είναι η απουσία κατά την οποία ο πατέρας λείπει καθημερινά από το σπίτι για πολλές ώρες εξαιτίας της εργασίας του.

Μεγάλης διάρκειας είναι η απουσία κατά την οποία ο πατέρας λείπει από το σπίτι για εβδομάδες ή μήνες εξ αιτίας της δουλειάς του ή λόγω θανάτου ή χωρισμού. Η μητέρα σ' αυτές τις περιπτώσεις αναγκάζεται να παίξει διπλό ρόλο, με όλες τις αρνητικές συνέπειες που είναι συνυφασμένες με αυτή την κατάσταση, γιατί επηρεάζεται άμεσα η νοητική, συναισθηματική και ηθική ανάπτυξη του παιδιού.

ii) Ψυχολογική απουσία έχουμε όταν οι γονείς είναι σωματικά στο χώρο του σπιτιού, όμως πνευματικά και ψυχικά δεν ενδιαφέρονται για τα παιδιά τους. Είναι τόσο απορροφημένοι από τα δικά τους προβλήματα ή δεν έχουν διάθεση να ασχοληθούν με τίποτα ούτε και με την αγωγή των παιδιών τους. Η βοήθειά τους, αρκείται στην παροχή υλικών αγαθών. Τα παιδιά παίρνουν αρνητικά μηνύματα για τη στάση που θα κρατήσουν στα δικά τους παιδιά. Συγκρούσεις, αντιθέσεις και κυρίως απομόνωση είναι τα κύρια χαρακτηριστικά που βιώνουν τα συγκεκριμένα παιδιά.

Μπορούμε λοιπόν να ορίσουμε τους Ιδανικούς Γονείς;

Πριν από χρόνια, ο Γάλλος ψυχίατρος Andre Berge είχε πει ότι ενώ όλοι οι άνθρωποι λαμβάνουν σχετική εκπαίδευση για το επάγγελμα που θα εξασκήσουν, δεν εκπαιδεύονται για τα δύο πιο σημαντικά επαγγέλματα: του γονέα και του πολιτικού. Κατά πόσον όμως είναι επάγγελμα το να είναι κάποιος γονιός;

Ίσως ο όρος «επάγγελμα» ξενίζει. Στο γονικό ρόλο θα μπορούσαν σίγουρα να αποδοθούν πολλοί και διαφορετικοί προσδιορισμοί. Ο όρος «επάγγελμα» αναδεικνύει τη σοβαρότητα και την υπευθυνότητα που απαιτείται από ένα γονιό κατά την άσκηση του ρόλου του, ενός ρόλου για την άσκηση του οποίου τυπικά δεν απαιτείται κανενός είδους προπαρασκευή ή γνώσεις.

Το «επάγγελμα» του γονιού «μαθαίνεται» σαφώς μέσα από την καθημερινή πρακτική, κυρίως μέσα από τα λάθη, αρκεί φυσικά ένας γονιός να έχει επίγνωση των «λαθών» του. Πριν όμως γίνει κάποιος γονιός, έχει ήδη κάποιες διαμορφωμένες αντιλήψεις και απόψεις σχετικά με το μέγαλωμα ενός παιδιού, που διαμορφώνονται από τις μνήμες και τα βιώματα που έχει από τη δική του οικογένεια προσανατολισμού, από τη συναναστροφή του με άλλους γονείς, καθώς και από τα δικά του διαβάσματα, τις δικές του γνώσεις γενικά, αλλά και από τις κοινωνικές, περιβαλλοντικές και πολιτισμικές συνθήκες στις οποίες ένας γονιός ζει. Πέρα από την καθημερινή πρακτική, ωστόσο, το «επάγγελμα» του γονιού «μαθαίνεται» μέσα από την κατάλληλη ενημέρωση / πληροφόρηση στους γονείς (ανάλογα με το εξελικτικό στάδιο του παιδιού τους), όσο και από την απαραίτητη συμβουλευτική που δίδεται από ειδικούς. Έτσι οι γονείς ενδυναμώνονται στην άσκηση του ρόλου τους, νιώθουν πιο ασφαλείς, πιο σίγουροι και γίνονται πιο θετικοί και αισιόδοξοι.

Είναι πραγματικά ελπιδοφόρο ότι οι γονείς μπορούν να αλλάξουν την οπτική τους, τις αντιλήψεις και τις στάσεις τους και να τις διαφοροποιήσουν από εκείνη των δικών τους γονιών. Συχνά, η συμπεριφορά των δικών τους γονιών δεν αποτελεί παράδειγμα προς μίμηση, αλλά προς αποφυγή. Είναι σημαντικό, λοιπόν, όταν γίνεται κάποιος γονιός, να μπορεί να κάνει συνειδητές επιλογές και να παίρνει αποφάσεις που απορρέουν από τις δικές του αρχές και αξίες.

Καλός ή κακός γονιός δεν υπάρχει. Πιο δόκιμος είναι ο όρος «*αποτελεσματικός γονιός*», ή «*αρκετά καλός γονιός*». Πρόκειται για το δημοκρατικό τύπο γονέα, καθώς και για κείνον που επιδιώκει να γίνει «*συναισθηματικός μέντορας*». Τέλειος ή ιδανικός γονιός δεν υπάρχει, έτσι κι αλλιώς.

«Καλός» γονιός λοιπόν είναι ο δημοκρατικός γονιός, αυτός που αποδεικνύεται αποτελεσματικός για τον ίδιο και το παιδί του. Βεβαίως, κατά πόσο κάποιος είναι αποτελεσματικός, κρίνεται εκ του αποτελέσματος!

«Καλός» γονέας, είναι ο γονιός που αποκομίζει ευχαρίστηση από το ρόλο του, που ικανοποιεί τόσο τις ανάγκες του παιδιού του, όσο και τις δικές του ανάγκες για να υπάρχει μια όσο το δυνατόν ισόρροπη και παραγωγική σχέση. Όπως είναι αυτονόητο, «κακός» γονέας είναι ο γονιός που δεν ακολουθεί το δημοκρατικό τρόπο διαπαιδαγώγησης. Για παράδειγμα, ένας γονιός που δεν ακούει το παιδί του, ή που μόνο το ακούει, χωρίς να το καθοδηγεί, δεν αποδεικνύεται αποτελεσματικός.

Ο δημοκρατικός γονέας έχει σημαντική επίγνωση του ρόλου του και των δυσκολιών του ρόλου αυτού. Είναι ο γονιός που μέσα από την πληροφόρηση προσπαθεί να ισορροπήσει την ικανοποίηση των αναγκών του παιδιού του. Είναι ο γονιός που έχει αποδεχθεί την μη ύπαρξη του «τέλειου» γονιού και που βρίσκει το θάρρος να την αποδεχθεί. Ο γονιός που δεν εφησυχάζει, αλλά βρίσκεται σε μια πορεία διαρκούς αναζήτησης και αφουγκρασμού του παιδιού του και της εποχής του, αναζητώντας ένα δημοκρατικό μοντέλο διαπαιδαγώγησης.

Είναι αντίθετοι των αυταρχικών γονιών. Προσπαθούν πάντα να αποδίδουν δικαιοσύνη και ισομερή αγάπη προς όλα τα παιδιά τους. Είναι δημοκρατικοί και στην μεταξύ τους σχέση ως ανδρόγυνο και έχουν μοιράσει ισότητα τους ρόλους τους στην οικογένεια. Όταν βλέπουν κάποιο λάθος ή παράπτωμα των παιδιών το συζητάνε μαζί τους και τους δίνουν την ευκαιρία να το επανορθώσουν. Πιστεύουν στην θετική επίδραση του διαλόγου και της συζήτησης, γιατί βοηθάει στην διαμόρφωση ισορροπημένων και ολοκληρωμένων χαρακτήρων. Είναι φιλελεύθεροι στις απόψεις τους και με τον ίδιο τρόπο ανατρέφουν τα παιδιά τους.

Ο δημοκρατικός γονέας έχει μεν απαιτήσεις από το παιδί του, αλλά ανταποκρίνεται και στις ανάγκες του. Οι δημοκρατικοί γονείς ασκούν έλεγχο στο παιδί τους αλλά με έναν ευέλικτο τρόπο και με σταθερότητα. Ενθαρρύνουν την αυτονομία του παιδιού, αλλά θέτουν όρια στη συμπεριφορά του. Οι απαιτήσεις τους από το παιδί διαμορφώνονται ανάλογα με την ηλικία και τις ιδιαιτερότητές του. Συζητούν πολύ με το παιδί τους. Επιδεικνύουν υψηλό βαθμό ζεστασιάς και στοργής. Ξέρουν ν' ακούν το παιδί τους, διακρίνονται από επικοινωνιακές δεξιότητες. Θεωρούν ότι οι διακριτοί ρόλοι και η ύπαρξη ιεραρχίας είναι απαραίτητα στοιχεία για την καλή λειτουργία της οικογένειας.

Το παιδί με δημοκρατικούς γονείς γίνεται ανεξάρτητο και μαθαίνει να στηρίζεται στις δυνάμεις του. Έχει αυτοέλεγχο, είναι διερευνητικό και είναι ευχαριστημένο με τον εαυτό του. Λειτουργεί πιο αποτελεσματικά και στο γνωστικό τομέα σε σχέση με τα άλλα παιδιά και θέτει στόχους. Επίσης, είναι πιο συνεργατικό, μπορεί να λειτουργεί ομαδικά και απολαμβάνει τη συμμετοχή του σε οποιαδήποτε ομαδική δραστηριότητα.

Αφού οι γονείς αυτοί πιστεύουν ότι η μητρότητα και η πατρότητα δεν είναι ένα απλό βιολογικό γεγονός αλλά είναι κυρίως κοινωνικό και ψυχολογικό, τότε θα μπορούσαμε να πούμε ότι πλησιάζουν το ιδανικό. Δεν θεωρούν τα παιδιά ως κτήμα τους, αλλά σαν ξεχωριστές προσωπικότητες και πιστεύουν ότι μπορούν να διδαχθούν από αυτά.

Ο ιδανικός γονιός είναι ο φίλος για τα παιδιά, το πρότυπο, ο παιδαγωγός, ο

προστάτης, ο τροφέας, αλλά κυρίως είναι αυτός που τα παιδιά μπορούν να στηριχτούν πάνω του και να υπολογίζουν στη βοήθειά του.

Αγαπά και καταλαβαίνει τα παιδιά του, γνωρίζει τις ικανότητες και τις ανάγκες των παιδιών, τα οποία δεν θέλει να τελειοποιήσει αλλά να τα βοηθήσει να μην επαναλάβουν τα ίδια λάθη. Οι γονείς αυτοί, έχουν ως αρχή τους το εξής γνωμικό : " Τα παιδιά σας δεν είναι παιδιά σας. Έρχονται στη ζωή με τη βοήθειά σας, αλλά όχι από εσάς. Δεν ανήκουν σε σας. Μη γυρεύετε να σας μοιάσουν."

Παρ' όλα αυτά είναι αρκετά δύσκολο και σχετικό να χαρακτηρίσουμε έναν γονιό ως ιδανικό, μιας και οι γονείς είναι και αυτοί άνθρωποι και είναι φυσικό να κάνουν λάθη στην αγωγή των παιδιών. Εξ άλλου η έννοια του ιδανικού δεν είναι σταθερή και απόλυτη, αλλά είναι σχετική και διαφοροποιείται από άνθρωπο σε άνθρωπο. Παρά ταύτα, υπάρχουν κάποια στοιχεία που ενδεχομένως κάνουν έναν γονιό, "ιδανικό".

Τελειώνοντας παραθέτουμε ένα απόσπασμα από τον Khalil Gibran:

"Τα παιδιά σου δεν είναι τα δικά σου παιδιά. Είναι οι γιοί και οι κόρες της νοσταλγίας της ζωής για την ζωή.
Έρχονται μέσα από σένα, αλλά όχι για σένα και αν και είναι δικά σου, δεν σου ανήκουν. Μπορείς να τους δώσεις την αγάπη, όχι τις σκέψεις σου, γιατί έχουν τις δικές τους. Μπορείς να προσπαθήσεις να είσαι όμοιος με αυτά, αλλά μην επιδιώξεις να τα κάνεις όμοια με σένα. Γιατί η ζωή δεν πηγαίνει πίσω. Είσαι το τόξο που θα εκτοξευθούν σαν ζωντανά βέλη τα παιδιά σου".

Είναι βέβαιο, πως αν κάθε γονιός είχε ως παράδειγμα για την αγωγή των παιδιών του το παραπάνω απόσπασμα, θα είχαν αποφευχθεί πολλά προβλήματα στις μεταξύ τους σχέσεις, είτε απλά, όπως καυγάδες και προστριβές, είτε και πιο πολύπλοκα όπως είναι τα ψυχολογικά τραύματα.

Οι γονείς πρέπει πάντα να έχουν υπ' όψιν τους ότι τα παιδιά έχουν δική τους προσωπικότητα, δικές τους απόψεις και ιδέες και υποχρέωσή τους είναι να τους δίνουν την ανάλογη ελευθερία και πρωτοβουλία για να εκφράζονται. Τα παιδιά δεν είναι μικρογραφία των μεγάλων κι έτσι πρέπει να αντιμετωπίζονται, με σεβασμό και με την ανάλογη προσοχή από τους μεγάλους, βοηθώντας τα να αναπτυχθούν ομαλά μέσα σε κλίμα μιας ήρεμης και ευτυχισμένης οικογενειακής ατμόσφαιρας, όπου επικρατεί η αγάπη, η συνεργασία, η ομόνοια και ο διάλογος.

Και για να συνοψίσουμε, θα κατατάσσαμε τις υποχρεώσεις των γονιών προς τα παιδιά τους στα παρακάτω:

Να παίρνουν τις σωστές αποφάσεις για τα παιδιά, οι οποίες πάντα θα βασίζονται στις επιθυμίες και στις ανάγκες των παιδιών.
Να αντιμετωπίζουν σωστά τους κοινωνικούς θεσμούς που αφορούν το παιδί.
Να διατηρούν αρμονική σχέση με το παιδί, σε όλες τις περιόδους της ηλικίας του.
Να παροτρύνουν το παιδί να αποκτήσει ενδιαφέροντα που ταιριάζουν στην προσωπικότητά του και που ευνοούν την κοινωνικοποίησή του.

Η μητέρα και ο πατέρας παρόν σε όλες τις φάσεις ανάπτυξης του παιδιού

Οι γονείς πρέπει να συνειδητοποιήσουν από τη στιγμή της γέννησης των παιδιών τους ότι ο ρόλος τους στην αγωγή τους είναι πολύ σημαντικός για την μετέπειτα νοητική, συναισθηματική, ηθική και ψυχολογική ανάπτυξη των παιδιών. Αυτό σημαίνει ότι οι γονείς πρέπει με υπευθυνότητα και σύνεση να αντιμετωπίζουν τα προβλήματα αγωγής που παρουσιάζονται στις διάφορες περιόδους ανάπτυξης του παιδιού, εφαρμόζοντας κοινή πορεία διαπαιδαγώγησης μετά από ουσιαστικό διάλογο. Και οι δύο γονείς πρέπει να είναι παρόντες σ' όλες τις φάσεις ανάπτυξης των παιδιών τους, προσφέροντας σημαντική καθοδήγηση και αγωγή, η οποία διέπεται από δημοκρατισμό, φιλελευθερισμό και διάλογο, χωρίς να υπάρχει αυταρχισμός και έλλειψη ελευθερίας στην έκφραση του παιδιού.

Μητέρα

Ο ρόλος της μητέρας στην διαμόρφωση της προσωπικότητας του παιδιού είναι άμεσος και σημαντικός. Η μητέρα είναι το πρώτο πρόσωπο που θα αντικρύσει το νεογέννητο βρέφος και το ίδιο αυτό πρόσωπο θα καταβάλει τα μέγιστα στην αγωγή και κοινωνικοποίησή του. Είναι ο πρωταρχικός φορέας για να αναπτυχθεί, να ολοκληρωθεί και κατά συνέπεια να προσαρμοστεί στην κοινωνία. Δέχεται την επίδρασή της, δημιουργεί την εικόνα κάποιας συμπεριφοράς κι ανάλογα ενεργεί. Έτσι, λοιπόν, η μητέρα έχει υποχρέωση να δώσει στο παιδί τα κατάλληλα ερεθίσματα και τις ευνοϊκές εκείνες συνθήκες που είναι απαραίτητες για να μπορέσει να προσαρμοστεί στο κοινωνικό περιβάλλον.

*** Η μέλλουσα μητέρα**

Πολλοί υποστηρίζουν ότι η περίοδος της εγκυμοσύνης είναι η πιο όμορφη αλλά και η πιο αγχωτική περίοδος στη ζωή της γυναίκας.

Η αίσθηση ότι μέσα στο σώμα της η γυναίκα φέρει ένα νέο πλάσμα, τον καρπό της αγάπης και της αρμονικής σχέσης με το σύζυγό της, την κάνει να νιώθει περήφανη, ικανοποιημένη αλλά ταυτόχρονα να ανησυχεί για το αν θα το διαπαιδαγωγήσει σωστά, αν θα επιτελέσει σωστά το ρόλο της.

Στην περίοδο της εγκυμοσύνης αναπτύσσεται το μητρικό συναίσθημα, η λεγόμενη μητρότητα κάτι που ενυπάρχει σε όλες τις γυναίκες, αλλά εκείνη την περίοδο αρχίζει και διαφαίνεται έντονα.

Βέβαια η μητρότητα δεν υπάρχει σε όλες τις γυναίκες στον ίδιο βαθμό, γιατί εξαρτάται από αρκετούς παράγοντες. Ο πιο σημαντικός παράγοντας είναι η ωριμότητα, (ψυχολογική και σωματική) της γυναίκας. Η γυναίκα που έχει ωριμάσει πνευματικά, ηθικά και σωματικά, αντιλαμβάνεται πιο βαθιά και ουσιαστικά την έννοια της μητρότητας, από κάποια άλλη που είναι ανώριμη στην ηλικία ή στον τρόπο σκέψης.

Ένας άλλος παράγοντας είναι η στάση που έχει υιοθετήσει η μέλλουσα μητέρα απέναντι στο βρέφος που θα φέρει στον κόσμο. Δηλαδή, αν το παιδί είναι επιθυμητό και από τους δύο γονείς, ή αν η ίδια δεν ήθελε να μείνει έγκυος για διάφορους λόγους.

Σημασία, επίσης, έχει το πώς αντιμετωπίζει την φάση της εγκυμοσύνης, την στιγμή του τοκετού και τον θηλασμό. Αναλυτικότερα: Αν πιστεύει ότι η διάρκεια της εγκυμοσύνης είναι μια όμορφη περίοδος της ζωής της, ή αν έχει προκαταλήψεις αισθητικού χαρακτήρα, αν φοβάται τους πόνους και την ταλαιπωρία του τοκετού και τέλος αν έχει αποφασίσει να θηλάσει το παιδί της ή όχι.

Σημαντικός παράγοντας για την ανάπτυξη της μητρότητας, είναι και οι σχέσεις που έχει η γυναίκα με τον σύζυγό της, αν δηλαδή της συμπαραστέκεται, αν την αγαπά και αν ο ίδιος επιθυμεί το παιδί. Ας μην ξεχνάμε ότι την περίοδο αυτή η γυναίκα έχει αυξημένες απαιτήσεις και ανάγκες: ανάγκες για φροντίδα, ενδιαφέρον, αγάπη, επιβεβαίωση και συνεχή προσοχή κυρίως από το σύζυγό της.

Κάποια επιπλέον στοιχεία τα οποία παίζουν θετικό ρόλο στην ανάπτυξη της μητρότητας είναι τα εξής:

- (α) Να αγαπά το σύζυγό της και να έχουν μια αρμονική σχέση συμβίωσης.
- (β) Να έχει καλές σχέσεις με την μητέρα της, γιατί παίρνει η ίδια θετικά μηνύματα και πρότυπα για την σχέση που θα έχει με το παιδί της και
- (γ) Το πόσο επιθυμεί η ίδια το παιδί και κατά πόσο το βλέπει ως ευτυχές γεγονός ή ως εμπόδιο στη ζωή της.

Συμπερασματικά, μπορούμε να πούμε ότι μια γυναίκα γίνεται μητέρα, όταν συνειδητοποιήσει τις ευθύνες που θα έχει για το παιδί της και η κρίση της είναι τόσο αναπτυγμένη ώστε να μπορεί η ίδια να την εμπιστευτεί και να πιστεύει ότι η κάθε της ενέργεια αποβαίνει για το καλό του.

Ας δούμε όμως ποιος είναι ο ρόλος της μέλλουσας μητέρας προς το παιδί της. Κατ' αρχήν, θα πρέπει να κάνει έναν προγεννητικό έλεγχο, -μαζί με τον σύζυγο- για να προλάβει δυσάρεστες συνέπειες. Αλλά και καθ' όλη τη διάρκεια της εγκυμοσύνης της, πρέπει να προσέχει ιδιαίτερα την διατροφή της, να μην καπνίζει, να μην πίνει αλκοόλ και αν μπορεί να γυμνάζεται, κάτι που θα την ωφελήσει για να διατηρήσει την φόρμα της, αλλά και πιστεύεται ότι η γυμναστική την ευνοεί και την στιγμή του τοκετού.

Πρέπει να είναι χαρούμενη και ευδιάθετη, να νιώθει περήφανη για το παιδί της, να μην αγχώνεται ή εκνευρίζεται γιατί κάθε συναισθηματική φόρτιση έχει επιβλαβείς επιδράσεις στο έμβρυο.

Τέλος, καλό θα είναι να προσπαθεί να ενημερώνεται για την κατάσταση που βρίσκεται και για την στιγμή του τοκετού από ειδικούς, από βιβλία και από γνωστούς της, για να μπορεί να χειριστεί κατάλληλα οποιαδήποτε περίσταση της τύχει.

***Βρεφική Ηλικία**

Η βρεφική ηλικία του ανθρώπου παίζει σημαντικό ρόλο στην μετέπειτα εξέλιξή του. Έχει παρατηρηθεί από έρευνες, ότι βρέφη που μεγάλωσαν μακριά από την οικογένειά τους και έζησαν στο απρόσωπο κλίμα ενός ιδρύματος, είχαν καθυστέρηση στην νοητική τους ανάπτυξη και η συμπεριφορά τους ήταν περίεργη

και αλλοπρόσαλλη σε σχέση με τα παιδιά που μεγάλωναν κοντά στους γονείς τους, ακόμα και κάτω από άσχημες συνθήκες (πχ. παιδιά που γεννιούνται σε φυλακές).

Τα βρέφη που δεν έχουν κοντά τους τη μητέρα τους -κυρίως- δεν κοινωνικοποιούνται σωστά. Ας μην ξεχνάμε ότι κανένας άνθρωπος δεν γεννιέται κοινωνικός αλλά γίνεται, γιατί δεν υπάρχουν κοινωνικά ένστικτα, με την έννοια της κληρονομικής υποδομής.

Η μητέρα στην περίοδο αυτή είναι ο πρώτος φορέας κοινωνικοποίησης του βρέφους κι αν δεν υπάρχει κοντά του, το βρέφος φτάνει στα όρια της ιδιωτείας.

Κάθε βρέφος είναι ένα ξεχωριστό πρόσωπο, το οποίο δεν το γνωρίζει άλλος κανείς καλύτερα από την μητέρα του, η οποία προσαρμόζει τον εαυτό της για να το κατανοήσει και να το πλησιάσει.

Η αγάπη της μητέρας είναι αγνή, πρωτόγνωρη, ακατέργαστη, μεγαλόψυχη, διακατέχεται από τρυφερότητα, στοργή και αυθορμητισμό. Όλα αυτά τα επιζητά το βρέφος, ως εκπλήρωση της ανάγκης να νιώθει σιγουριά και ασφάλεια και να νιώθει ότι αγαπιέται.

Ο ρόλος της μητέρας προς το βρέφος είναι σημαντικός για την κοινωνικοποίησή του. Δεν πρέπει να αφήνει την ανατροφή του σε τρίτα πρόσωπα όπως σε παραμάνες, σε παιδικούς σταθμούς κτλ., αλλά η ίδια πρέπει να ασχολείται μαζί του, να του μιλάει συνέχεια και να το παίζει. Το βρέφος από την πλευρά του, ανταποδίδει όλη αυτή την στοργή της μητέρας του με το χαμόγελό του, το οποίο είναι και το πρώτο δείγμα κοινωνικής συμπεριφοράς.

Πολύ σημαντικό ρόλο στην κοινωνικοποίηση του βρέφους και την ομαλή εξέλιξη της ανάπτυξής του, παίζει ο θηλασμός. Με τον θηλασμό, δημιουργείται ψυχικός δεσμός ανάμεσα στο βρέφος και στην μητέρα και είναι το πρώτο στάδιο της κοινωνικοποίησής του.

Η καλή ψυχολογία του βρέφους, εξαρτάται από την ψυχολογία της μητέρας, η οποία οφείλει να το έχει καθαρό, ευτυχισμένο και να προσέχει όλες τις αντιδράσεις του, γιατί μέσα σ' αυτές κρύβονται πολλά μηνύματα που δεν μπορεί να τα πει λεκτικά.

***Νηπιακή Ηλικία**

Η νηπιακή ηλικία ενός παιδιού αρχίζει στα 3 και τελειώνει στα 5,5-6 χρόνια. Στην περίοδο αυτή το παιδί αρχίζει να εξερευνά τον κόσμο γύρω του, τη φύση και το σώμα του. Τότε θα αρχίσει η διαμόρφωση του χαρακτήρα του, η κατανόηση ηθικών και πολιτιστικών ιδεών και η κοινωνικοποίησή του.

Ο ρόλος της μητέρας στην ηλικία αυτή είναι αποφασιστικός κυρίως για την διάπλαση της προσωπικότητας του παιδιού. Ο γιατρός Spock, θεωρεί ότι ως τα τρία πρώτα χρόνια της ζωής του παιδιού η μητέρα πρέπει να του δείχνει αποκλειστική φροντίδα και αφοσιωμένη αγάπη κι ως τα έξι χρόνια του θα έχει συμπληρωθεί η ηθική αγωγή του, θα έχει πάρει δηλ. τις βασικές ηθικές αρχές που θα εφαρμόσει στη ζωή του.

Η μητέρα λοιπόν, στην διάρκεια των νηπιακών χρόνων του παιδιού της, οφείλει να του μάθει κάποιες βασικές αρχές συμπεριφοράς, τις οποίες θα τις εφαρμόζει σε όλη του τη ζωή. Συγκεκριμένα το παιδί πρέπει να μάθει τις καθημερινές

ενέργειες καθαριότητας, να πηγαίνει μόνο του στην τουαλέτα και να τρώει επίσης μόνο του.

Θα προσπαθήσει επίσης να μειώσει την αυθόρμητη επιθετικότητα και το έμμοιο πείσμα που κυριαρχεί στα παιδιά της ηλικίας αυτής, με τον διάλογο και όχι με τη βία ή με τιμωρίες.

Στην ηλικία αυτή τα παιδιά αρχίζοντας να ανακαλύπτουν το σώμα τους, και την διαφορά των φύλων, βλέποντας τα άλλα παιδιά, αρχίζουν να ρωτούν για σεξουαλικά θέματα, για το πώς έρχονται τα παιδιά στον κόσμο, πώς μπαίνουν στην κοιλιά της μητέρας και η μητέρα οφείλει να απαντάει στις ερωτήσεις αυτές με ειλικρίνεια, με απλά και κατανοητά λόγια, χωρίς ενδοιασμούς και ντροπές και χωρίς ποτέ να μαλώσει το παιδί, γιατί έτσι θα το κάνει να πιστέψει ότι οτιδήποτε έχει σχέση με σεξουαλικά θέματα είναι κακό, πονηρό, δεν είναι σωστό να συζητιέται. Η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση πρέπει να αρχίζει από την στιγμή που το παιδί αρχίζει τις ερωτήσεις γι' αυτό το θέμα κι ανάλογα με την ωριμότητά του πρέπει η μητέρα να τις απαντάει με ειλικρίνεια.

Κάποια άλλα ειδικά προβλήματα αγωγής της χρονικής αυτής περιόδου καλείται να επιλύσει η μητέρα, όπως ονυχοφαγία, η οποία προκαλείται κυρίως από ψυχολογικά αίτια ή από αντίδραση σε πιέσεις που δέχεται το παιδί από το περιβάλλον. Η μητέρα πρέπει να του δώσει να καταλάβει ότι δεν είναι σωστό για το ίδιο και κατόπιν με την βοήθεια ειδικού γιατρού να προσπαθήσει να βρει την αιτία του προβλήματος και να σταματήσει τις πιέσεις προς το παιδί. Ένα σημαντικό επίσης πρόβλημα που υπάρχει σε μερικά παιδιά της περιόδου αυτής, είναι η νυχτερινή ενούρηση, η οποία δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται με τιμωρίες και ποινές.

Η μητέρα δεν πρέπει να φέρεται αυστηρά και να το μαλώνει και να μην αγχώνει το παιδί με την ανυπομονησία της να ξεπεραστεί το πρόβλημα. Αν όμως η κατάσταση αυτή διαρκεί πάνω από τα τρία χρόνια του παιδιού, θα πρέπει να ζητήσει βοήθεια από ψυχολόγο. Την ίδια αντίδραση πρέπει να έχει η μητέρα και στο πιπίλισμα του δαχτύλου, αν συνεχίζεται πάνω από τα τρία χρόνια του παιδιού.

Η μητέρα, επίσης, στην ηλικία αυτή, ανάλογα με τις δυνατότητες και την ωριμότητά του πρέπει να μάθει στο παιδί βασικά στοιχεία γραφής και ανάγνωσης. Το παιδί που ως τα πέντε χρόνια ξέρει κάπως να διαβάζει και να γράφει έχει καλύτερες σχολικές επιδόσεις στο μέλλον. Η γνώση που του παρέχει η μητέρα πρέπει να αποσκοπεί στην πνευματική καλλιέργεια του παιδιού κι όχι σε άλλους ηθικούς ή πολιτιστικούς στόχους (σ' αυτή την ηλικία). Ποτέ όμως η μητέρα δεν θα πρέπει να επιμένει στο να μάθει στο παιδί αυτά που θεωρεί αναγκαία, ενώ το ίδιο το παιδί έχει την ανάγκη να παίζει. Το παιχνίδι στην ηλικία αυτή είναι ζωτικής σημασίας, βοηθάει στην ανάπτυξη της φαντασίας και η επαφή με άλλα παιδιά ευνοεί την κοινωνικοποίησή του.

***Παιδική Ηλικία**

Η παιδική ηλικία αρχίζει με την εισαγωγή του παιδιού στο δημοτικό σχολείο και τελειώνει με την έξοδό του από αυτό. Την περίοδο αυτή, το παιδί έχει ξεπεράσει τον εγωκεντρισμό της προηγούμενης περιόδου κι έχει αναπτυχθεί έντονα η συντροφικότητα του και έχει αρχίσει ήδη η κοινωνικοποίησή του.

Σε αυτό το μεγάλο και σημαντικό κεφάλαιο της ζωής του, συμβάλλει θετικά η ομαλή ένταξή του στο σχολικό περιβάλλον και η μετέπειτα σχολική ζωή του. Έτσι

η μητέρα οφείλει πριν το παιδί πάει σχολείο να το προετοιμάσει με τα καλύτερα λόγια γι' αυτό το καινούριο του ξεκίνημα. Ποτέ δεν πρέπει να τρομοκρατήσει το παιδί για το σχολείο ή για τον δάσκαλο, αντιθέτως θα πρέπει να του δώσει να καταλάβει ότι είναι ένα μέρος όπου θα μορφωθεί και θα αναπτυχθεί πνευματικά και θα κάνει φίλιες, θα γνωρίσει παιδιά, ώστε να μην μένει το παιδί προσκολλημένο πάνω της. Η ίδια πρέπει να έχει συχνές επαφές με το δάσκαλο και διάλογο μαζί του για την προσαρμογή του παιδιού της στο σχολείο και την πρόοδό του στα μαθήματα. Το παιδί πρέπει να έχει σημαντική βοήθεια στο σπίτι για τα μαθήματα ή τις δυσκολίες που μπορεί να συναντήσει στην ανάγνωση ή την γραφή.

Στην ηλικία αυτή το παιδί έχει διαμορφώσει τις ηθικές αρχές που θα εφαρμόζει στην υπόλοιπη ζωή του. Η μητέρα με τον ουσιαστικό διάλογο βελτιώνει πολλές πτυχές της προσωπικότητάς του που δεν έχουν αναπτυχθεί πλήρως. Μερικές από αυτές είναι :

Η ανάπτυξη και η βελτίωση της γλώσσας και ομιλίας που χρησιμοποιεί το παιδί. Με το να παροτρύνει το παιδί να βγει από το σπίτι και να παίζει με άλλα ομήλικα του παιδιά, βοηθά στην ανάπτυξη της κοινωνικότητας και στην εξάλειψη του εγωκεντρισμού του. Ανάλογα με το πιστεύω της μητέρας πρέπει να του δώσει θρησκευτική αγωγή και διαπαιδαγώγηση.

Υπάρχουν όμως και προβλήματα στη συμπεριφορά του παιδιού, τα οποία πρέπει να αντιμετωπίσει η μητέρα. Η χειρότερη αντιμετώπιση στα ελαττώματα των παιδιών, είναι η επίπληξη, οι καυγάδες και οι τιμωρίες. Η μητέρα πρέπει να διατηρεί την ψυχραιμία της, να έχει επιμονή και υπομονή και κυρίως να συζητάει με το παιδί για να καταλάβει για ποιο λόγο συμπεριφέρεται με αυτό τον τρόπο. Ένα σημαντικό λάθος των γονέων είναι ότι απαιτούν από τα παιδιά να φέρονται σαν μεγάλοι, απαιτούν τυφλή υποταγή και τελειότητα από τα παιδιά, ενώ οι ίδιοι δεν προσπαθούν να φέρονται σαν παιδιά.

Η αποφυγή των συγκρούσεων μπορεί να γίνει όταν η μητέρα σκέφτεται και παρατηρεί τις ενέργειες του παιδιού, που την δυσαρεστούν, όταν αντιμετωπίζει την κακή συμπεριφορά με ελαστικότητα και αυτοσυγκράτηση, όταν προσπαθεί με πολλούς τρόπους να κερδίσει την εμπιστοσύνη του παιδιού, κάνοντάς του συστάσεις, παραινέσεις και καθοδηγώντας το προς τη σωστή συμπεριφορά. Γιατί, ας μην ξεχνάμε ότι η εικόνα του παιδιού για τον εαυτό του και η εικόνα που βγάζει προς τα έξω, είναι αυτή που του διοχετεύει ο περίγυρός του.

Βέβαια, η μητέρα στην αγωγή του παιδιού της, οφείλει να συμπεριλάβει και την ποινή προς αποφυγήν της επανάληψης της ανεπιθύμητης συμπεριφοράς. Η ποινή που θα εφαρμόζει η μητέρα πρέπει να επιβάλλεται πάντα, αφού έχει προηγηθεί μια συζήτηση για το λόγο που η μητέρα θα τιμωρήσει το παιδί. Οι λόγοι εφαρμογής της πρέπει να είναι συγκεκριμένοι κι όχι αόριστοι ή κάποιο παράπτωμα που πριν καιρό είχε κάνει το παιδί. Πρέπει να εμπεριέχει δηλ. το στοιχείο της αμεσότητας και της δικαιοσύνης. Δεν πρέπει να εφαρμόζει πολύ αυστηρές ποινές ή ποινές που προσβάλλουν και ταπεινώνουν το παιδί. Αλλά και από την άλλη, όποια ποινή πει η μητέρα ότι θα εφαρμόσει πρέπει να την πραγματοποιήσει, γιατί το παιδί θα επαναλάβει την άσχημη συμπεριφορά του μιας και δεν θα έχει εμπιστοσύνη και πίστη στα λόγια της μητέρας του. Τέλος οι ποινές πρέπει να εφαρμόζονται με μέτρο και όχι πολύ συχνά, γιατί τότε δεν θα έχουν αποτέλεσμα. Αυτό που δεν πρέπει να ξεχνάει η μητέρα είναι ότι εφαρμόζει την ποινή όχι για προσωπικούς λόγους της, αλλά για ωφέλεια του παιδιού και για την καλύτερευση της ζωής του.

Τέλος η μητέρα δεν πρέπει να ξεχνάει ότι εκτός από τις ποινές που εφαρμόζει για το σταμάτημα μιας άσχημης συμπεριφοράς του παιδιού, πρέπει να αμοίβει -πάντα με μέτρο- υλικά και ηθικά το παιδί για την ενίσχυση της καλής αγωγής που έδειξε μια συγκεκριμένη χρονική στιγμή με σκοπό την επανάληψή της.

Πατέρας

Για να χαρακτηρίσουμε ένα γονιό ως "ιδανικό" πρέπει να είναι παρών σ' όλες τις φάσεις ανάπτυξης του παιδιού. Αυτό σημαίνει ότι η παρουσία του πρέπει να είναι αισθητή ακόμα και πριν τη σύλληψη του παιδιού. Στη συνέχεια πρέπει να συμβάλλει το μέγιστο στη διαπαιδαγώγησή του σε συνεργασία με την σύζυγό του.

***Ο μέλλον πατέρας**

Το ζευγάρι από κοινού αποφασίζει αν θέλει ή όχι παιδί, πώς θα το αποκτήσουν, πώς θα γίνει η γέννα ή αν θα υιοθετήσουν παιδί.

Στη συνέχεια έρχεται η στιγμή της κυοφορίας. Λέγεται ότι το ζευγάρι κυοφορεί και όχι μόνο η γυναίκα. Σύμφωνα με κάποιες μελέτες, έχει παρατηρηθεί ότι κάποιες ιδιαίτερες σωματικές αλλαγές και διαταραχές συμβαίνουν όχι μόνο στην γυναίκα αλλά και στον άντρα, σε ποσό περίπου 10-15%. Συνήθως τα συμπτώματα είναι απώλεια όρεξης, πονόδοντος, ναυτία, εμετοί. Επίσης παρατηρούνται εξωτερικές αλλαγές όπως πχ. να αφήσει μούσι, μουστάκι, να παχύνει ή να αδυνατίσει κτλ.

Πολλοί είναι αυτοί που προσπαθούν να αποκτήσουν περισσότερες γνώσεις γι' αυτό που συμβαίνει στην γυναίκα τους και την κατάσταση που πρόκειται να ακολουθήσει. Μπορεί επίσης να αρχίσουν να δουλεύουν περισσότερο ή να βρουν δεύτερη δουλειά για να ανταπεξέλθουν στις αυξημένες οικονομικές ανάγκες. Τέλος αλλάζει η σεξουαλική ζωή του ζευγαριού. Έρευνες δείχνουν ότι πολλοί άντρες νιώθουν περισσότερη έλξη βλέποντας την έγκυο γυναίκα τους.

Παρατηρούνται επίσης και ψυχολογικές αλλαγές στους άντρες: αρχίζουν να συμπαραστέκονται με κάθε τρόπο στις έγκυες συζύγους τους, ανταποκρίνονται θετικά στις συνεχώς αυξανόμενες ανάγκες τους για συναισθηματική στήριξη και ψυχολογική βοήθεια.

Ο άντρας αρχίζει να είναι πιο συγκαταβατικός, υποχωρεί πιο εύκολα, είναι πιο περιποιητικός, πιο ευαίσθητος, συναναστρέφεται φίλους που έχουν παιδιά για να μαθαίνει από τις εμπειρίες τους.

Ταυτόχρονα, τον βλέπουμε να κάνει μια στροφή προς την πατρική οικογένειά του και κυρίως στην μητέρα του. Ίσως και αυτός να χρειάζεται λίγη στοργή και προσοχή, την στιγμή που όλοι απαιτούν να είναι δυνατός κι έτοιμος να σηκώσει τα βάρη της οικογένειας.

***Ο πατέρας την στιγμή του τοκετού**

Η συμπαράσταση του άντρα δεν τελειώνει τη στιγμή που η γυναίκα μπαίνει στο νοσοκομείο για να γεννήσει αλλά, σε αντίθεση με παλιότερα, συνεχίζεται και την ώρα του τοκετού.

Παλιότερα ο πατέρας αποκλειόταν από το θάλαμο τοκετών γιατί η παρουσία του δυσχέραινε το έργο των ειδικών, ήταν φορέας μικροβίων και κυρίως υπήρχαν συγκεκριμένες προκαταλήψεις γι' αυτό το θέμα.

Οι συνθήκες όμως των νοσοκομείων και η τεχνολογία έχουν φτάσει σε τέτοια επίπεδα, ώστε ο πατέρας όχι μόνο δεν ενοχλεί με την παρουσία του, αλλά μπορεί να βοηθήσει τους μαιευτήρες.

Αρκετοί, λοιπόν, πατέρες θεωρούν απαραίτητη την παρουσία τους στο μαιευτήριο, για να βοηθήσουν και να στηρίξουν ψυχολογικά την γυναίκα τους, για να νιώσουν την αφή του νεογέννητου -ψυχολογικό δέσιμο- πράγμα που θα τους βοηθήσει μετέπειτα να πραγματώσουν καλύτερα τον ρόλο τους ως πατέρα.

***Βρεφική ηλικία**

Η πρώτη επαφή του πατέρα με το βρέφος γίνεται στο νοσοκομείο πια και όχι στο σπίτι. Ο πατέρας παρατηρεί το βρέφος, το αγγίζει, το θαυμάζει και χαίρεται την "μοναδικότητά" του, νιώθοντας υπερήφανος για την "δημιουργία" του. Μέσα στο μαιευτήριο η μητέρα το ταΐζει, το φροντίζει, το καθαρίζει, ενώ ο πατέρας παίζει μαζί του, του χαμογελά, το κουνά στην αγκαλιά του.

Αυτή η περιποίηση, η στοργή και η αγάπη ωφελεί τα βρέφη, γιατί παίρνουν θετικά μηνύματα για το πρόσωπο του πατέρα και αρχίζουν σιγά-σιγά να συνειδητοποιούν ότι εκτός από το κυρίαρχο πρόσωπο της μητέρας, υπάρχει και κάποιος "άλλος" που ασχολείται μαζί τους. Η ενασχόληση του πατέρα με το βρέφος συντελεί στην ψυχική και σωματική πλήρωσή του, ενώ παράλληλα το ίδιο παίρνει στοιχεία από την προσωπικότητα του πατέρα του.

Κάποιες έρευνες έχουν δείξει ότι όταν ο πατέρας ταΐζει το βρέφος, είναι το ίδιο ευαίσθητος στο κλάμα του, στον βήχα και στο φτέρνισμά του όσο είναι και η μητέρα.

Αυτό μας δείχνει ότι ο πατέρας είναι σε θέση να κατανοήσει και να εκπληρώσει τις ανάγκες του βρέφους, κάτι που από την μια βοηθάει να αντιληφθεί από νωρίς τον πατρικό ρόλο του κι από την άλλη με την συχνή επαφή του με το βρέφος, βελτιώνεται η ψυχική επικοινωνία τους. Τέλος προσφέρει και ηθική συμπαράσταση στη μητέρα-σύζυγο.

***Νηπιακή ηλικία**

Αρχίζει από τα τρία και φτάνει μέχρι τα έξι χρόνια. Η επίδραση του πατέρα στην αγωγή του παιδιού τώρα γίνεται πιο άμεση. Το παιδί συνειδητοποιεί ότι εκτός από την μητέρα υπάρχει και το πρόσωπο του πατέρα στη ζωή του. Για το παιδί της ηλικίας αυτής, ο πατέρας είναι ο σύνδεσμος με τον έξω κόσμο, ο φορέας δύναμης και εξουσίας.

Στην ηλικία αυτή, το παιδί ερευνά το σώμα του κι αρχίζει να ενδιαφέρεται για την σεξουαλικότητά του. Οι γονείς δεν θα πρέπει να αποθαρρύνουν αυτό το ενδιαφέρον ούτε να απωθήσουν την σεξουαλικότητα των παιδιών, κάνοντάς τα να νομίζουν ότι είναι κακό κι άσεμνο. Επίσης με ειλικρίνεια και με απλά λόγια θα πρέπει να απαντούν στις όποιες ερωτήσεις των παιδιών τους αφορούν το συγκεκριμένο θέμα.

Ο πατέρας γίνεται σεξουαλικό πρότυπο για τ' αγόρια και βοηθάει στην ανεύρεση του φύλου για τα κορίτσια. Έχει παρατηρηθεί ότι σε παιδιά που ο πατέρας τους ήταν απών (φυσική ή ψυχολογική απουσία), τα αγόρια αντιμετώπιζαν δυσκολίες στην ανεύρεση του ανδρισμού τους, ενώ τα κορίτσια δεν είχαν αυτοπεποίθηση και εμπιστοσύνη στο άλλο φύλο.

Έτσι, ένας πατέρας δεν μπορεί να διαπαιδαγωγήσει σωστά τα παιδιά του, αν και ο ίδιος δεν έχει ξεκαθαρίσει τη στάση του προς τις γυναίκες, τους άντρες και κυρίως προς τον εαυτό του.

Την περίοδο αυτή, εμφανίζεται το -αμφιλεγόμενο πια- Οιδιπόδειο σύμπλεγμα και το σύμπλεγμα της Ηλέκτρας. Στο πρώτο, το αγόρι της ηλικίας αυτής έχει ως ίνδαλμα τον πατέρα, ταυτόχρονα όμως τον μισεί και τον ζηλεύει και θέλει να πάρει τη θέση του μιας και θεωρεί ότι παίρνει την μητέρα του από κοντά του. Κάτι ανάλογο συμβαίνει και με το σύμπλεγμα της Ηλέκτρας: το κορίτσι εκδηλώνει μίσος και θαυμασμό προς την μητέρα του.

Έχει επίσης παρατηρηθεί ότι:

- α) Ο πατέρας παίζει περισσότερο σωματικό παιχνίδι, ενώ η μητέρα λεκτικό.
- β) Ο πατέρας δίνει περισσότερη σημασία στην αγωγή των αγοριών
- γ) και τέλος κυρίως ο πατέρας κάνει διάκριση στα παιχνίδια των παιδιών, κάτι που οδηγεί στη διάκριση των φύλων.

Γενικά, στην ηλικία αυτή, ο ρόλος του πατέρα γίνεται πιο αισθητός και το νήπιο αντιλαμβάνεται ότι παράλληλα με τη μητέρα του κι αυτό το πρόσωπο παίζει σημαντικό ρόλο στη ζωή του.

***Παιδική ηλικία**

Στην ηλικία αυτή τα σεξουαλικά συμπλέγματα των προηγούμενων χρόνων εξαλείφονται. Το παιδί θέλει να έχει αρμονικές σχέσεις και με τους δύο γονείς. Ο πατέρας συμβάλλει στην πνευματική και ηθική ανάπτυξη του παιδιού με τη συμπεριφορά του. Το παιδί τον έχει ως πρότυπο και φορέα δύναμης κι εξουσίας.

Σωστό θα ήταν ο πατέρας να μην κάνει κατάχρηση αυτού του γεγονότος, γιατί το παιδί θα εξαρτηθεί σε μεγάλο βαθμό από αυτόν, χωρίς να έχει αυτοπεποίθηση και εμπιστοσύνη στον εαυτό του. Η θετική αντιμετώπιση του πατέρα απέναντι στις ανάγκες, στις απαιτήσεις και στα ερωτήματα του παιδιού συμβάλλουν στην αρμονική ανάπτυξή του.

Ιδιαίτερη σημασία πρέπει να δοθεί στον τρόπο και στην ειλικρίνεια με την οποία απαντάμε στις ερωτήσεις των παιδιών· όπως λέει η Αγία Γραφή, το πιο θανάσιμο αμάρτημα είναι ο ακρωτηριασμός του πνεύματος των παιδιών, κάτι που μπορεί να γίνει με την αδιαφορία του πατέρα, την αρνητική του στάση απέναντι στα προβλήματα του παιδιού και με το να θεωρεί τα παιδιά ως κτήμα του.

Το παιδί της ηλικίας αυτής, που θέλει να είναι αρεστό και αγαπητό σε όλους, έχει ως ίνδαλμά του τον πατέρα του, τον μιμείται στις κινήσεις, στα λόγια και τον θεωρεί ως κρίκο με την κοινωνία, δηλ. φορέα κοινωνικοποίησης.

Τέλος, στην ηλικία αυτή, ο πατέρας πρέπει να δίνει μια ειλικρινή και σωστή σεξουαλική, οικονομική, θρησκευτική και ηθική διαπαιδαγώγηση.

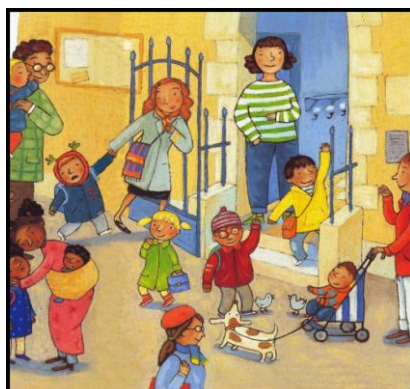
3) Νηπιαγωγείο:

Έννοια της αγωγής

Το φαινόμενο της αγωγής είναι πανάρχαιο και πανανθρώπινο, αν και αλλάζει από εποχή σε εποχή.

Συγκεκριμένα αγωγή είναι το σύνολο των επιδράσεων που ασκούνται στο άτομο από το φυσικό και ανθρώπινο περιβάλλον από τη στιγμή της γέννησης και κατά τη διάρκεια της όλης ζωής του. Ειδικότερα, είναι η σκόπιμη και συστηματική επίδραση του ώριμου ανθρώπου πάνω στον νέο και η συμβολή στην ψυχοσωματική ανάπτυξή του, καθώς και στην προσαρμογή του στα δεδομένα και τις απαιτήσεις της εποχής του.

Είναι δηλαδή η προσπάθεια να μεταδοθούν από τους μεγάλους στους μικρότερους, ή από έμπειρους σε άπειρους γνώσεις, δεξιότητες, εμπειρίες, συνήθειες και βασικά στοιχεία για την αντιμετώπιση της ζωής και των αναγκών του παιδιού ανάλογα με την ηλικία του και την ιδιοσυγκρασία του. Πρέπει να ασκείται πάντα με βάση τις ικανότητες του παιδιού με αλληλεπίδραση και ποτέ με εξαναγκασμό.

Η έννοια της αγωγής πρέπει να διαφοροποιείται από την έννοια της κοινωνικοποίησης.

Με τον όρο κοινωνικοποίηση εννοούμε την δημιουργία ενός ενιαίου λειτουργικού και ψυχοσωματικού όλου, δηλ. την δημιουργία του ατόμου. Σύμφωνα με τη θεωρία των ρόλων, κοινωνικοποίηση είναι η εκμάθηση των κοινωνικών ρόλων, η οποία κάνει ικανό το άτομο να ενεργεί και να μεταβάλλεται σ' ένα φορέα κοινωνικών συστημάτων και ρόλων κι έτσι να συμβάλλει στην αναπαραγωγή της κοινωνίας.

Συμπεραίνουμε λοιπόν, ότι η κοινωνικοποίηση είναι ευρύτερη έννοια από την αγωγή, μιας και η κοινωνικοποίηση συμπεριλαμβάνει τις συνειδητά προγραμματισμένες επιδράσεις για την εξέλιξη των προδιαθέσεων του παιδιού, το οποίο προσαρμόζεται στις αρχές και στις ανάγκες της κοινωνίας.

Το νηπιαγωγείο δεν είναι δημοτικό!

Οι περισσότεροι γονείς είναι αγχωμένοι ή τουλάχιστον προβληματισμένοι. Νομίζουν ότι τα παιδιά πρέπει να μάθουν να γράφουν και να διαβάζουν, να μετρούν μέχρι το είκοσι ή το εκατό ή ακόμα να κάνουν και κάποιες απλές μαθηματικές πράξεις πριν ξεκινήσουν την πρώτη τάξη. Είναι όμως τα πράγματα έτσι;

Εδώ πρέπει να διευκρινίσουμε: το νηπιαγωγείο δε γίνεται σχολείο. Γίνεται ο συνδετικός κρίκος με το σχολείο. Υπάρχει δηλαδή σύνδεση του νηπιαγωγείου με το δημοτικό μέσα από μια μικρή και αβίαστη προετοιμασία των παιδιών.

Ο βασικός στόχος του νηπιαγωγείου εξακολουθεί να είναι η κοινωνικοποίηση, έτσι ώστε στο τέλος της φοίτησης να έχουμε νήπια που θα είναι πιο ώριμα να αντιμετωπίσουν το σχολείο. Στο νηπιαγωγείο το παιχνίδι εξακολουθεί να είναι το πλαίσιο εργασίας και το μέσο δια του οποίου τα παιδιά μαθαίνουν καλύτερα. Όταν παίζουν, τα παιδιά δε χάνουν χρόνο ούτε απλώς γεμίζουν το χρόνο τους. Μέσω του παιχνιδιού, τα παιδιά εξερευνούν τον περιβάλλοντα χώρο, πειραματίζονται, ανακαλύπτουν προβλήματα και προσπαθούν να τα λύσουν, αξιοποιούν την περιέργεια και τη δημιουργικότητά τους, κάνουν επιλογές και εφαρμόζουν δικές τους ιδέες με το δικό τους τρόπο και ρυθμό. Πάνω-κάτω δηλαδή αυτό που ξέραμε όλοι για το νηπιαγωγείο. Τότε γιατί οι γονείς έχουν την αίσθηση ότι πρέπει να περιμένουν κάτι παραπάνω από τα νηπιαγωγεία τους;

Το νηπιαγωγείο είναι το θεμέλιο της παιδείας και η ανάγκη φοίτησης σε αυτό είναι επιτακτική. Δεν αποτελεί χώρο όπου αφήνουμε τα παιδιά για να τα προσέχει κάποιος να μη χτυπήσουν. Είναι ένα σχολείο αγωγής και ανάπτυξης ικανοτήτων, οι οποίες πρέπει να καλλιεργηθούν στο παιδί στην ηλικία 0 - 6 ετών, διαφορετικά δεν θα μπορέσουν να αναπτυχθούν.

Οι ειδικές ευαισθησίες είναι το μεγαλύτερο κεφάλαιο του παιδιού στην ηλικία από 0 - 6 ετών για την πνευματική και ψυχική του καλλιέργεια. Είναι ένας προβολέας που φωτίζει μία - μία τις λεπτομέρειες για να μπορέσει το παιδί, με τις αισθήσεις και την τάση για έρευνα, να κατατοπιστεί για τον πολυποίκιλο κόσμο που το περιβάλλει και να οργανώσει σωστά τη νόησή του.

Το νήπιο έχει πολλή δουλειά να κάνει. Την ώρα που εμείς νομίζουμε πως παίζει, εκείνο εργάζεται για να μπορέσει να κατακτήσει τον κόσμο. Τίθεται λοιπόν το ερώτημα : "είναι καλύτερα να πάει το παιδί στο νηπιαγωγείο ή να μείνει σπίτι, όταν ιδίως υπάρχει άνθρωπος να το φροντίζει";

Ήδη με την εισαγωγή του μοντεσσοριανού μοντέλου, η απάντηση στο ερώτημα υπήρξε θετική ως προς το πρώτο του σκέλος, καθώς στο νηπιαγωγείο το παιδί βρίσκει το απαραίτητο επιστημονικό υλικό, που θα δώσει διέξοδο στις ειδικές

ευαισθησίες του και εφόσον υπάρχουν οι προϋποθέσεις να αναπτύξει πλήρως τη δική του προσωπικότητα, κάτι που είναι πολύ σημαντικό για τη μικρή αυτή ηλικία.

Το παιδί κατά τη διαδικασία της μάθησης περνά διάφορες περιόδους ευαισθησίας. Μόλις κατακτήσει τη συγκεκριμένη έννοια ή ικανότητα, τότε εξαφανίζεται η συγκεκριμένη ευαισθησία κι εμφανίζεται κάποια άλλη. Η διαμόρφωση ενός καλά "προετοιμασμένου περιβάλλοντος" είναι πολύ σημαντική για να καλύψει και να τροφοδοτήσει αυτές τις περιόδους ευαισθησίας.

Σημαντικότετος επίσης είναι ο κοινωνικοποιητικός χαρακτήρας του νηπιαγωγείου, καθώς για πρώτη φορά στη ζωή του το παιδί εισέρχεται σαν ίσος προς ίσο μέσα σε μια μικρή κοινωνία, καθιστώντας έτσι το λειτούργημα της νηπιαγωγού να είναι πολύ πιο σπουδαίο απ' όσο γενικότερα θεωρείται. Το σωστό νηπιαγωγείο αποτελεί μεγάλη προσφορά στη νηπιακή ηλικία από 2 - 6 ετών, ακόμα και για τα παιδιά των οποίων η μητέρα δεν εργάζεται. Υπάρχουν μεγάλες διαφορές στην αντιμετώπιση των αναγκών της ηλικίας 2- 3, 3-4 και 4-6 ετών. Στο σπίτι μπορεί να υπάρχει η απαραίτητη φροντίδα και πιθανώς πολλά παιχνίδια, δεν υπάρχει όμως το επιστημονικό υλικό που μοιάζει με παιχνίδι και συγχρόνως καλύπτει μία - μία όλες τις ανάγκες για την εξέλιξή του.

Καθίσταται έτσι σαφές ότι η συμβολή του νηπιαγωγείου στην εξέλιξη του παιδιού είναι μεγάλη και μάλιστα, όσο νωρίτερα εισέρχεται σ' αυτό τόσο καλύτερα. Η άποψη πως ο σκοπός του νηπιαγωγείου είναι να απασχολήσει μόνο το παιδί με παιχνίδια, πλαστελίνη, ζωγραφική, τραγουδάκια και παραμύθια (κατάλληλα) δεν είναι σωστή. Όπως δεν είναι σωστή και η άποψη ότι τα παιδιά πρέπει οπωσδήποτε να μάθουν να γράφουν και να διαβάζουν, στο νηπιαγωγείο. Αν ήταν έτσι, τότε τα παιδιά θα πήγαιναν πιο νωρίς στην πρώτη τάξη.

Ως επιπλέον επιχειρήματα για την υποστήριξη της υποχρεωτικής φοίτησης στο νηπιαγωγείο μπορεί κανείς να επικαλεστεί:

α) εξασφαλίζεται η απελευθέρωση ενός μεγάλου τμήματος του εργατικού δυναμικού της χώρας, δηλ. των γυναικών, για συμμετοχή στην παραγωγική διαδικασία και απόδοση στη σύγχρονη οικονομία,

β) προφυλάσσονται τα παιδιά από κινδύνους τόσο στην πόλη όσο και στην ύπαιθρο χώρα,

γ) ικανοποιείται η μεγάλη ανάγκη για προσέγγιση της παιδείας στην πιο κρίσιμη νηπιακή ηλικία και αίρονται οι δυσκολίες και αναστολές του νηπίου,

δ) με την υποχρεωτική φοίτηση, που σημαίνει εκσυγχρονισμένη παιδεία από τη νηπιακή ηλικία, εξασφαλίζεται η γρήγορη ανάπτυξη και ο εκσυγχρονισμός μιας χώρας,

ε) στις προηγμένες χώρες το ποσοστό φοίτησης νηπίων στα νηπιαγωγεία είναι πολύ μεγάλο,

στ) λόγοι οικονομικοί, κοινωνικοί, ψυχολογικοί και παιδαγωγικοί επιβάλλουν την όσο το δυνατόν ταχύτερη προετοιμασία του παιδιού για τον κοινωνικό στίβο, και

ζ) με την υποχρεωτική φοίτηση στο νηπιαγωγείο εξασφαλίζεται η ομοιόμορφη γλωσσική ανάπτυξη και προωθείται η αποκατάσταση των ίσων ευκαιριών στην εκπαίδευση.

Ξεκινώντας από την άποψη ότι η φυσική, συναισθηματική, κοινωνική και διανοητική ανάπτυξη των νηπίων ευνοείται αποφασιστικά στο νηπιαγωγείο για όλα τα νήπια, γίνεται αισθητή η ανάγκη να δοθεί υψηλή προτεραιότητα στη διετή προσχολική φοίτηση, φροντίζοντας παράλληλα τους τρόπους με τους οποίους θα μπορέσει η πολιτεία να εξασφαλίσει τις προϋποθέσεις φοίτησης όλων των νηπίων (Κιτσαράς, 1988).

Σημαντική είναι και η θέση της J. Bander, η οποία διαπιστώνει ότι *«αν και το νηπιαγωγείο δεν είναι υποχρεωτικό, αισθάνεται κανείς ότι δικαιολογημένα μπορεί να απαιτήσει τις υπηρεσίες του, γιατί είναι όργανο εκδημοκρατισμού με την εξίσωση των πιθανοτήτων επιτυχίας που δίνονται στα παιδιά ευθύς αμέσως από την πολύ μικρή παιδική ηλικία»*.

Επίσης, έχει γίνει ξεκάθαρο από τα πορίσματα σχετικών ερευνών ότι τα παιδιά αναπτύσσουν θετικές στάσεις απέναντι στη μάθηση όταν εμπλέκονται ενεργά στη μαθησιακή διαδικασία και όταν έχουν συστηματικές ευκαιρίες να αλληλεπιδρούν με το φυσικό και το κοινωνικό τους περιβάλλον. Ένα λειτουργικό και πλούσιο σε ερεθίσματα μαθησιακό περιβάλλον προτρέπει τα παιδιά να επιλέγουν ελεύθερα δραστηριότητες και τα ενθαρρύνει να εξερευνούν και να ανακαλύπτουν.

Σημαντική παράμετρος για τη διαμόρφωση ενός τέτοιου περιβάλλοντος είναι η χρησιμοποίηση λειτουργικών ερεθισμάτων γραπτού λόγου που έχουν στόχο την υποστήριξη του αναδυόμενου εγγραμματισμού. Σημαντική επίσης είναι η συμβολή ερεθισμάτων που συνδέονται με τον τεχνολογικό εγγραμματισμό (Δαφέρμου κ.ά. 2008).

Οι υποστηρικτές της υποχρεωτικότητας του νηπιαγωγείου στηρίζονται σε διάφορες βραχυπρόθεσμες μελέτες σχετικά με την αποτελεσματικότητα της προσχολικής εκπαίδευσης, τα ευρήματα των οποίων έδειξαν ότι η συμμετοχή σε ένα ποιοτικό προσχολικό πρόγραμμα βοηθάει τη νοητική και κοινωνική ανάπτυξη των νηπίων -κυρίως αυτών που προέρχονται από χαμηλά κοινωνικοοικονομικά στρώματα- και συμβάλλει στη σχολική τους επιτυχία.

Επίσης, βασίζονται σε διάφορες μακροπρόθεσμες έρευνες, τα αποτελέσματα των οποίων έδειξαν ότι παιδιά που συμμετείχαν σε υψηλής ποιότητας προσχολικά προγράμματα, είχαν σημαντικά λιγότερες πιθανότητες να ενταχθούν σε ειδικές τάξεις, να επαναλάβουν την ίδια τάξη, να έχουν μαθησιακά προβλήματα στην περαιτέρω φοίτησή τους, να εμφανίσουν αντικοινωνικές συμπεριφορές ή να σταματήσουν το σχολείο, ενώ αντίθετα, παρουσίαζαν περισσότερες πιθανότητες να έχουν καλούς βαθμούς, να συνεχίσουν τις σπουδές τους, να αποκτήσουν μεγαλύτερη κοινωνική και συναισθηματική ωριμότητα και ελάττωση προβλημάτων συμπεριφοράς, περισσότερα κίνητρα για εκπαίδευση, καθώς και θετικότερη στάση απέναντι στο σχολείο και καλύτερη προσαρμογή σ' αυτό.

Εντούτοις, παρά τα όσα θετικά προαναφέρθηκαν, δεν παύει να υφίσταται και η αντίθετη άποψη. Έτσι, οι πολέμιοι της υποχρεωτικότητας του νηπιαγωγείου

ισχυρίζονται ότι ενδέχεται να επιδράσει αρνητικά στην ανάπτυξη των μικρών παιδιών η ένταξή τους σε ένα σχολικό σύστημα από πολύ μικρή ηλικία. Ισχυρίζονται, ακόμη, ότι όχι μόνον δεν είναι απαραίτητη η υποχρεωτική φοίτηση στο νηπιαγωγείο 5χρονων και 6χρονων παιδιών, αλλά συνιστά και παραβίαση του δικαιώματος των γονέων να αποφασίζουν για την εκπαίδευση των παιδιών τους.

Επίσης, ισχυρίζονται ότι τα παιδιά όχι μόνον δεν ωφελούνται με το να φοιτούν νωρίτερα σε ακαδημαϊκού τύπου τάξεις, αλλά αντίθετα υπάρχει η πιθανότητα να έχουν μελλοντικά κακές ακαδημαϊκές επιδόσεις και αναπτυξιακά προβλήματα, όπως το να χάσουν το ενδιαφέρον τους για τη μάθηση και να μειωθεί η αυτοπεποίθησή τους, με αρνητικές επιπτώσεις στην προσωπικότητά τους. Προκειμένου να στηρίξουν τους ισχυρισμούς τους, βασίζονται σε μακροπρόθεσμες μελέτες, στις οποίες η αρχική επιτυχία στο νοητικό ή τον κοινωνικό τομέα, ως συνέπεια της συμμετοχής παιδιών σε προσχολικά προγράμματα, άρχισε να φθίνει από την δεύτερα, τρίτη ή τετάρτη του δημοτικού τάξη.

Σ' αυτό το σημείο, πρέπει να αναφερθεί ότι οι πολέμιοι της υποχρεωτικότητας δεν παραγνωρίζουν τη σημασία της μάθησης στην προσχολική ηλικία. αλλά ισχυρίζονται ότι δεν πρέπει να λαμβάνει χώρα σε αυστηρά δομημένα προγράμματα. Θεωρούν ότι πολλοί νηπιαγωγοί υφίστανται πιέσεις προκειμένου να διδάσκουν στα παιδιά γράμματα και αριθμούς, να τους δίνουν να συμπληρώνουν φωτοτυπημένες εργασίες και απαντήσεις σε βιβλιοτετράδια και να τα καθιστούν ικανά να επιτυγχάνουν σε τεστ, αντί να τα προτρέπουν να πειραματίζονται με το νερό και την άμμο, να ακούν τραγούδια και ιστορίες, να ζωγραφίζουν ή να ασχολούνται με το συμβολικό παιχνίδι.

Επομένως, η βασική αρχή της προσχολικής παιδαγωγικής θα πρέπει να είναι να προσαρμόσει το πρόγραμμα και τη διδασκαλία στις ικανότητες, στις ανάγκες και στα ενδιαφέροντα του παιδιού και όχι το αντίθετο. Εξάλλου όλοι οι μεγάλοι παιδαγωγοί όλων των εποχών συμφωνούν ότι η εκπαίδευση πρέπει να ξεκινάει από το παιδί και όχι από τα γνωστικά αντικείμενα που θα διδαχθεί.

Τι θα μάθει το παιδί μου στο Νηπιαγωγείο;

Με την έναρξη της σχολικής χρονιάς, οι γονείς που στέλνουν για πρώτη φορά τα παιδιά τους στο Νηπιαγωγείο συχνά προβληματίζονται για το βήμα αυτό,

ανησυχούν κι αναρωτιούνται για το καινούριο περιβάλλον στο οποίο το παιδί τους θα περνάει πολλές ώρες καθημερινά.

Το Νηπιαγωγείο είναι η πρώτη βαθμίδα της εκπαίδευσης, η φοίτησή του είναι πλέον υποχρεωτική και αποτελεί τη βάση της

σχολικής πορείας του παιδιού, η οποία θα διαρκέσει πολλά χρόνια ακόμη. Γι' αυτό είναι απαραίτητο να εξετάσουμε το ζήτημα πολύπλευρα και με σεβασμό.

Συχνά, λοιπόν, γεννιούνται τα εξής ερωτήματα:

Ποιά είναι πραγματικά η γνώση που αποκτά το παιδί στο Νηπιαγωγείο;

Γιατί είναι αναγκαία η παρακολούθησή του;

Τι είναι αυτό που θέλουμε να πετύχουν τα παιδιά στο Νηπιαγωγείο;

Τι είναι αυτό που πρέπει να προσφέρει για να είναι τα παιδιά χαρούμενα;

Λαμβάνοντας πάντα υπόψη ότι κάθε παιδί έχει το δικό του αναπτυξιακό ρυθμό και ψυχικό κόσμο, χρέος αυτής της σχολικής βαθμίδας είναι να προσφέρει στα παιδιά κατάλληλα εφόδια για τη μετέπειτα πορεία τους. Στο Νηπιαγωγείο όλα τα παιδιά μαζί, αλλά και ένα-ένα ξεχωριστά δεν αποκτούν απλώς ξερή γνώση, αλλά κυρίως μαθαίνουν τρόπους για να αναπτύξουν ικανότητές τους κι έτσι από τη μια να πατούν γερά στα πόδια τους και από την άλλη να ανοίγουν διάπλατα τα φτερά τους και να πετούν μακριά φτιάχνοντας δικούς τους κόσμους.

Πιο συγκεκριμένα, τα παιδιά στο σχολικό χώρο του Νηπιαγωγείου:

- Νιώθουν ότι μπορούν να εμπιστευτούν όλους όσους βρίσκονται μέσα σ' αυτόν.
- Νιώθουν ότι μπορούν να παίξουν ευχάριστα, αλλά και με ασφάλεια.
- Μαθαίνουν να αυτοεξυπηρετούνται, αλλά και να εξυπηρετούν τους άλλους.
- Μαθαίνουν εκφράζονται και να μιλούν, αλλά και να ακούν τους άλλους.
- Μαθαίνουν να έχουν φίλους και να μοιράζονται.
- Μαθαίνουν να κάνουν λάθη και διδάσκονται από αυτά.
- Μαθαίνουν τι θα πει συνεργασία, σε ένα πλαίσιο όπου κανείς δε φοβάται να πει τη γνώμη του και που όλοι μπορούν με ασφάλεια να διαφωνήσουν.
- Μαθαίνουν πώς να ερευνούν καλύτερα και σε βάθος θέματα που αφορούν το περιβάλλον τους.
- Μαθαίνουν τη σημασία της γλώσσας ως μέσο επικοινωνίας στην καθημερινή ζωή.
- Κατανοούν ότι τα μαθηματικά και οι αριθμοί δεν είναι αφηρημένες έννοιες και απλώς νούμερα, αλλά έχουν σύμβολα και πρακτική χρησιμότητα.
- Εξασκούν τη φαντασία τους με το παραμύθι, τη μουσική, το θέατρο, τη ζωγραφική και το τραγούδι.
- Εξασκούν το σώμα τους με ψυχοκινητικά παιχνίδια και χορούς.

Με λίγα λόγια, το Νηπιαγωγείο προσφέρει στα παιδιά όλα όσα είναι αναγκαίο να ανακαλύψουν σε αυτή την ηλικία και προσθέτει στις αναπτυσσόμενες εμπειρίες τους πλούσιο υλικό, ώστε να βαδίζουν με σιγουριά και αυτοπεποίθηση τόσο στον χώρο του σχολείου, όσο και της ευρύτερης κοινωνίας.

Ο ρόλος του νηπιαγωγείου στην ανάπτυξη των παιδιών

Οι στόχοι του νηπιαγωγείου στην Ελλάδα είναι:

- Η αποτελεσματική επικοινωνία των νηπίων.
- Το παιχνίδι και η αλληλεπίδραση με τους συνομηλίκους.
- Η αλληλεπίδραση με τους ενήλικους .
- Η επιτυχημένη (χωρίς φόβο και άγχος) παραμονή εκτός σπιτιού και οικογενειακής θαλπωρής.
- Η ανάπτυξη φιλικών σχέσεων.
- Η σωματική, αντιληπτική και αισθητηριακή, επικοινωνιακή και γλωσσική, γνωστική, κοινωνική και συναισθηματική ανάπτυξη του παιδιού.
- Καλλιέργεια θετικών κοινωνικών αξιών: συνεργασία - σεβασμός και αποδοχή του άλλου, υπευθυνότητα και τήρηση των κανόνων.

Η πρώτη μέρα

Η πρώτη μέρα του παιδιού σε ένα καινούριο περιβάλλον, όπου θα χάσει την αποκλειστική προσοχή και παρουσία της οικογένειας και θα αναπτύξει νέους δεσμούς με καινούρια πρόσωπα, είναι μια κατάσταση που αντιμετωπίζουν όλα τα παιδιά. Το καθένα ξεχωριστά όμως, θέλει το δικό του χρόνο προσαρμογής. Η είσοδος στο νηπιαγωγείο απαιτεί από τα παιδιά να προσαρμοστούν, ενώ προκαλεί αρκετές φορές και συναισθηματικές αντιδράσεις. Η αλλαγή αυτή γίνεται σε μια ηλικία που τα παιδιά συνδέονται ακόμα με ισχυρούς συναισθηματικούς δεσμούς προσκόλλησης με την οικογένεια και ιδιαίτερα με τη μητέρα.

Καινούρια ζωή στον παιδικό σταθμό!

Η μετάβαση από το σπίτι στον παιδικό σταθμό και το νηπιαγωγείο είναι μια διαδικασία η οποία απαιτεί χρόνο και υπομονή ώστε να προσαρμοστεί το παιδί. Είναι μια αλλαγή στην καθημερινότητα και τη ζωή των παιδιών, κατά την οποία θα λέγαμε ότι "χάνουν το θρόνο τους" αφού χάνουν το μόνιμο ενδιαφέρον και την προσοχή των γονέων, εντάσσονται σε ομάδες συνομηλίκων, μοιράζονται τα παιχνίδια που υπάρχουν στο χώρο

και περνούν κάποιες ώρες μακριά από το οικογενειακό περιβάλλον. Αυτή η αλλαγή λοιπόν, προκαλεί στα παιδιά κάποιες φορές συναισθηματικές αντιδράσεις (παιδιά να κλαίνε, να φωνάζουν, να θέλουν τους γονείς τους και να μην επιθυμούν να παραμείνουν στον παιδικό σταθμό). Ακόμα πιο δύσκολα κάνει τα πράγματα ο φόβος που μεταδίδεται ακούσια από τη μεριά των γονέων και περισσότερο της μητέρας προς το παιδί για το νέο ξεκίνημα.

Άγχος του αποχωρισμού της μητέρας από το παιδί και πως μπορεί να επιτευχθεί η ομαλή ένταξη του παιδιού στο νηπιαγωγείο.

Η πρώτη μέρα του παιδιού στον παιδικό σταθμό ή το νηπιαγωγείο συνεπάγεται συνήθως τον πρώτο αποχωρισμό του από τα πρόσωπα φροντίδας και κυρίως τη μητέρα και συχνά σημαδεύεται από κλάματα και ατελείωτους αποχαιρετισμούς.

Το άγχος του αποχωρισμού είναι μια φυσιολογική αναπτυξιακή διαδικασία και είναι η συχνότερη μορφή άγχους στην παιδική ηλικία. Εμφανίζεται περίπου στην ηλικία των 7 μηνών, κορυφώνεται μεταξύ του 13ου και του 24ου μήνα και στη συνέχεια αρχίζει να φθίνει. Θεωρείται φυσιολογική αντίδραση περίπου μέχρι την ηλικία των 6 ετών (Κάκουρος & Μανιαδάκη, 2003).

Το άγχος αποχωρισμού συνιστά διαταραχή και χρήζει αντιμετώπισης από ειδικό, όταν το άγχος που εκδηλώνει το παιδί είναι δυσανάλογο του αναπτυξιακού του επιπέδου, όταν οι αντιδράσεις του κατά τον αποχωρισμό ή το ενδεχόμενό του είναι υπερβολικές και όταν έχουν αρνητικό αντίκτυπο στην κοινωνική λειτουργικότητά του, κυρίως στην προσαρμογή του στο σχολείο και τη σχέση του με τους συνομηλίκους του. Στην περίπτωση αυτή το παιδί είναι συνήθως υπεξαρτημένο

από τους γονείς του, βασίζεται σε εκείνους για την εκπλήρωση των αναγκών του, ακόμη και αναγκών που θα μπορούσε να εκπληρώσει και μόνο του, ανησυχεί υπερβολικά ότι θα συμβεί κάτι κακό στα πρόσωπα που το φροντίζουν και αποφεύγει καταστάσεις κατά τις οποίες πρέπει να απομακρυνθεί απ' αυτά. Όταν ξεκινά το σχολείο, συχνά βρίσκει δικαιολογίες για να μείνει σπίτι ή προσπαθεί με διάφορους τρόπους να καθυστερήσει να πάει και πολλές φορές παρουσιάζει ψυχοσωματικά συμπτώματα, όπως τάση για εμετό, κοιλόπονο, πονοκεφάλους, κ.α.

Η εξάρτηση του βρέφους από τη μητέρα είναι φυσιολογική και στηρίζεται στο ένστικτο της επιβίωσης. Σταδιακά, και καθώς το νήπιο κατακτά τα αναπτυξιακά

ορόσημα του λόγου και της βάρδησης, αρχίζει να αυτονομείται και να ανεξαρτητοποιείται, με αποτέλεσμα να μπορεί να βρεθεί σε νέα περιβάλλοντα με άγνωστα πρόσωπα χωρίς φόβο και αρνητικές αντιδράσεις. Το ερώτημα είναι κατά πόσον μπορεί η μητέρα να αντέξει το γεγονός ότι το παιδί της νιώθει καλά και χωρίς την παρουσία της. Η ικανότητά του να ανταποκρίνεται πλέον ικανοποιητικά σε άγνωστα περιβάλλοντα δε συνεπάγεται αποδυνάμωση της σχέσης του με τη μητέρα. Οφείλεται στο γεγονός ότι το παιδί έχει εσωτερικεύσει την ασφάλεια που του εμπνέει η αγάπη και η φροντίδα της μητέρας, χωρίς να είναι πια απαραίτητη η διαρκής παρουσία της. Πως, όμως, το αντιλαμβάνεται αυτό η μητέρα;

Ο παιδικός σταθμός ή το νηπιαγωγείο συνοδεύονται από μία σειρά αλλαγών στην οικογενειακή ζωή. Συνήθως συμπίπτουν με την επιστροφή της μητέρας στην εργασία ή την απόκτηση ενός ακόμη παιδιού. Πολλές φορές ο αποχωρισμός είναι δυσκολότερος για τη μητέρα απ' ό,τι για το παιδί, εξαιτίας των ενοχών που ενδεχομένως νιώθει για την «εγκατάλειψή» του στον παιδικό σταθμό, εξαιτίας του άγχους της αν θα μπορέσει να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις του σχολείου, αν θα κάνει φίλους, αν οι δασκάλες του θα το αγαπούν και θα το προσέχουν ή εξαιτίας της θλίψης της, η οποία μπορεί να πηγάζει από το γεγονός της απομάκρυνσης του παιδιού από κοντά της (Herbert, 1998). Σε μερικές περιπτώσεις, οι μητέρες βιώνουν την επιτυχή προσαρμογή του παιδιού στο σχολείο ως «απόρριψη» ή ως ένδειξη της ανεπάρκειάς τους ως μητέρες. Ενδεικτική είναι η περίπτωση μητέρας που ενώ αγωνιούσε για την προσαρμογή του 4χρονου γιού της στον παιδικό σταθμό, διαπίστωσε, προς έκπληξή της, ότι προσαρμόστηκε αμέσως στο σχολικό περιβάλλον και εντάχθηκε κατευθείαν στην ομάδα των συνομηλίκων του, αφήνοντάς τη να τον κοιτάζει από τα κάγκελα του σταθμού βουρκωμένη και σαστισμένη.

Η επιτυχής προσαρμογή του παιδιού στον παιδικό σταθμό ή το νηπιαγωγείο εξαρτάται άμεσα από τη στάση των γονέων (Herbert, 1998). Το άγχος του παιδιού να αποχωριστεί τους γονείς του και οι δυσκολίες προσαρμογής του στο σχολείο συνδέονται άμεσα με το γονεϊκό άγχος. Το άγχος της μητέρας για τις εμπειρίες του παιδιού στον παιδικό σταθμό, για την προσοχή και τη φροντίδα που θα λάβει από τους παιδαγωγούς του και για τη σχέση του με τους συνομηλίκους του, μεταβιβάζεται στο παιδί άμεσα ή έμμεσα. Οι τύψεις, η θλίψη, το άγχος της μητέρας διαγράφονται στο πρόσωπό της, στον τόνο της φωνής της, στις χειρονομίες της. Τα παιδιά έχουν την ικανότητα να «διαβάζουν» το πρόσωπό μας και τη στάση του σώματός μας. Η παραμικρή ένδειξη αμφιβολίας ή ανησυχίας γίνεται πολλές φορές αντιληπτή από τα παιδιά, παρά την προσπάθειά μας να την αποκρύψουμε. Μία τέτοια ένδειξη θα τους προκαλέσει φόβο και ανασφάλεια και θα δυσχεράνει την ένταξή τους στο σχολικό περιβάλλον.

Έρευνες δείχνουν ότι οι συγγενείς πρώτου βαθμού, ιδίως οι μητέρες, παιδιών με άγχος αποχωρισμού είναι πιο πιθανό από τους συγγενείς άλλων παιδιών να έχουν βιώσει και οι ίδιοι άγχος αποχωρισμού κάποια στιγμή στη ζωή τους. Η πρώτη απομάκρυνση του παιδιού από το σπίτι είναι δύσκολη συναισθηματικά για κάθε γονιό, κυρίως για τη μητέρα που είναι συνήθως το βασικό πρόσωπο φροντίδας. Η δυσκολία αυτή είναι μεγαλύτερη σε ενήλικες που αντιμετώπιζαν ως παιδιά άγχος αποχωρισμού, το οποίο δεν κατάφεραν να ξεπεράσουν. Συνήθως τα άτομα αυτά

εξακολουθούν ως ενήλικες να ανησυχούν υπερβολικά για τα κοντινά τους πρόσωπα και να δυσκολεύονται να τα αποχωριστούν. Η ανησυχία είναι ακόμη μεγαλύτερη για τα παιδιά τους, τα οποία θεωρούν ευάλωτα και ανήμπορα. Ως γονείς είναι συνήθως υπερπροστατευτικοί, δεν αφήνουν τα παιδιά να πάρουν πρωτοβουλίες και προβάλλουν σ' αυτά τους δικούς τους φόβους ότι μπορεί να τους συμβεί κάτι κακό. Δεν τα αφήνουν να «απογαλακτιστούν», αλλά τα κρατούν εξαρτημένα στην προσπάθειά τους να τα προστατεύσουν από ενδεχόμενους κινδύνους. Μία τέτοια στάση, όμως, δημιουργεί στα παιδιά διαφόρους φόβους και λειτουργεί ανασταλτικά στην αυτονόμησή τους.

Σημαντικό ρόλο στην επιτυχή προσαρμογή του παιδιού στο σχολείο διαδραματίζει και ο τρόπος με τον οποίο έχει προετοιμαστεί για την είσοδό του στη σχολική ζωή. Ένα παιδί που προετοιμάζεται από τους γονείς του για τις σχολικές δραστηριότητες και ενημερώνεται ότι το σχολείο είναι ένας χώρος μάθησης και ψυχαγωγίας, θα προσαρμοστεί ομαλότερα. Η κατάλληλη προετοιμασία θα το προδιαθέσει θετικά να αντιληφθεί το σχολείο ως ένα χώρο όπου θα περνά χρόνο με συνομηλίκους του και όπου θα κάνει νέους φίλους. Αντίθετα, ένα παιδί που έχει μία ασαφή εικόνα για το σχολείο, που ακούει συνεχώς από τη μητέρα του «να προσέχεις αυτό...», «να μην κάνεις εκείνο...» και βλέπει την αγωνία και το φόβο στα μάτια της αναπτύσσει για το σχολείο ένα αίσθημα φόβου, με αποτέλεσμα να εκδηλώσει αρνητισμό γι' αυτό (Herbert, 1998).

Πώς μπορούμε να βοηθήσουμε ένα παιδί να προσαρμοστεί ομαλότερα στο σχολικό περιβάλλον;

Οι ειδικοί προτείνουν κάποιους τρόπους με τους οποίους ο αποχωρισμός του παιδιού και της μητέρας για την ένταξή του στον παιδικό σταθμό ή το νηπιαγωγείο μπορεί να γίνει μία ευκολότερη διαδικασία και για τους δύο, ώστε το παιδί να προσαρμοστεί ομαλά στο νέο του περιβάλλον και η μητέρα να νιώθει ασφάλεια και σιγουριά ότι το παιδί της είναι καλά στο περιβάλλον αυτό.

- Είναι καταρχάς πολύ σημαντικό το παιδί και η μητέρα να έχουν συνηθίσει σε μικρούς αποχωρισμούς (π.χ. για να πάει εκείνη για ψώνια). Κατά τους αποχωρισμούς αυτούς, η μητέρα πρέπει να ενημερώνει το παιδί για την απουσία της και να το αποχαιρετά στοργικά, καθώς στην περίπτωση που φύγει κρυφά και το παιδί την αναζητήσει, είναι πιθανό να νιώσει εγκατάλειψη. Αν αυτό επαναληφθεί αρκετές φορές, το αίσθημα της εγκατάλειψης θα δημιουργήσει στο παιδί έντονη ανασφάλεια ακόμη και σε ολιγόλεπτες απουσίες της μητέρας και θα δυσχεράνει αργότερα την ένταξή του στο σχολείο. Οι μικροί αποχωρισμοί βοηθούν και την ίδια τη μητέρα να αρχίσει να εμπιστεύεται τη φροντίδα του παιδιού σε άλλα πρόσωπα και να αντιλαμβάνεται ότι μπορεί να είναι ασφαλές ακόμη και στην απουσία της.
- Ο αποχωρισμός του παιδιού από τη μητέρα είναι ευκολότερος στην περίπτωση που αυτό έχει συνηθίσει από μικρό να έρχεται σε επαφή με νέα πρόσωπα

και μέρη. Αντίθετα, ένα παιδί που μεγαλώνει σε ένα «αποστειρωμένο» περιβάλλον είναι περισσότερο πιθανό να εκδηλώνει φοβικές αντιδράσεις σε κάθετι νέο και άγνωστο, όπως το σχολείο.

- Η επιστροφή της μητέρας στην εργασία την υποχρεώνει πολλές φορές να ακολουθήσει τη λύση του βρεφονηπιακού σταθμού, ιδίως όταν δεν υπάρχει κάποιο άλλο κοντινό πρόσωπο (π.χ. γιαγιά), που θα μπορούσε να αναλάβει τη φροντίδα του παιδιού, όταν εκείνη απουσιάζει. Δεδομένου ότι το άγχος αποχωρισμού κορυφώνεται μεταξύ 13ου και 24ου μήνα, το διάστημα αυτό δε θεωρείται κατάλληλο για την ένταξη του παιδιού στον βρεφονηπιακό σταθμό, καθώς το φυσιολογικό του άγχος, εξαιτίας του αποχωρισμού του από τη μητέρα, είναι πολύ έντονο. Η ιδανικότερη λύση κατά την ηλικιακή αυτή περίοδο είναι η παραμονή του παιδιού στο σπίτι και η ανάθεση της φροντίδας του σε κάποιο πρόσωπο, με το οποίο είναι εξοικειωμένο. Αν το πρόσωπο αυτό είναι ξένο, θα πρέπει να δοθεί στο παιδί αρκετός χρόνος για εξοικείωση μαζί του με ταυτόχρονη παρουσία της μητέρας και στη συνέχεια η μητέρα να απομακρύνεται σταδιακά για ολοένα και μεγαλύτερα χρονικά διαστήματα, ώσπου το παιδί να μπορεί να παραμείνει με το πρόσωπο αυτό χωρίς να εκδηλώνει αρνητικές αντιδράσεις.

- Λαμβάνοντας, όμως, υπόψη το γεγονός ότι πολλές φορές οι γονείς δεν έχουν την ευχέρεια να επιλέξουν τις ιδανικές λύσεις, η σταδιακή ένταξη του παιδιού στο βρεφονηπιακό σταθμό, με τη σταδιακή αύξηση του χρόνου παραμονής του θα συμβάλλει στην ευκολότερη προσαρμογή του. Επίσης, ένα αγαπημένο αντικείμενο του παιδιού (π.χ. κάποιο αρκουδάκι), το οποίο θα το συντροφεύει στον παιδικό σταθμό, θα μπορούσε να συμβάλλει στη μείωση του άγχους του και την ομαλότερη προσαρμογή του. Το αντικείμενο αυτό, το οποίο ορισμένοι ειδικοί ονομάζουν μεταβατικό αντικείμενο, λειτουργεί κατά κάποιον τρόπο σαν υποκατάστατο της μητέρας και εμπνέει στο παιδί σιγουριά και ασφάλεια.

- Είναι, επίσης, πολύ σημαντική για την ομαλή προσαρμογή του, η γνωριμία του παιδιού με τη δασκάλα του και το χώρο του σχολείου πριν την έναρξη της σχολικής χρονιάς. Αυτό θα δώσει τη δυνατότητα στο παιδί να εξοικειωθεί με τη δασκάλα και το χώρο, να εγκαταλείψει τυχόν αρνητικά σενάρια που έχει διαμορφώσει (π.χ. ότι η δασκάλα είναι αυστηρή) και να σχηματίσει μία θετική εικόνα γι' αυτό (π.χ. ότι το σχολείο είναι ένας χώρος διασκέδασης, όπου θα κάνει νέους φίλους, θα μάθει καινούρια παιχνίδια, θα ακούσει νέα παραμύθια, κ.α.). Όσο περισσότερες πληροφορίες έχει το παιδί για τον παιδικό σταθμό, τόσο μικρότερος θα είναι και ο φόβος του για το τι θα συναντήσει εκεί. Προς αυτόν τον σκοπό, θα μπορούσε να συμβάλει θετικά και μία συζήτηση των γονέων με το παιδί, η οποία θα το προετοιμάσει για το τι θα συμβεί την πρώτη μέρα του στο σχολείο με έμφαση στη δημιουργία θετικών εντυπώσεων και προσδοκιών. Η συζήτηση αυτή θα πρέπει, επίσης, να εστιάζει στην αποσαφήνιση των αποριών του παιδιού και στην τροποποίηση των λανθασμένων αντιλήψεών του.

- Η στάση του γονιού απέναντι στο σχολείο επηρεάζει και τη στάση του παιδιού απέναντι σ' αυτό. Αν ο γονιός εκφράζεται αρνητικά για τον παιδικό σταθμό και εκδηλώνει τη δυσαρέσκειά του μπροστά στο παιδί, είναι πιθανό να αναπτύξει και αυτό έναν αρνητισμό για το σχολείο. Αντίθετα, ένας γονιός που δείχνει ικανοποιημένος και εκφράζεται θετικά για το σχολείο, θα δημιουργήσει στο παιδί ένα αίσθημα ασφάλειας, με αποτέλεσμα να είναι θετικά προσκείμενο απέναντι σ' αυτό. Για το λόγο αυτό, είναι πολύ σημαντικό τυχόν προβλήματα που προκύπτουν στη συνεργασία με το σχολείο, να συζητηθούν με τους νηπιαγωγούς και τη διεύθυνση, χωρίς την παρουσία του παιδιού. Ιδιαίτερης σημασίας είναι και η κοινή στάση των

γονέων απέναντι στο σχολείο, καθώς σε διαφορετική περίπτωση είναι πιθανή η σύγχυση του παιδιού.

- Την πρώτη μέρα στον παιδικό σταθμό, κατά τον αποχωρισμό με τη μητέρα, είναι πολύ πιθανό το παιδί να εκδηλώσει άρνηση με κλάματα και φωνές και να προσκολληθεί σε εκείνη. Η μητέρα είναι πολύ σημαντικό να παραμείνει ψύχραιμη, να αφήσει το παιδί να εκδηλώσει τα συναισθήματά του και στη συνέχεια να το καθησυχάσει και να το διαβεβαιώσει για την επιστροφή της. Όσο περισσότερο παρατείνεται η διαδικασία του αποχωρισμού, τόσο πιο δύσκολη είναι και η ολοκλήρωσή του. Αν οι αντιδράσεις του παιδιού κρατήσουν τη μητέρα κοντά του ή οδηγήσουν στην απομάκρυνσή τους από τον παιδικό σταθμό και την επιστροφή στο σπίτι, θα λειτουργήσουν ενισχυτικά και θα οδηγήσουν στην επανεμφάνιση αντίστοιχων ή ίσως και πιο έντονων αντιδράσεων. Ακόμη κι αν είναι δύσκολη, η απομάκρυνση της μητέρας ενώ το παιδί κλαίει, είναι πολλές φορές απαραίτητη προκειμένου αυτό να μπορέσει να προσαρμοστεί στο σχολείο. Δε θα πρέπει, όμως, η μητέρα να φεύγει κρυφά, καθώς αυτό θα μπορούσε να δημιουργήσει στο παιδί έντονη ανασφάλεια.

- Τέλος, η μητέρα θα πρέπει να είναι ψυχολογικά προετοιμασμένη ότι το παιδί της είναι πιθανό να εκδηλώσει άγχος αποχωρισμού και άρνηση να πάει στο σχολείο και ότι θα χρειαστεί κάποιο χρονικό διάστημα μέχρι να προσαρμοστεί. Οι πρώτες αρνητικές αντιδράσεις του παιδιού δε θα πρέπει να την παρασύρουν να το απομακρύνει από το σχολείο. Οι συχνές διακοπές κατά τις οποίες το παιδί μένει για λίγες μέρες σπίτι και μετά επιστρέφει στο σχολείο δυσχεραίνουν την ομαλή ένταξή του στο σχολικό περιβάλλον.

Τι πρέπει να γνωρίζει η (ο) νηπιαγωγός

Στα πλαίσια ενός σχεδιασμού αντισταθμιστικής βοήθειας στο επίπεδο του νηπιαγωγείου η (ο) νηπιαγωγός πρέπει, εκτός των άλλων, να έχει υπόψη της (του) τα εξής:

- Είναι ανάγκη να γνωρίζει την κοινωνική καταγωγή του παιδιού και τις ιδιότυπες οικογενειακές συνθήκες κοινωνικοποίησής του (π.χ. δομή της οικογένειάς του και θέση του στη σειρά των αδελφών του, παθολογία της οικογένειας κτλ.)
- Θα πρέπει να γνωρίζει ότι η αντισταθμιστική λειτουργία του νηπιαγωγείου δεν αναφέρεται μόνο στις γλωσσικές ελλείψεις, αλλά και σε εκείνες τις αρνητικές εξελίξεις, που προέκυψαν π.χ. από έλλειψη στοργής ή από υπερβολική προστασία ή από ελλειψείς εμπειρίες μέσα στην ομάδα.
- Είναι σημαντικό το γεγονός ότι το νήπιο γνωρίζει στο νηπιαγωγείο, συνήθως για πρώτη φορά, την κοινωνική του συμβίωση μέσα σε μια μεγαλύτερη ομάδα συνομηλίκων για μακρύτερο χρονικό διάστημα και ότι η ποιότητα της εμπειρίας αυτής έχει σημασία για τη μετέπειτα κοινωνική του συμπεριφορά.
- Το ότι, επίσης, η (ο) νηπιαγωγός ως ένα νέο πρόσωπο αναφοράς έξω από την οικογένεια του παιδιού, κερδίζει την επιρροή πάνω του, έχει μεγάλη σημασία για τη διαδικασία κοινωνικοποίησής του.

- Εκείνο που δεν πρέπει να ξεχνά η (ο) νηπιαγωγός ούτε στιγμή, είναι ότι κάθε παιδαγωγική ενέργεια, μεσολάβηση και βοήθεια, που προσφέρει σε κάθε περίπτωση στα πλαίσια μιας αντισταθμιστικής κοινωνικοποίησης, είναι ανάγκη να αποβλέπει σ'ένα διπλό αποτέλεσμα: στην παράλληλη αρμονική εξέλιξη της συνείδησης του **Εγώ** και του **Εμείς**, της **‘Εγώ-ταυτότητας’** ή του **ατομικού εγώ** αφενός και του **κοινωνικού εγώ** ή της **πολιτισμοποίησης** του ατόμου με σύγχρονη εξέλιξη της προσωπικότητάς του.
- Αυτονόητο είναι, τέλος, ότι η (ο) νηπιαγωγός πρέπει να γνωρίζει, εκτός των άλλων, προπαντός τη θεωρία της κοινωνικοποίησης και τους μηχανισμούς της, ώστε να προβληματίζεται και να ενεργεί, σε κάθε περίπτωση, ως επαγγελματίας παιδαγωγός.

Επειδή η διαδικασία της κοινωνικοποίησης του παιδιού, όπως συνεχίζεται στο νηπιαγωγείο, δεν εξελίσσεται στο κενό αλλά κυρίως μέσα στη νηπιακή ομάδα, δεν μπορεί κανείς να αμφισβητήσει τον ουσιαστικό ρόλο της νηπιακής ομάδας ως κοινωνικοποιητικού παράγοντα.

4) Κακές συνήθειες των παιδιών στην προσχολική ηλικία.

Τα βασικά ελαττώματα του παιδιού στα πρώτα έξι χρόνια της ζωής του και η σωστή αντιμετώπισή τους.

Όταν από το οικογενειακό περιβάλλον απουσιάζει ηρεμία και το συναίσθημα της ασφάλειας, όταν γίνονται λάθη στην αγωγή του παιδιού, τότε το παιδί αντιδρά με διάφορους τρόπους που προκαλούν αλλαγές στο χαρακτήρα του. Το παιδί εμφανίζει διάφορα πλατώματα. Τα πιο βασικά από αυτά κατά τα πρώτα έξι χρόνια της ζωής του είναι: Η ενούρηση, η ονυχοφαγία, το ψεύδισμα, το πιπίλισμα του αντίχειρα και η αδελφική ζήλια.

Ενούρηση

Η **ενούρηση** αποτελεί μια από τις **συχνότερες διαταραχές της παιδικής ηλικίας** που προβληματίζει τους γονείς και ανησυχεί το παιδί. Σύμφωνα με το Αμερικάνικο σύστημα ταξινόμησης DSM-IV, η νυχτερινή ενούρηση ορίζεται ως η **«μη ηθελημένη απώλεια ούρων κατά τη διάρκεια του νυκτερινού ύπνου, τουλάχιστον 2 φορές την εβδομάδα, σε παιδιά πάνω από 5 ετών.**

Η **ενούρηση διακρίνεται σε πρωτοπαθή**, δηλαδή όταν τα παιδιά δεν έχουν κατακτήσει τον έλεγχο των σφιγκτήρων **και δευτεροπαθή**, όταν τα παιδιά είχαν επιτύχει τον έλεγχο των σφιγκτήρων για τουλάχιστον 1 έτος αλλά ξανάρχισαν να «βρέχονται».

Αίτια και τρόποι αντιμετώπισης

Πού οφείλεται όμως αυτό;

Αρχικά οφείλεται σε σωματικά αίτια, όπου το μέγεθος της ουροδόχου κύστης παίζει σημαντικό ρόλο, καθώς και η κληρονομικότητα. Επίσης, προβλήματα υγείας μπορεί να προκαλέσουν τη νυχτερινή ενούρηση, όπως ο διαβήτης και ο

υπερθυρεοειδισμός.

Κάποια λοίμωξη της ουροδόχου κύστης και των νεφρών του παιδιού μπορεί να αποτελέσει αιτία νυχτερινής ενούρησης καθώς και η χαμηλή ευαισθησία του σφικτήρα.

Στα σωματικά αίτια περιλαμβάνεται η κατανάλωση τροφών που περιέχουν υψηλά επίπεδα χρωστικών και γλυκαντικών ουσιών.

Πιθανά σωματικά- οργανικά αίτια

- Μικρό μέγεθος της ουροδόχου κύστης.
- Γενετικοί παράγοντες – κληρονομικότητα. Αν ο ένας γονιός παρουσίασε, κατά την παιδική του ηλικία, νυχτερινή ενούρηση, το ποσοστό εμφάνισης για το παιδί είναι 45%. Το ποσοστό αυξάνεται στο 75% αν και οι δύο γονείς του παιδιού υπήρξαν ενουρητικοί.
- Λοίμωξη της ουροδόχου κύστης και των νεφρών.
- Μειωμένη έκκριση της αντιδιουρητικής ορμόνης.
- Διαβήτης.
- Υπερθυρεοειδισμός.
- Βαρύς ύπνος: Ο εγκέφαλος αποτυγχάνει να ανταποκριθεί στα μηνύματα που του δίνει η ουροδόχος κύστη. Έτσι η κύστη αδειάζει χωρίς να το συνειδητοποιήσει ο εγκέφαλος.
- Η χαμηλή ευαισθησία του σφικτήρα.
- Κατανάλωση τροφών που περιέχουν υψηλά επίπεδα χρωστικών και γλυκαντικών ουσιών.
- Δυσκοιλιότητα.

Πιθανά ψυχογενή αίτια

- Αισθήματα ζήλιας απέναντι σε μικρότερο αδελφό/ή.
- Ανασφάλεια, αγχώδεις εκδηλώσεις (υπερβολικές σχολικές απαιτήσεις).
- Ψυχοσυναισθηματική ανωριμότητα.
- Προβλήματα επικοινωνίας και καυγάδες ανάμεσα στα μέλη της οικογένειας.
- Κοινωνική απομόνωση (για τα μεγαλύτερα παιδιά).
- Φοβίες (ζώα, φαντάσματα, κεραυνοί, θάνατος).
- Προσπάθεια διεκδίκησης της προσοχής των γονιών.

Η παιδική, περιοδική ενοούρηση μέχρι την ηλικία των 5 ετών είναι κάτι που δεν θα πρέπει να ανησυχεί ιδιαίτερα τους γονείς. Βέβαια, κρίνεται σκόπιμο να απευθύνονται οι γονείς στον παιδίατρο του παιδιού τους εάν συνεχίζει η κατάσταση να επιμένει.

Είναι φυσιολογικό η δυσλειτουργία αυτή στην καθημερινότητα της οικογένειας να επηρεάζει αρνητικά τους γονείς, οι οποίοι συχνά μπορεί να εκνευριστούν, να θυμώσουν με το παιδί, να το αγχώσουν πως δεν προσπαθεί αρκετά, να του προκαλέσουν ενοχές για την «ακατάλληλη συμπεριφορά του και την αδυναμία του να μάθει». Οι γονείς όμως είναι καλό να ξέρουν, πως ανεξάρτητα από την αιτιολογία της ενοούρησης, το σύμπτωμα είναι πηγή ντροπής, ταπείνωσης και δυσφορίας για το παιδί. Νιώθει ανίσχυρο, αβοήθητο και ανίκανο να ελέγξει την κατάσταση.

Τι μπορούν να κάνουν οι γονείς όταν διαπιστώσουν νυχτερινή ενοούρηση στα παιδιά τους;

Σίγουρα να μην τα μαλώσουν και να μην τα απειλήσουν με τιμωρία. Να μην εξαναγκάσουν και να μην πιέσουν τα παιδιά, γιατί αρκετό άγχος έχουν από μόνα τους. Να φροντίσουν να εξηγήσουν στο παιδί ότι δεν φταίει αυτό και ότι γρήγορα θα αποκτήσει τον έλεγχο. Μπορούν να περιορίσουν την κατανάλωση υγρών και φαγητών λίγες ώρες πριν από τον ύπνο. Το σημαντικότερο είναι να ασκηθεί το παιδί στον έλεγχο της ούρησης με το να αυξάνει το χρονικό διάστημα που μεσολαβεί ανάμεσα στις ουρήσεις της ημέρας και να μάθει να πηγαίνει στην τουαλέτα με πρόγραμμα, για παράδειγμα κάθε δύο ώρες. Επίσης πρέπει να επιβραβεύουν το παιδί συνέχεια όταν υπάρχουν "στεγνές νύχτες". Να προσπαθήσουν να συναισθανθούν το παιδί τους και να μην επιτρέπουν σε κανέναν να το κοροϊδεύει.

Τι μπορούν να κάνουν οι γονείς

- Η εκμάθηση των κανόνων υγιεινής και καθαριότητας στην τουαλέτα είναι καλό να γίνεται με υπομονή.
- Να φροντίσουν, το παιδί αρκετές ώρες πριν την βραδινή κατάκλιση, να μην καταναλώνει υγρά και τροφές που έχουν μεγάλη περιεκτικότητα σε καφεΐνη και υγρά.
- Πριν την νυχτερινή κατάκλιση να βεβαιωθούν πως το παιδί έχει ουρήσει.
- Είναι καλό να αφήνουν ένα φως αναμμένο όλη τη νύχτα, έτσι ώστε αν το παιδί χρειαστεί, να μπορεί εύκολα να πάει στην τουαλέτα.
- Να σεβαστούν τον προσωπικό ρυθμό του παιδιού τους. Μην το πιέζουν να ουρήσει με ρυθμούς που εξυπηρετούν τους ενήλικες.
- Είναι καλό να σηκώνουν το παιδί κάθε 2- 3 ώρες, έτσι ώστε να αποφεύγονται τυχόν ατυχήματα. Ακόμη είναι σκόπιμο να καταγράφουν τις συνήθειές του τη νύχτα, ώστε να προλαβαίνουν να το σηκώνουν έγκαιρα για να πάει στη τουαλέτα.
- Όταν συμβούν νυχτερινά ατυχήματα μην το μαλώσουν γιατί θα το κάνουν να νοιώσει ενοχές και μειονεκτικά για το συμβάν της ενοούρησης.
- Είναι σκόπιμο να επιβραβεύουν τις «στεγνές νύχτες», όπως και να τις καταγράφουν μαζί με το παιδί για να βλέπει την πρόοδο που έχει κάνει και να αποκτά αυτοπεποίθηση.

- Να αγοράσουν μια συσκευή αφύπνισης, «αισθητήρας υγρασίας» έτσι ώστε το παιδί να ξυπνά στις πρώτες σταγόνες και να ολοκληρώνει την ούρησή του στην τουαλέτα.

Η παιδική ενούρηση είναι μια δυσλειτουργία που υπονομεύει την αυτοεκτίμηση των παιδιών, τα καθιστά ανήμπορα και τα απομονώνει από τους φίλους, τους συνομηλίκους τους, την οικογένεια. Είναι καλό, οι γονείς, να σταθούν δίπλα στο παιδί τους με υπομονή και κατανόηση.

Ονυχοφαγία

Η ονυχοφαγία είναι μία νευρική συμπεριφορά που βοηθά στη καταπολέμηση του άγχους, το οποίο σχετίζεται με βιώματα της παιδικής ηλικίας. Σύμφωνα με τους ειδικούς, η ονυχοφαγία είναι η πιο ήπια μορφή ακρωτηριασμού του εαυτού μας, και αποτελεί σύμπτωμα μιας υποβόσκουσας αγχώδους συναισθηματικής διαταραχής.

Σύμφωνα με την ψυχαναλυτική θεωρία, το φαινόμενο αυτό σχετίζεται με παλινδρόμηση στο στοματικό στάδιο ανάπτυξης κατά το οποίο η ευχαρίστηση προσφέρεται μέσω του στόματος, και το φάγωμα των νυχιών παραλληλίζεται με τη φάση του θηλασμού. Είναι μία διέξοδος στο στρες, όπως, χρησιμεύει η πιπίλα σε ένα μωρό.

Η ονυχοφαγία στα παιδιά εμφανίζεται σε συνθήκες πίεσης και ψυχαναγκασμού από το οικογενειακό περιβάλλον και οι γονείς δε θα πρέπει να μαλώνουν τα παιδιά, αλλά να τους ζητούν να ασχοληθούν με κάτι άλλο.

Όσο για τους ενήλικες, υπάρχουν κάποιοι πρακτικοί τρόποι αντιμετώπισης, όπως η επάλειψη των νυχιών με πικρό υγρό, το βάψιμο των νυχιών κ.λπ., που μπορεί να έχουν το επιθυμητό αποτέλεσμα. Αυτό όμως που έχει μεγαλύτερη σημασία είναι να εντοπιστούν και να αντιμετωπιστούν οι αιτίες που προκάλεσαν το σύμπτωμα, δηλαδή το άγχος και η πίεση.

Στους γονείς φαίνεται μια συνήθεια "κακή", αφού τα δάχτυλα ματώνουν και τα νύχια σχεδόν εξαφανίζονται. Επιπλέον, το παιδί μοιάζει σαν να καταφεύγει στην πράξη αυτή για να απομονωθεί και να "τιμωρήσει" τον εαυτό του.

Η αλήθεια είναι ότι τέτοιες συνήθειες, όπως και το πιπίλισμα του αντίχειρα ή το νευρικό τικ, είναι μια έκφραση εσωτερικής έντασης και άγχους που αισθάνεται το παιδί. Για παράδειγμα, αν παρατηρήσουμε ένα παιδί, όταν βλέπει στην τηλεόραση μια σκηνή βίας ή έντασης, θα διαπιστώσουμε ότι τρώει τα νύχια, τσιμπά το δέρμα του, και γενικά κάνει κινήσεις που προδίδουν μια νευρικότητα. Πολλά παιδιά τρώνε τα νύχια τους.

Οι ενήλικοι μπορούν να αποκρύπτουν ή να καμουφλάρουν τα συναισθήματά τους, όμως τα παιδιά συμπεριφέρονται με έναν πιο άμεσο και διαφανή τρόπο. Τα συναισθήματα των παιδιών φαίνονται στην υπερένταση, στην υπερκινητικότητα, στην ονειροπόληση, στα υστερικά ξεσπάσματα, στο πείσμα, σε νευρικές συνήθειες όπως το πιπίλισμα του δαχτύλου, η ονυχοφαγία κλπ.

Μιλώντας για την ονυχοφαγία συγκεκριμένα, η οποία αποτελεί μια από τις νευρικές αυτές συνήθειες, οφείλουμε να τονίσουμε ότι δεν είναι μια "κακή" συνήθεια, αλλά μια πράξη εκτόνωσης της εσωτερικής έντασης. Με άλλα λόγια, το παιδί, μέσα από μια τέτοια συνήθεια χαλαρώνει "εσωτερικά". Στην πορεία της ενηλικίωσης, μαθαίνει ότι μια τέτοια συνήθεια είναι άκομψη και ενοχλητική και την αντικαθιστά με κάποια κοινωνικά αποδεκτή, όπως το κάπνισμα, η κατανάλωση γλυκών, η τσίχλα κλπ.

Οι γονείς που "πιάνουν" το παιδί να τρώει τα νύχια του, συνήθως γίνονται έξω φρενών. Ακόμα και αν συγκρατηθούν μια φορά, όταν βλέπουν το δάχτυλο να ματώνει ή το νύχι να "εξαφανίζεται", ξεσπάνε λέγοντας τουλάχιστον, "σταμάτα, πια!". Με αυτές, όμως, τις διαμαρτυρίες, οι γονείς ενισχύουν την αντίδραση του παιδιού. Αυτό σημαίνει ότι τη μετατρέπουν από ασυνείδητη ρυθμιστική συμπεριφορά (που του χρησιμεύει για να παρηγορήσει, να ηρεμήσει ή να ελέγξει τον εαυτό του) σε ενσυνείδητη συμπεριφορά, την οποία τώρα το παιδί χρησιμοποιεί ως μέσο αντίστασης ενάντια στην ανεπιθύμητη και αδικαιολόγητη εισβολή του γονιού.

Με έναν τέτοιο τρόπο, οι περισσότερες "κακές" συνήθειες εδραιώνονται. Εδραιώνονται, καθώς από τη μια συνεχίζουμε να απορρίπτουμε το παιδί κι απ' την άλλη εισβάλλουμε στο χώρο του.

Τι μπορούν να κάνουν οι γονείς;

- Αν το παιδί περνάει από μια περίοδο προσαρμογής (π.χ. αλλαγή σχολικής βαθμίδας, ερχομός νέου μωρού κλπ.), να βεβαιωθούν οι γονείς ότι του δείχνουν την απαιτούμενη υποστήριξη και τρυφερότητα.
- Αντί να εισβάλλουν στο χώρο του, να το ρωτήσουν διακριτικά πώς αισθάνεται και να το αγκαλιάσουν το προσπαθώντας να το βοηθήσουν να νιώσει την ηρεμία και την ασφάλεια που χρειάζεται.
- Βοηθούν πολύ οι "ρουτίνες" που μοιράζονται, π.χ. αφήγηση παραμυθιών το απόγευμα ή το βράδυ, ετοιμασία κάποιου φαγητού ή γλυκού, χορός με αγαπημένα τραγούδια, βόλτα στη γειτονιά και άλλες τέτοιες δραστηριότητες που είναι "δικές τους" και τις μοιράζονται μεταξύ τους.
- Να του δείξουν αποδοχή και να προσπαθήσουν να αποφύγουν επικριτικά σχόλια που θα το κάνουν να αισθανθεί ότι το απορρίπτουν. Ένα παιδί αναζητά αποδοχή και ασφάλεια. Μερικές φορές, μια γλυκιά λέξη και μια ζεστή αγκαλιά προσφέρουν όλα όσα χρειάζεται ένα παιδί για να ξεπεράσει το άγχος και την ανασφάλεια.
- Παράλληλα, να μην ξεχνούν ότι χρειάζεται να αντιμετωπίσει μόνο του την πίεση που του προκαλεί η περίοδος αυτή, γιατί χρειάζεται να μάθει πώς να ξεπερνά μόνο του τα προβλήματά του. Η διακριτική και τρυφερή τους υποστήριξη είναι αρκετή.

Ψεύδισμα

Τα περισσότερα παιδιά 2 ετών διαθέτουν ένα λεξιλόγιο τουλάχιστον 50 λέξεων, αν και σ' αυτή την ηλικία τα παιδιά διαφέρουν σε μεγάλο βαθμό σε πλούτο λεξιλογίου και στην ικανότητά τους να πουν διαφορετικές λέξεις και ήχους σωστά. Το δεύτερο έτος είναι μια εξαιρετικά σημαντική στιγμή για την ανάπτυξη του λόγου. Θα ακούσουν οι γονείς το παιδί τους να λέει μερικά απλά λόγια, να κάνει ερωτήσεις,

να δίνει οδηγίες, ακόμη και να λέει ιστορίες που έχει δημιουργήσει μόνο του. Μην εκπλαγούν μάλιστα αν κάποιες φορές παρουσιάσει και λόξυγκα.

Λανθασμένη προφορά: Πολλά παιδιά μπερδεύονται προσπαθώντας να προφέρουν ορισμένους ήχους. Δύο σύμφωνα, το ένα δίπλα στο άλλο, είναι μία από τις συνήθεις δυσκολίες («σαμάτα» αντί «σταμάτα»). Έτσι, πολλά παιδιά ηλικίας 2 ετών, συχνά συγγέουν πολυσύλλαβες λέξεις ή απλά τις «κόβουν» δημιουργώντας συντομότερες. Όλα αυτά τα λάθη είναι πολύ συνηθισμένα μέχρι την ηλικία των 7 ετών. Να παρατηρήσουν οι γονείς αν η ομιλία του παιδιού τους βελτιώνεται με τον καιρό. Σε ηλικία 3 ετών τα περισσότερα από όσα λέει θα πρέπει να είναι κατανοητά. Ορισμένες φορές ωστόσο, η λανθασμένη προφορά σ' αυτήν την ηλικία μπορεί να σημαίνει κάτι παραπάνω. Εάν το παιδί τους δεν μπορεί να αρθρώσει φωνήεντα ή αν μιλά χρησιμοποιώντας κυρίως φωνήεντα, παραλείποντας τα σύμφωνα, καλό θα ήταν να μιλήσουν με τον γιατρό τους. Ακόμη και μια ήπια, προσωρινή απώλεια της ακοής από μια ωτίτιδα μπορεί να επιβραδύνει την ικανότητα του παιδιού να κατανοήσει τη γλώσσα αρκετά καλά, ώστε να μιλήσει με σαφήνεια.

Ψεύδισμα: Το παιδί μπορεί να ψευδίζει ή να προφέρει το σίγμα σαν θήτα. «Αυτό είναι θωθό». Ενώ ένας κανονικός ήχος παράγεται με τη γλώσσα πίσω από τα δόντια, ένα παιδί που ψευδίζει σπρώχνει τη γλώσσα προς τα έξω. Εάν το παιδί μιλά με αυτόν τον τρόπο, να μην ανησυχούν οι γονείς. Πολλά παιδιά ψευδίζουν και τα περισσότερα το ξεπερνούν σε ηλικία περίπου 7 ετών, χωρίς καμία ιατρική αγωγή ή άλλη παρέμβαση.

Ροή λόγου: Εάν το παιδί δυσκολεύεται να δημιουργήσει προτάσεις, δεν σημαίνει ότι πρέπει να ανησυχούν οι γονείς. Είναι φυσιολογικό για ένα παιδί 2 ετών να έχει δυσκολίες με τις νέες δεξιότητες ομιλίας του. Επίσης το να απογοητεύεται όταν δεν γίνεται κατανοητό είναι ένα καλό σημάδι, γιατί σημαίνει ότι αντιλαμβάνεται τότε γίνεται κατανοητό και είναι πρόθυμο να επικοινωνήσει μαζί τους.

Τι μπορούν να κάνουν οι γονείς

Διαβάζοντας στο παιδί τους το βοηθάνε σημαντικά να αναπτύξει τις λεκτικές του ικανότητες. Τα βιβλία βοηθούν ένα παιδί να πλουτίσει το λεξιλόγιό του, να κατανοήσει τη γραμματική και να συνδέσει τα νοήματα με τις εικόνες. Η συνομιλία τους με το 2 ετών παιδί τους το βοηθά με παρόμοιους τρόπους. Τα γεύματα και η ώρα του ύπνου προσφέρονται για να καθίσουν και να μιλήσουν με το παιδί τους. Οι ερευνητές διαπίστωσαν ότι όσες περισσότερες λέξεις ακούει ένα παιδί, τόσο μεγαλύτερο λεξιλόγιο θα αποκτήσει.

Λανθασμένη προφορά: Δεδομένου ότι τα παιδιά μαθαίνουν τη γλώσσα που ακούν, θα πρέπει να είναι οι γονείς υποδειγματικοί στο τρόπο με το οποίο μιλάνε. Δεν έχει σημασία πόσο χαριτωμένη ακούγεται η λανθασμένη προφορά του, οι γονείς θα πρέπει να χρησιμοποιούν τις σωστές λέξεις όταν μιλάνε και να τονίζουν ιδιαίτερα τις λέξεις ή τους ήχους στους οποίους είχε πρόβλημα. Δεν χρειάζεται να το διορθώνουν με κραυγαλέο τρόπο, απλά να επαναλαμβάνουν αυτό που είπε, αλλά με το σωστό τρόπο. Να εστιάζονται σε αυτά που το παιδί τους προφέρει σωστά, δεδομένου ότι

μπορεί να απογοητευτεί και να σταματήσει να μιλάει αν αισθανθεί ότι δεν μιλάει σωστά.

Ψεύδισμα: Να ελέγξουν οι γονείς αν το παιδί τους αναπνέει άνετα, να καταπολεμήσουν τυχόν αλλεργίες, κρυολογήματα ή προβλήματα των ανώτερων αναπνευστικών οδών, ώστε το παιδί τους να μπορεί να αναπνέει από τη μύτη, έχοντας τα χείλη κλειστά. Η αναπνοή με ανοιχτό το στόμα οδηγεί τη γλώσσα στο να είναι σε οριζόντια θέση» και να προεξέχει. Να καθαρίσουν τη μύτη, μιας και η βουλωμένη μύτη είναι πολύ συχνά ο ένοχος. Μια ακόμα συμβουλή: Να κρατήσουν τα δάχτυλα του παιδιού τους μακριά από το στόμα του όσο αυτό είναι δυνατόν, μιας και το πιπίλισμα του αντίχειρα μπορεί να συμβάλει στο ψεύδισμα. Τα πλαστικά ποτηράκια, ενώ προφυλάσσουν από λεκέδες και ατυχήματα, δεν βοηθούν την ενδυνάμωση των μυών του στόματος, η οποία είναι σημαντική για την ανάπτυξη του λόγου. Αντίθετα το να πίνει το παιδί τους με το καλαμάκι, συμβάλει στην ενδυνάμωση των μυών του στόματος, επειδή χρησιμοποιεί τα χείλη του, αντί να ασκήσει πίεση στα δόντια του.

Ροή λόγου: Για να βοηθήσουν το παιδί τους να μετατρέψει τις σκέψεις του σε προτάσεις, να του δείξουν πως μπορεί να αρθρώσει αυτές τις προτάσεις. Ας υποθέσουμε ότι το παιδί τους θέλει απεγνωσμένα να του βάλουν τη μπλούζα του λέγοντας: «Μαμά! Εσύ μπλούζα εμένα, παρακαλώ». Για να το βοηθήσουν ας του πουν τη φράση όπως θα έπρεπε να ειπωθεί σωστά. Πιθανότατα θα τους μιμηθεί και αυτή τη φορά θα πει τη φράση σωστά. Αν όχι, να του το επαναλάβουν άλλη μια φορά. Ίσως την επόμενη φορά προσπαθήσει να τους μιμηθεί.

Πότε να ζητήσουν βοήθεια

Αν στο τέλος του 2ου έτους, λέει ακόμα μόνο λέξεις, αντί για προτάσεις 2-4 λέξεων, χρησιμοποιεί νέες λέξεις μία φορά και στη συνέχεια δεν τις επαναλαμβάνει συχνά και αν δεν θέτει ή δεν απαντά σε απλές ερωτήσεις («Τί είναι αυτό;» ή «Πού είναι η μπλούζα μου;»), τότε μπορεί επίσης να έχει ένα πρόβλημα ομιλίας. Σε κάθε μία από αυτές τις περιπτώσεις, καλό είναι να μιλήσουν με τον παιδίατρό τους οι γονείς και αν πηγαίνει σε κάποιον παιδικό σταθμό με τη δασκάλα του.

Πιπίλισμα του αντίχειρα

Το πιπίλισμα του αντίχειρα είναι μια από τις πιο κοινές συνήθειες των μικρών παιδιών, αφού 50 με 85% των παιδιών κάποια στιγμή πιπιλούν τον αντίχειρά τους.

Η συνήθεια ξεκινάει από νωρίς και είναι απόλυτα φυσιολογική σε βρέφη και μικρά παιδιά. Μεταξύ 2 και 4 μηνών το βρέφος ξεκινά να γνωρίζει τον κόσμο, δηλαδή να ανακαλύπτει τις ιδιότητες των πραγμάτων και των ίδιων του χεριών μέσα από τις αισθήσεις της αφής, της γεύσης, της όσφρησης και την κίνηση και εντείνεται στο στοματικό στάδιο. Παρατηρεί τα χεράκια του και τα βάζει στο στόμα. Στην ηλικία αυτή η περιοχή του εγκεφάλου του βρέφους που «ασχολείται» με την περιοχή του στόματος και του χεριού είναι τεράστια, καταλαμβάνοντας περιοχή μεγαλύτερη από όση όλο το υπόλοιπο σώμα του και τα πόδια του μαζί. Η διαδικασία

αυτή συνιστά βασικό μηχανισμό ανάπτυξης νοητικής, ψυχοκινητικής και γνωστικής για το βρέφος. Με άλλα λόγια, για το βρέφος 4 μηνών είναι τόσο σημαντικό να βάζει την κουδουνίστρα στο στόμα του όσο για το παιδί των 8 ετών είναι σημαντικό να διαβάξει μαθηματικά. Επιπλέον, η ενασχόληση του βρέφους με το στόμα του, του δίνει την αίσθηση της ασφάλειας και της σιγουριάς, ενώ το ανακουφίζει από τις ενοχλήσεις των ούλων.

Σύμφωνα με την Αμερικανική Ακαδημία Παιδιατρικής Οδοντιατρικής, η συνήθεια του πιπίλισματος του αντίχειρα δεν προκαλεί κανένα μόνιμο ανατομικό πρόβλημα στο στόμα ή στα δόντια εάν δεν συνεχιστεί μετά την ηλικία των 5 ετών. Σύμφωνα με την ίδια Ακαδημία, τα περισσότερα παιδιά σταματούν την συνήθεια από μόνα τους ανάμεσα στις ηλικίες των 2 και 4 ετών. Δεν υπάρχει κανένας λόγος οι γονείς να ανησυχούν πριν από την ηλικία αυτή, γιατί πρόκειται για μια φυσιολογική συμπεριφορά. Συνήθως, παιδιά που θηλάζουν για καιρό και απογαλακτίζονται σταδιακά – όχι απότομα, σύμφωνα με τις διεθνείς επιστημονικές συστάσεις, τείνουν να μην αναπτύσσουν επίμονες στοματικές έξεις όπως το πιπίλισμα του αντίχειρα και η χρήση πιπίλας.

Μερικές φορές οι γονείς φοβούνται τόσο πολύ την συνήθεια αυτή, που με την έναρξη του στοματικού σταδίου, σε ηλικία λίγων μηνών, αποτρέπουν το βρέφος να ασχοληθεί με τα χεράκια του και να βάλει αντικείμενα στο στόμα του. Η τακτική αυτή είναι βλαπτική για την ψυχοκινητική ωρίμανση του παιδιού και αυθαίρετα περιοριστική. Άλλες φορές οι γονείς ανησυχούν για «μικρόβια» που μπορεί να φέρνει το μωρό στο στόμα του με τα χεράκια του και με τα αντικείμενα. Είναι όμως φυσιολογικό το βρέφος να έρχεται σε τακτική έκθεση με συνήθη, μη παθογόνα μικρόβια του περιβάλλοντος, που επιπλέον βοηθούν να χτιστεί και η άμυνά του. Πιστεύεται ότι παραμονή ενός μικρού παιδιού παρατεταμένα σε υπερβολικά αποστειρωμένο περιβάλλον μπορεί να είναι βλαπτική, αναστέλλοντας την ανάπτυξη του ανοσοποιητικού του συστήματος και οδηγώντας πιθανόν σε αυξημένο κίνδυνο για βαριές λοιμώξεις, αλλεργίες ή αυτό-άνοσα νοσήματα. Το μόνο λοιπόν που χρειάζεται μετά τους πρώτους μήνες της ζωής είναι όχι ένα αποστειρωμένο περιβάλλον, αλλά ένα καθαρό περιβάλλον, με τακτικό πλύσιμο των παιχνιδιών, χεριών και αντικειμένων χωρίς εμφανή βρωμιά.

Επίμονο πιπίλισμα του αντίχειρα μετά την ηλικία των 4 με 5 ετών χρήζει διερεύνησης ως πιθανή εκδήλωση άγχους. Στην αντιμετώπιση οι γονείς πρέπει να προσπαθούν να χειρίζονται το παιδί με θετικό και όχι αρνητικό τρόπο, χρησιμοποιώντας τις τεχνικές της επιβράβευσης, της απόσπασης προσοχής, των προνομίων, και όχι της επίπληξης και της τιμωρίας.

Υπάρχει τρόπος να κόψει το παιδί το πιπίλισμα του δακτύλου;

Τα περισσότερα παιδιά χρειάζονται κάποιο αντικείμενο, το γνωστό μεταβατικό αντικείμενο για να τα βοηθήσει να ηρεμήσουν και πολλές φορές για να κοιμηθούν. Μπορεί να είναι η πιπίλα, ένα κουκλάκι, μια κουβέρτα και μερικές φορές κάποιο δάχτυλο ή ο αντίχειρας.

Όλες οι μαμάδες λένε ότι το δάχτυλο είναι το πιο δύσκολο πράγμα να κόψει το παιδί. Η πιπίλα και το κουκλάκι κάποια στιγμή θα ξεχαστούν. Επίσης, ενώ το πιπίλισμα του αντίχειρα ή το δάγκωμα του δαχτύλου παίζει σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη του παιδιού στα πρώτα του χρόνια, όταν ένα παιδί μεγαλώνει και πιπιλίζοντας ή δαγκώνοντας το δάχτυλο προκαλεί ζημιά στο δέρμα ή το νύχι, τότε υπάρχει πρόβλημα.

Υπάρχουν όμως τρόποι να βοηθήσουν οι γονείς το παιδί να κόψει αυτή την συνήθεια;

1. Να χρησιμοποιούν βερνίκι νυχιών για την πρόληψη από το πιπίλισμα του αντίχειρα και το δάγκωμα των νυχιών

Υπάρχουν προϊόντα στην αγορά που είναι ασφαλή και αποτελεσματικά στο να βοηθήσουν τα παιδιά να σταματήσουν το πιπίλισμα του αντίχειρα και το δάγκωμα των νυχιών. Αυτά τα προϊόντα τείνουν να είναι αποτελεσματικά, επειδή έχουν μια δυσάρεστα πικρή γεύση που δεν αρέσει στα παιδιά.

2. Να προσφέρουν κάτι εναλλακτικό

Η πιπίλα ή ένας πλαστικός δακτύλιος οδοντοφυΐας μπορούν να προσφέρουν ανακούφιση σε ένα παιδί που πιπιλάει τον αντίχειρα ή δαγκώνει το δάχτυλό του, λόγω του πόνου της οδοντοφυΐας. Ένα αγαπημένο βιβλίο ή ένα λούτρινο κουκλάκι μπορεί να ηρεμήσει ένα παιδί που μπορεί να αισθάνεται μοναξιά στην κούνια ή το κρεβάτι και χρειάζεται μια μικρή βοήθεια για να κοιμηθεί.

3. Να χρησιμοποιούν ένα προστατευτικό για τον αντίχειρα ή το δάχτυλο

Μπορούν να χρησιμοποιούν ένα πλαστικό κάλυμμα για να αποτρέψουν το παιδί τους από το πιπίλισμα του αντίχειρα ή το δάγκωμα του δαχτύλου. Υπάρχουν πλαστικά προστατευτικά που εμποδίζουν την άμεση επαφή με το δάχτυλο ή τον αντίχειρα, γιατί τα καλύπτει.

4. Να δραστηριοποιηθούν οι γονείς

Να ψάξουν για βιβλία που μιλούν για το πιπίλισμα και το δάγκωμα και να το διαβάσουν με το παιδί τους. Να συζητήσουν με το παιδί για την ιστορία του βιβλίου και να προσπαθήσουν να καταλάβουν γιατί το παιδί τους έχει βρει ανακούφιση σε αυτό. Να παίξουν κουκλοθέατρο χρησιμοποιώντας τα χέρια τους, και να μιλήσουν στο παιδί γιατί τα χέρια δεν ανήκουν στο εσωτερικό του στόματος.

Τα περισσότερα παιδιά πιπιλίζουν τον αντίχειρά τους ή δαγκώνουν τα δάχτυλά τους χωρίς λόγο. Στην πραγματικότητα, αυτή είναι μια συνήθεια που ένα παιδί θα σταματήσει με δική του θέληση χωρίς κάποια βοήθεια. Το μόνο που πρέπει να ανησυχεί τους γονείς είναι όταν το πιπίλισμα του αντίχειρα ή το δάγκωμα του δαχτύλου προκαλεί τραυματισμό του δέρματος ή των νυχιών. Σε αυτή την περίπτωση είναι καλό να πάρουν κάποια μέτρα.

Αντιμετωπίζοντας την αδελφική ζήλεια.

«Η ζήλεια είναι ένα αίσθημα όμορφο και υγιές. Γεννιέται από την αγάπη. Αν τα παιδιά ήταν ανίκανα να αγαπήσουν δε θα ζήλευαν» Winnicott, D. (Βρετανός Ψυχολόγος και Ψυχαναλυτής).

Η ζήλεια μεταξύ αδελφών είναι ένα αληθινό και δυνατό συναίσθημα που δε μπορούμε έτσι απλά να εξοντώσουμε, λέγοντας στο παιδί ‘Μη ζηλεύεις τον αδερφό σου!’

Όταν αγαπάμε κάποιον φοβόμαστε να μην τον χάσουμε, ζηλεύουμε όποιον παρεμβαίνει στην αγάπη αυτή και είναι λογικό να θέλουμε να τον εξουδετερώσουμε. Το συναίσθημα της ζήλιας πηγάζει από τη βαθιά αγάπη του παιδιού προς τους γονείς του.

Θετική πλευρά ζήλιας

Ζήλια: απόδειξη ότι το παιδί δε θέλει να χάσει την αγάπη των γονιών του.

Αν η ζήλια ξεπεραστεί με επιτυχία, τότε τα παιδιά που έχουν αδέρφια έχουν τη μεγάλη τύχη να παίρνουν από αυτά ένα από τα σπουδαιότερα μαθήματα της ανθρώπινης ύπαρξης: το να μαθαίνουν να συνυπάρχουν με άλλους, να μοιράζονται αντικείμενα και συναισθήματα, αλλά και να εξελίσσονται ελεύθερα.

Μέσα από τη διαδικασία διάλυσης της ζήλιας το παιδί ωριμάζει, γίνεται πιο υπεύθυνο καθώς αναγκάζεται να ψάξει τρόπους να ξεπεράσει τη ζήλια του και βγαίνει από όλο αυτό πιο δυνατό και αυτόνομο.

Αρνητική πλευρά ζήλιας

Η ζήλια, όπως και η αγάπη, είναι ένα συναίσθημα το οποίο μεγαλώνει, ριζώνει, δυναμώνει και απλώνεται μέχρι που σβήνει κάθε ικανότητα λογικής σκέψης και συμπεριφοράς. Το παιδί που ζηλεύει δυσκολεύεται να δει τα πράγματα αντικειμενικά και ωθείται σε παράλογη και πολλές φορές βίαιη συμπεριφορά.

Παρόλα αυτά η ζήλια δεν πρέπει να καταπιέζεται. Το να νιώθει το παιδί ζήλια απέναντι στο αδερφάκι του, να μπορεί να την εκφράζει για να την ξεπεράσει είναι ένας υποχρεωτικός σταθμός στην ανάπτυξη και ψυχολογική ωρίμανσή του.

Παίζει ρόλο η ηλικία του παιδιού;

Το συναίσθημα της ζήλιας παρατηρείται πιο έντονο στην ηλικία των 15 μηνών. Μεγαλώνει και δυναμώνει μεταξύ 3 και 5 ετών, όπου αν κι έχει αποκτήσει αρκετή αυτονομία το παιδί, αισθάνεται ταυτόχρονα την ανάγκη να νιώθει προστατευμένο. Από 6 ετών και μετά η ζήλια υποχωρεί, επειδή τα παιδιά αρχίζουν να ανεξαρτητοποιούνται περισσότερο από τους γονείς και να δημιουργούν μια θέση για τον εαυτό τους ανάμεσα σε φίλους, δασκάλους, κτλ. Αυτό δε σημαίνει ότι από εδώ και πέρα το παιδί δε ζηλεύει, απλά οι σχέσεις εκτός οικογένειας που δημιουργεί το βοηθάνε να αντιμετωπίζει τη ζήλια.

Την ώρα του θηλασμού παρατηρείται περισσότερη ζήλια. Δε χρειάζεται να θηλάζουν οι μητέρες το μωρό κρυφά, αλλά να διαλέξουν μια ώρα που το παιδί θα λείπει ή θα κοιμάται ή θα ασχολείται με κάτι άλλο.

Οι ανοιχτές πληγές που αφήνει η ζήλια εξακολουθούν να πονάνε ακόμα και μετά την ενηλικίωση. Παιδιά περισσότερο ευαίσθητα ή παιδιά που δεν έχουν βρει ένα 'μέρος' για τον εαυτό τους στο έξω κόσμο, χρειάζονται φροντίδα, προστασία και υπενθύμιση της αγάπης του γονέα, ανεξάρτητα από την ηλικία τους.

Τρόποι αντιμετώπισης

Τι να αποφεύγουν οι γονείς:

‘Πρέπει να ντρέπεται για αυτό που έκανες στον αδερφό σου’: έτσι δημιουργούνται τύψεις στο παιδί.

‘Δεν είσαι καλό παιδί’: έτσι γίνονται οι γονείς επικριτικοί και βάζουν ταμπέλες.

‘Δεν έγινε και τίποτα!’: έτσι αδιαφορούν σαν να μη συνέβη τίποτα.

Τίποτα από αυτά δε μειώνει τη ζήλια.

Το Λάθος

- Μην ξεχνούν οι γονείς πως το παιδί 'μισεί' το αδελφάκι του επειδή φοβάται ότι το αγαπούν περισσότερο.
- Αν θυμώσουν ή μαλώσουν το παιδί επειδή ‘έτσι θα μάθει ότι κάποια πράγματα δεν πρέπει να τα κάνει’, τότε ο φόβος του θα μεγαλώσει και θα νιώσει τύψεις.
- Αν νιώσει ότι ο γονιός το απορρίπτει, τότε θα ταραχτεί (άσχετα αν το δείξει ή όχι) και θα 'μισήσει' τον αδερφό του. Επίσης, θα νιώσει τύψεις.
- Αφού νιώσει τύψεις, θα μάθει να μην εκφράζει τη ζήλια του. Θα την κρατάει μέσα του κι έτσι θα διαρκέσει περισσότερο, ακριβώς επειδή δε βρίσκει τρόπο να την εκφράσει.

Το Σωστό

Δεν είναι λάθος να δείξουν οι γονείς στο παιδί ότι εκνευρίστηκαν και με προσοχή να το βοηθήσουν να καταλάβει ότι δεν είναι ο ίδιος κακός, αλλά η συμπεριφορά του, την οποία μπορεί να αλλάξει.

Ο τρόπος με τον οποίο το παιδί λύνει και ξεπερνάει το αίσθημα της ζήλιας, είναι πολύ σημαντικός. Αν δε λυθεί κι απλά το προσπεράσουν οι γονείς, θα το κουβαλάει μαζί του.

Το παιδί έχει ανάμεικτα συναισθήματα (αγάπη + ‘μίσος’) για το μπέμπη. Μπορούν οι γονείς να το βοηθήσουν να βγάλει στην επιφάνεια την αγάπη του κι έτσι μειώνεται η ζήλια και το ‘μίσος’. Ας βάλουν τα συναισθήματα σε λέξεις: μπορούν να πουν, ‘Καταλαβαίνω πως είσαι θυμωμένος και ίσως ζηλεύεις το μωρό, αλλά με το να χτυπάς το μωρό δε σε βοηθάει’, ‘Η μαμά και ο μπαμπάς σας αγαπάμε και τους δυο το ίδιο’, ‘Και ο μπέμπης σε αγαπάει πολύ’.

Η ζήλια μπορεί να εκφραστεί από το παιδί προς το μπέμπη με κάποιο χτύπημα ή τράβηγμα, αλλά και προς τη μητέρα κάνοντας διάφορες ζημιές στο σπίτι. Κάποιο άλλο παιδί μπορεί να αντιδράσει με σημάδια λύπης και απόσυρσης ή έντονης προσκόλλησης στη μητέρα ή σημάδια παλινδρόμησης (π.χ. βύζαγμα δαχτύλου).

Όταν το παιδί χτυπά το αδελφάκι του κι ο γονιός το μαλώνει, αυτό δε βοηθάει για τους εξής λόγους:

α) αρχίζει το παιδί να μισεί και να ζηλεύει περισσότερο το αδελφάκι του επειδή πιστεύει πως το αγαπάνε περισσότερο.

β) όταν οι γονείς θυμώνουν με αυτήν τη συμπεριφορά του παιδιού, μοιάζει όντως να αποσύρουν την αγάπη τους για το παιδί.

Είναι πολύ μικρό το παιδί για να καταλάβει πως οι γονείς του μπορεί να θυμώσουν με αυτό που έκανε, αλλά συγχρόνως συνεχίζουν να το αγαπάνε. Και καθώς αισθάνεται πως δεν το αγαπάνε οι γονείς του, μεγαλώνει η ανησυχία και το

‘μίσος’ του. Επίσης, το μάλωμα οδηγεί το παιδί στο να κρύβει τα συναισθήματα ζήλιας που ούτως ή άλλως βιώνει. Αυτό είναι χειρότερο γιατί έτσι διαρκεί περισσότερο η ζήλια του. Πρέπει να επιτρέψουν οι γονείς στο παιδί να βγάλει τα συναισθήματά του στην επιφάνεια, αλλά φροντίζοντας για τα εξής:

- α) πρέπει να προστατέψουν το μωρό.
- β) πρέπει να δείξουν στο παιδί πως δεν επιτρέπεται σε καμία περίπτωση να κάνει πράξη τα συναισθήματά του.
- γ) να το επιβεβαιώσουν πως ακόμα το αγαπάνε και πως είναι πολύ καλό παιδί (οι πράξεις του είναι ‘κακές’, όχι ο ίδιος).

Πως οι γονείς θα αντιμετωπίσουν τη ζήλια του παιδιού προς το μικρότερο αδελφάκι του:

- Να προσπαθήσουν να του δίνουν σημασία και προσοχή και να το συμπεριλάβουν στη φροντίδα του μωρού. Να το επιβραβεύουν που βοήθησε και να μην ξεχνούν να του λένε πόσο πολύ αυτοί και το μωρό το αγαπάνε. Όταν το μωρό του χαμογελάει και του κάνει χαρές, να του πουν: ‘Δες πόσο σε αγαπάει ο μπέμπης! Σου κάνει χαρούλες που τον βοήθησες να φάει!’
- Να αποφεύγουν τη σύγκριση μεταξύ τους. Αν το συγκρίνουν συνεχώς με τον αδερφό του (είτε ανοιχτά, είτε στο μυαλό τους), το καταλαβαίνει, αισθάνεται δυσάρεστα και δεν αποκλείεται να βιώνει μια μνησικακία απέναντι στον αδερφό του, αλλά και στους ίδιους. Όσο λιγότερες συγκρίσεις, τόσο καλύτερα.
- Το γεγονός ότι ‘πρέπει να’ αγαπάμε στον ίδιο βαθμό και τα δυο παιδιά δε σημαίνει πως πρέπει να τα αντιμετωπίζουμε με ταυτόσημο τρόπο. Είναι καλό να ξεκαθαρίσουν οι γονείς πως όλοι μέσα στην οικογένεια είναι μοναδικοί και σημαντικοί, κι έτσι ο καθένας θέλει και χρειάζεται διαφορετικά πράγματα. ‘Ο Γιώργος λατρεύει τα αυτοκινητάκια, κι έτσι βρήκα αυτό το ωραίο γι’ αυτόν. Ο Γιάννης λατρεύει τα τρακτέρ, οπότε ορίστε ένα ωραίο τρακτέρ γι’ αυτόν.’
- Όσο λιγότερο ανακατεύονται οι γονείς στη σχέση των δυο αδελφών (ή και στους καυγάδες τους), τόσο ευκολότερα θα δημιουργηθεί ανάμεσά τους βαθιά αλληλεγγύη που αντέχει στο χρόνο. Να παρέμβουν μόνο σε έντονες διαμάχες: να απαιτήσουν το τέλος της διαμάχης, να αρνηθούν να ακούσουν οποιαδήποτε άποψη, να αδιαφορήσουν για το ποιος έχει δίκιο ή άδικο, να συγκεντρωθούν στο τι πρέπει να γίνει στη συνέχεια και να περάσουν το μήνυμα ‘περασμένα-ξεχασμένα’. Να μην πάρουν κανενός το μέρος.
- Όταν τα παιδιά είναι μεγάλα, είναι σημαντικό να τα αφήσουν οι γονείς να διαμορφώσουν τη σχέση τους χωρίς τη βοήθειά τους. Να μην παρεμβαίνουν (εκτός αν υπάρχει κίνδυνος) και να μη πέφτουν στην παγίδα που τους στήνουν.
- Προσοχή στα δώρα. Τον πρώτο καιρό καλό είναι να φροντίσουν οι γονείς να παίρνει κάποιο δώρο και ο μεγάλος, οπότε παίρνει ο μικρός.
- Να ξεφυλλίσουν το φωτογραφικό άλμπουμ με φωτογραφίες από την εποχή που ήταν μωρό. Έτσι θα δει ότι είχε κι εκείνο τις ίδιες ανάγκες παλιότερα.

Επίλογος:

Συνοψίζοντας τα παραπάνω μπορούμε να κατανοήσουμε ότι η προσχολική ηλικία είναι μια πολύ σημαντική περίοδος για την ανάπτυξη του παιδιού. Το παιδί μπορεί πολύ εύκολα να βιώσει αρνητικά συναισθήματα, για ποικίλους λόγους που αναλύθηκαν στην εργασία μας, που όμως με τη βοήθεια των γονιών, του νηπιαγωγείου και του παιδικού σταθμού μπορούν να το βοηθήσουν να τα διαχειριστεί καλύτερα, εντοπίζοντας την πηγή της εμφάνισής τους. Καθοριστικός είναι ο ρόλος του γονέα στην ηλικία αυτή, αφού η διαπαιδαγώγηση του παιδιού στην προσχολική ηλικία εξαρτάται σχεδόν αποκλειστικά από τους γονείς του. Με την είσοδο τώρα του παιδιού στο νηπιαγωγείο και τον παιδικό σταθμό η διαδικασία κοινωνικοποίησης του νηπίου συνεχίζεται και εξελίσσεται στο χώρο αυτό, το παιδί αναπτύσσει τις γλωσσικές του ικανότητες εμπλουτίζοντας το λεξιλόγιό του με καινούργιες λέξεις ή φράσεις, μαθαίνει κανόνες και πρότυπα συμπεριφοράς και σε συνδυασμό με την αγωγή που δέχεται από την οικογένειά του θα μπορέσει μεγαλώνοντας, να αναπτυχθεί ομαλά και να γίνει ένας υπεύθυνος ενήλικας, για την μετέπειτα ζωή του.

Βιβλιογραφία:

- <http://www.lovebaby.gr/component/catalog/node/169.html>
- <http://pediatros-thes.gr/άρθρα/πιπίλισμα-του-αντίχειρα/>
- <http://e-psychology.gr/children-teens-family/488-nyhterini-enourisi-aitia-tehnikes-antimetopishs>
- <http://www.childit.gr/v2/index.php/pshychology/2164-onixofagia-kai-paidia-osa-prepei-na-gnorizoume>
- <http://www.pasyvn.gr/el/thematikes-enotites/goneis/psihologia/245-anxos-apoxorismou.html>

- http://paroutsas.jmc.gr/ipoxr_nip.htm
- <http://taksidipsyxis.blogspot.gr/2013/08/blog-post.html>
- http://www.mamakid.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=457:2010-08-17-11-13-26&catid=72:2010-07-23-09-32-56&Itemid=109
- Διαφορική κοινωνικοποίηση Κώστας Μ. Ζαχαρενάκης
- Parentshelp.gr
- Rogge, J. U. (2007). Τα Παιδιά Χρειάζονται Όρια – τα έχουν ανάγκη. Εκδόσεις Θυμάρι. Αθήνα.
- HYPERLINK"http://www.genenutrition.gr/pappa-basiliki-simbouleitiki-psixologos-M.Sc.-Ph.D.html"Παππά Βασιλική, Συμβουλευτική Ψυχολόγος, M.Sc., Ph.D. .
- HYPERLINK"http://www.genenutrition.gr/psixologia/oikogeneia-paidi-efibos/"Οικογένεια, παιδί & έφηβος
- HYPERLINK"javascript:void(0);"InShare
- Βασιλική Παππά, M.Sc., Ph.D.,
- HYPERLINK"http://www.genenutrition.gr/oikogeneia-paidi-efibos/types-of-parents.html" [\\|"ixzz2walkstYI" http://www.genenutrition.gr/oikogeneia-paidi-efibos/types-of-parents](http://www.genenutrition.gr/oikogeneia-paidi-efibos/types-of-parents)
- Τσαρδάκη Δ. "Διαδικασίες κοινωνικοποίησης" εκδ. ΣΚΑΡΑΒΑΙΟΣ, Αθήνα 1984, σελ 84 και Κρασανάκη Γ., "Ο πατρικός ρόλος", Ηράκλειο, 1991, σελ 70-72
- Ντράικωρς Ρ. "Η πρόκληση να είμαστε γονείς", εκδ. Γλάρος, σελ 12 και Κρασανάκη Γ., "Ο πατρικός ρόλος", Ηράκλειο, 1991, σελ 75-80
- Μισέλ Α. "Κοινωνιολογία της οικογένειας και του γάμου", εκδ. Gutenberg, 1981, σελ 175-176
- <http://www.parentshelp.gr/stressed-ways-on-how-parents-can-manage-stress/>

